

Muusikaleht

Nr. 4
Aprill
1996
Hind 6.-

Esimese elektroonilise muusikainstrumendi leiutaja

Rahvakultuuri viljelejate ja muusikute

1. aprillil toimunud Eesti Kultuurifoorumil, kus arutati riigi osa Eesti kultuuri arengus, oli rahvaloomingu sektsioonis läbivaks mõtteks, et eesti rahvakultuuris säilitamine ja arendamine peaks olema Eesti riigi üks prioriteete. Vajaks täpsustamist, sh. seadusandlikult, riiklike keskorganite ja omavalitsuste roll.

Muusika sektsioonis täheldati, et eesti kultuurikorüfeedest on rahvusvaheliselt tuntuimad just muusikud - Arvo Pärt, Neeme Järvi jt. Rõhutati, et muusika on eriti paljusid

VAATENURK

valdkondi (looming, interpretatsioon, väljaõpe, kirjastamine, pillide hankimine jne.) haarav kunstiliik ning siin tekkivate probleemide lahendamiseks oodatakse rohkem riigipoolset toetust.

Moodustati töörühmad dokumentide eelnõu lihvimiseks. Enne selle vastuvõtmist novembris toimival Kultuurikongressil toimub veel kaks laiapõhjalist arutelu.

Veel numbris

SASIPUNDAR - vokaalmuusika nootide kirjastamine ja kopeerimine, kooride huvid, laulupeod (I.Moss, V.Tormis, M.Kolsar jt.)
TREVOR FORDI hinnang Eesti puhkpillimuusikale
 Kimbutäis konkursse
 Märtsikuu kontserdid Tallinnas
 Baltikum nakatab Euroopat
 Süvamuusika televisioonis
 Matemaatika **TOOMAS VOLLI** elus - nelinurk, hulknurk ja 2x7
 R. **TOBIAS**e motettide esmaettekanne
 Laulu- ja talumees meenutab **ARVO RATASSEPP**a
 R. **BÖÖCKE** - Eesti tšellokoolkonna rajaja
 "Vanad sõbrad" ei jäta jonni
 "Surmahirm" paneb poisid laulma
 Holland - barokkmuusika maa
PENDERECKI hakkab hindama kõlarikkust
 Lauljatar - Europarlamendi liige
 100 aastat džunglioperit

J. Moss (vasakul) põhjendab oma seisukohta. Kuulavad A. Ojalo, A. Prüssel, T. Sikk, O. Oja, K. Puhkin ja L. Bremraud
Georg Hallingu foto

LAULUPIDUDE AKTUAALSED PROBLEEMID

Elmises "Muusikalehes" avaldatud Eesti Üldlaulupeo Direktsiooni direktori Ilmar Mossi kirjutises "Laulu- ja tantsukarusell käib" märgitakse, et laulupeo nootide kirjastamisel on üles kerkinud probleemid, mis vajavad eraldi käsitlemist. Lubatakse lähiaegadel selle teema juurde tagasi tulla.

Nii me teemegi. Aluseks on hr. Mossi poolt koostatud ja mitmete küsimusega seotud asutustele väljasaadetud pikem märgukiri ja selle alusel 27. märtsil toimunud nõupidamine. Seda juhatas EV Haridusministeeriumi noorsoo ja spordi osakonna juhataja Toivo Sikk. Muusikakirjastajaid esindas Ly Bremraud (Muusika), laulupeo direktiooni Ilmar Moss, Eesti Kooriühingut Olev Oja, maakondi Aivo Prüssel Paidest ja Eesti Muusikaõpetajate Liitu Külli Puhkim. Nõupidamisel tõstatisid ka probleemid, mis ulatuvad sellest teemast kaugemale.

OOTAMATUSED LASTELAULUPEO NOOTIDE KIRJASTAMISEL

Nootide kirjastamise probleem kerkis esile seoses 1997.a. suvel toimuva lastelaulupeoga. Et noodid õigeaegselt lauljate kätte jõuaksid, pidid nad laekuma laulupeo direktioonile 1. novembriks 1995. Sellest nõudest pole suudetud täielikult kinni pidada, mistõttu nootide trükkimine ja lauljatele kätteandmine on veninud.

Teiseks tekkisid lahkarvamused autoritasu küsimuses. Kirjastus Muusika poolt väljaantavate noodikogude osas saavutati heliloojate, sõnade autorite ja firmadega, kellega viimased on lepingulises vahekorras, kokkulepe, et helilooja saab kogumikku lülitada teose eest 200 krooni, sõnade autor 100 krooni. See võimaldab laulukogumikke välja anda suhteliselt odava hinnaga eest. Heliloojale ja luuletajale aga lisandub autoritasu koorikend nende teoste kontsertidel ettekandmise eest, mida eeldatavasti tuleb mitte vähe. Pealegi suurendab helilooja laulu laulupeo kavasse lülitamine tema populaarsust ja pakub talle vaimset rahuldust.

Väga kõrget autorihonorari nõudis kirjastus SP Muusikaprojekt (Sven Peterson), kellel on kirjastamisõigus U. ja

T. Naissoo ning M. Siimeri loominguile — vähemalt 3000 krooni teose eest, 15 korda rohkem kui teistele heliloojatele. Seejuures nõustus ta ühendkooride laulukogumikku (4 laulu) üllitama mitte normaalset kasumit andva 6 krooni eest, vaid määras hinnaks 10 krooni, mis juhtumil, kui kõik laululapsed oleksid selle ostnud (ühedkoorides on registreeritud 14 000 lauljat), oleks andnud kirjastusele ülikasumit. Praegu on rahvas aga vaene ja laekus vaid 4000 tellimust, tureregulatsioon astus vahele ning kirjastuse kasum on eeldatavasti väiksem kui mõistlikuma hinna ja suurema tiraaži puhul. Ka laste- ja poistekoore viihikuid (à 30 krooni) on tellitud umbes poole vähem kui on lauljaid. Kirjastuse Muusika poolt väljaantud odavad mudilaskooride viihikute (à 5 krooni) puhul on tellijate protsent lauljatest suurem, kuigi just mudilaste hulgas on noodistlugejaid vähe.

Olukord on ilmselt ebanormaalne, midagi enam aga muuta ei anna. Laulupeo direktioon palus vaid haridusministeeriumilt toetust juhuks, kui osa tellitud noote jääbki välja ostmata.

Kuidas vältida sellist olukorda üldlaulupeol 1999. ja 2002. aasta lastelaulupeo osas? Kõlas hääli, et võiks piirduda ainult vanade lauludega, mille puhul autoriõiguse probleemid ei tõstatu. Seda enam, et laulupidu on sajandivahetusel. Sellist lahendust peeti siiski liiga ühekülgseks. Selle aasta segaduste vältimiseks oli hr. Moss pannud ette juba oma märgukirjas laulupeo repertuaari lülitada ainult need laulud, mille autorid või nende pärijad on, vajadusel oma kirjastajatega kokkuleppinult, nõustunud laulupeo direktiooni määratud autorihonorari summaga. Kui kirjastajad, kellele nad on oma autoriõigused edasi andnud, sellega ei peaks nõustuma, võib helilooja ju lepingu katkestada. Pr. Bremraud lisas, et laulupeovihikute väljaandjad võivad omalt poolt autorit honoreerida kõrgemalt laulupeo direktiooni

poolt määratud summast. Tõstatati aga küsimus, et laulupeo kunstiline juhtkond võib selle lahendusega mitte nõustuda, kuna see võiks tähendada eriti kvaliteetsest laulust loobumist. Avaldati lootust, et see probleem on lahendatav.

KEERUKUSED UUE REPERTUAARIGA

Kolmas tee laulupeo repertuaari kujundamiseks on uute laulude hankimine heliloojatelt, kas Kooriühingu poolt korraldatavate konkursside (vt. lk. 24) või muus vormis. Sel puhul aga tekiwad mitmed küsimused. Kas heliloojale tasu maksta partituuri esitamisel (nagu seda varem praktiseeriti) või, arvestades rahapuudust ja turumajanduse põhimõtteid, alles siis, kui laul on leitud kooride poolt olevat ettekandekõlblik, ka üldlaulupeol? Teiseks laekunud uute laulude (ja ka välismaalt saadud nootide) paremiku paljundamine, et (eksperimentaal)koorid saaksid nende sobivust proovida. Kõlas hääli, et see küsimus tuleb jätta lahendada ainult koorijuhtidele. Kuid vaieldi ka vastu: kooride ja nende juhtide töö kergendamiseks võiksid neil olla käepärast mingid uue repertuaari kogumikud, millest nad saaksid teha valiku. Kirjastus Muusika on seda mingis ulatuses teinud ja mitteäraostatud nootide puhul saanud tegetust. Kuid seda on vähe ja kas nii teutseda on ka majanduslikult otstarbekas?

I. Moss tuli oma märgukirjas ju täpsustatumalt koosolekul välja ideega, et kooriühing võiks, saades mingit rahalist toetust, neid noote, autorile väikest tasu makstes, pisitiraažides kooridele järeleproovimiseks paljundada. Kui laul on osutunud edukaks, siis mõni kirjastus juba suuremas tiraažis välja anda.

Sellele ivakale mõttele oli aga ka vastuväiteid. Kardetakse, et eduka laulu puhul hakatakse kooriühingu seaduslikke koopiaid paljundama ebaseaduslikult. L. Bremraud märkis, et tema kirjastus oligi varem kooriühingu oma, siis sunniti teda erastuma, nüüd aga tahab kooriühing jälle ise hakata noote välja andma. Võrdlemisi üksmeeles oldi aga selles, et uue vokaalrepertuaari levitamisega pole praegu olukord hiilgav ja mingi lahendus tuleb leida.

Kerkis ka küsimus, et uus laul, millele Laulupeo Direktioon on lepingus autoriga omandanud kuni laulupeoni omandiõiguse,

MIDA SELLEST ARVATA?

Mulle helistab muusikaakadeemia professor, minu vana sõber. Aidaku mina analüüsida ühte oma naiskoorilaulu, mille kolmes hääles igaihes ise helilaad - millist ühtset süsteemi olen ma silmas pidanud? Veerib silphaaval soomekeelset nimetust "An-ka-rat on aallot". Temal on vaja seda üliõpilasele õigesti ära seletada. Et see riigieksamil läbi ei põruks. Mina tunnen huvi, kas sellest sarjast ka teisi laule on vaadatud. Jah - seal on veel üks ungarikeelne "Duna par-ton..." ja veel mingi vepsa- või vadjakeelne. Mina siis teen juttu hääldamisjuhistest, mis noodi lõpus lisana ära trükitud. Ei, neist ei teata midagi. Küsin siis, mis noodid need on, kust saadud, mis pealkiri? Selgub, et pealkirja polegi, on ainult numbrid laulude ees: 3, 8 jne. Samuti ei mingeid saatesõnu ega hääldamisjuhiseid. Noodid olevat saadud EMA noodikogust, templidki nurga peal.

Siin on aeg seletada, millega on tegemist. Tegemist on minu sarjaga lastekoorile "Suomalais-ugrilaisia maisemia", kirjutatud Vaasa linna Onkilahti põhikooli muusikaklasside õpetaja György Kádári initsiatiivil ja pühendatud talle ja tema lastekoorile. Esiettekanne toimus VIII ülemaailmsel fennougristide kongressil Jyväskyläs augustis 1995. Teos sisaldab 15 soomeugri rahvaste rahvalaulu, tekstid transkribeeritud algkeelest (koos põhjaliku hääldamisjuhisega) Tartu Ülikooli professori Tiit-Rein Viitso poolt, ja tõlgitud laulmiseks ka soome keelde. Selle on ära trükinud Soome muusikakirjastus Edition Fazer. Noodile on lisatud skeem - ülevaade soomeugri rahvastest ja kaart nende asualadest. Autori

saatesõna selgitab teose saamisluhu ja mõtet (paari sõnaga öeldult - muret sugurahvaste saatuse pärast).

Kogumik maksis möödunud suvel Soomes 55 marka, Eestis Soome kirjastuse nõusolekul 15 krooni. See "muidu" jagamine kestab niikaua, kui kirjastusele "Muusika" jätetud 200 eksemplari on kõik läbi müüdnud (nooti kujundati ja trükiti nimelt Eestis, kirjastuses "Muusika", autori toimetamisel). Ma möönan, et üliõpilastele on selle riigieksamiks vajaliku noodi ostmine ülejõu. Aga professorile? Jah, mu sõber polnud noodi olemasolust lihtsalt teadlik, kuni tema õpilane tuli sellega välja. Sõber ütles mulle ka tähendusrikkad sõnad: "Kas sa siis ei tea, kust me tulnud oleme?" Ja ta ei mõelnud niivõrd meie moraali kui meie ühiskonna haletsusväärsust vaesust.

Mis tegelikult siiski toimub? Toimub varastamine kirjastuse, Eesti Autorite Ühingu ja autori tagant. Varastavad üliõpilased, professorid ja EMA noodikogu. Kas rektori teadmisel?

Mind kui eelmisel Eesti ajal üles kasvanud poissi torkab see asi teravasti. Aga vene aja üle elanud mehena löön käega - tühja sellest. Rahalises vääringus on asi tõesti tühine. Häirib ja kurvastab hoopis muu. See, et sellise ositi salakopeerimisega heidetakse kõrvale autori mõte ja teose idee, mis väljenduvad terviku kaudu. Üksikute hääle puurimine on siis ju täiesti mõttetu töö! Kui sellega praeguste muusikute professionalism piirdubki, on Eesti asi untsus. Kuidas see Murphy ütleski: mis untsu saab minna, see sinna lähebki?

23. 03. 1996

VELJO TORMIS

Kui koostad kava

Tore, et ees järjekordne poistekooride laulupidu. On jälle põhjust poisse (ikkagi meeskooride järelkasv) kokku korjata, kui ehk vahepeal seda pole tehtud. Meenuvad 1986. aasta laulupeo eelproovil öeldud Venno Laulu sõnad, nagu oleks töö poistega nii raske, et sellega siiski tegelevad inimesed vääriskid kuldmedalit. Nii saidki juhid laulvate linnupoegade kujutistega "kuldmedalid". Niisiis - laulame jälle!

Repertuaar on poistele meeldiv ja jõukohane. Hea mõte, et koos suures kooris saab laulda paljusid võrkeelseid laule. Õppimise käigus selgusid aga mõned asjaolud, mis veidi tekitavad segadust.

Õpetan laulupeole minevaid koore - poiste- ja meeskoori - ning annan laulutunde üldhariduskoolis, kust on pärit ka poistekoori lauljad. Selgus, et algallikana on kasutatud erinevaid variante, mistõttu on ühes ja samas laulus erinevad tekstid. Võtan näiteks üldtuntud laulu "Kas tunned maad?".

Kõigepealt erinevad pealkirjad. Poistekooril ja laulikus (V-VI kl. R. Kangro) "Kas tunned maad", ühes autor F. Berat, teises rahvalik laul. Meeskooril - "Kodumaa" - F. Berat.

Edasi erinevustest:

1. Läänemere rannale - kaldale
2. Käib lahke Soome laheni - lahele - viib lahele
3. Siin tervitavad - teretavad

5. Õitseb priskelt eesti neiu - kasvab kaunis - kasvab priskelt
6. Poistekooril on 4 salmi pluss erinev 4. refrään, meeskooril aga 3 salmi.

Mis puutub V-VI klassi laulikusse, siis seal on mitmetel üldtuntud lauludel sootumaks teine tekst, nagu am. rhvl. "Kuljuste helinal", "Clementine" (millise tekstiga koolilaulikusse paigutamine on üldse küsitav), "Postipoiss" jne. Aga lauliku analüüs oleks omaette teema.

Olgu tõlgitud lauludega kuidas on, aga eesti autorite väljakujunenud tekste peaks küll levitatama ühe-sama algallika kaudu. Ja lõpuks olulisim: kuidas toimivad laulupeol üldjuhul, kui igal kooriliigil on ühendkooris isemoodi sõnad?

Ääremärkusena on mul südamel tekstide autorite eiramine. Nii mõnigi laul leiab tee laulja südamesse just tänu ilusale tekstile. Ja veel - autorikaitse? Imestas, et isegi professionaalse koori RAMi kavas polnud ära märgitud ühtki teksti autorit.

Ärgu pahandagu ükski juht ega laulja selle jutu peale, kuid saagu see väikeseks näpunäitamiseks järgmiste kavade ja laulikute koostajatele!

Kohtume laulupeol!

MARET KOLSAR,
lauluõpetaja

Üksi ja koos teistega Arvo Ratasseppe meenutades

On märts 1996. Päike sirab taevas ja õhus on tunda kevadet. Koos sellega lähenes Arvo Ratasseppe 70. sünniaastapäev. Tallinnas valmistatakse usinalt selleks tähtpäevaks. Saan kutse osaleda kõigil üritustel ja teen seda rõõmuga.

Tahtmatult läheb mõte mälestustemaile. Kes oli Arvo minule, harilikule koorilauljale? Mälus on hulgaliselt pilte temaga koos veedetud ajast. Põhiliselt küll

lauljana kooris, aga ka reisi-, bridõi-, sauna- jne kaaslasena, rääkimata laulupidudest. Kirkaimad neist kohtumistest olid esimene ja viimane.

Oli 10. oktoober 1957. Jüri Variste tähistas oma 50.-ndat juubelit. Kutsutud oli ka kuus laulutudengit Tartust. Peale meeoleukat kontserti kogunesime banketile tookordsesse Tombi klubisse. Valges saalis suure hoberauakujulise laua ääres satun

istuma kahe noore dirigendi vastu, kes on juubilaril õpilased - Arvo Ratasseppe ja Heino Kaljuste. Neist esimene haaras kohe peo alguses enda kätte seltskondliku initsiatiivi. Oli hämmastav kuulda, kuidas üks noor mees suutis hoida suure saalitäie pea terve õhtu oma näpuotsas. Vaatasin seda käharpäist meest ja mõtlesin - vaat selline peab olema üks dirigent. Eriti kontrastsena tundus see Tartust tulles,

REGIONALIA

Üle Eesti toimusid Eesti Kontserdi väljakulutatud kontserdid.

Harjumaalt

* 16. märtsil tähistati **Maardu muusikakooli** saalis kohaliku segakoori 50. tegevusaastat. Lisaks koorile tegid üritusel kaasa muusikakooli puhkpilliorkester Vello Loogna juhatusel ning Kallavere põhikooli poeistsansambel.

Hiiumaalt

* 18. märtsil toimus Kultuurkapitali Hiiumaa ekspertgrupi järjekordne töökoosolek. Muusikakollektiividest otsustati seekord teetada meesansambli Kardas (3000 kr.) ja Lauka segakoori (6000 kr.).

Jõgevamaalt

* 1. märtsil peeti **Mustvee** kultuurimaja 35. aastapäev. Pidupäevakontserdil esinesid kohalik puhkpilliorkester, vene naiskoor "Lutsinüska", naisansambel Anne Veldi juhendamisel ning kohalik kirikukoor. * Tänavu märtsil korraldati Jõgeva Gümnaasiumis juba teist aastat järjest **muusikanädal** kohaliku muusikaõpetaja Maret Oja algatusel. Ürituse käigus toimusid muusikakuulamise, kontserdid ja loengud.

* 16. märtsil oli Põltsamaa kultuurimajas maakonna taidluskollektiivide ülevaatus.

Järvamaalt

* Naistepäeval laulis Koeru kultuurimajas kontserdil **Heli Lääts**. Lauljannat saatis klaveril maestro Peeter Saul. Türi gümnaasiumis andsid kontserdi kohaliku muusikakooli õpilased.

* Oma Eesti-turneel viibinud kammerkoori **Arsis** kellade ansambel Aivar Mäe juhatusel andis 10. märtsil n-ö. "plaaniväliselt" kontserdi ka Paide kultuurikeskuses.

* 22. märtsil andsid Türi kultuurimajas külaliskontserdi Vanemuise teatri operetisolistid.

Läänemaalt

* 1. märtsil andis oma esimese kontserdi taasloodud **Haapsalu linnaorkester** dirigent Jüri-Ruut Kanguri juhatusel. Esimesel kontserdil kõlasisid H. Elleri, R. Valgre, J. Straussi ja W. A. Mozarti helitööd.

* 2. märtsil oli Lihulas Lõuna-Läänemaa tantsuorkestrite pillimeeste kokkutulek.

* 13. märtsil toimus Haapsalu linnagaleris **armastuslaulude öhtu**. Eesti Oscar Wilde'i Seltsi poolt korraldatud üritusel esinesid Erkki Otsman ja Toomas Kuter.

* 31. märtsil toimusid Haapsalu projekti Vaimse Ühtsuse Päevad üritused. Muusikalises osas esinesid Haapsalu noored muusikud.

Pärnumaalt

* 9. märtsil andis Pärnu Vanalinna koolis kontserdi kohalik linnaorkester dirigent L. Lepalaane juhatusel. Keskskeks teoseks D. Sostakoviitši klaverikontsert, milles soleeris noor pianist, EMA tudeng Marko Martin.

* Märtsi keskel oli Pärnu keskraamatukogus Anna Haava loomingu pühendatud luuleöhtu. Osalesid ka sopran Malle Raid ja pianist Tõnu Rein, kes esitasid poetessi loomingu loodud heliteoseid.

* Pärnu Elisabeti kiriku naiskoor ja lastekoor sõitsid külaskäigule Rootsis Västerås. Tegu on vastukülaskäiguga oma rootsi sõpradele, kes käisid Pärnus möödunud aastal.

* 23. märtsil mängis Pärnu Linnaorkester L. Lepalaane juhatusel E. Griegi ja A. Pärdi loomingu.

* 31. märtsil toimus Pärnu teatris Endla teatripäeva pidu. Ürituse muusikalist poolt aitas teetada Pärnu Linnaorkester.

Raplamaalt

* Märjamaal käisid laulmas Tõnis Mägi ja Rapla kultuurikeskuse laulustuudio segaansambel Thea Paluoja juhtimisel. Viimane esitas Raimond Valgre vähetuntud laule. 19. märtsil oli pikem artikkel Nädalases Märjamaa

rahvamaja raskest olukorrast.

Saaremaalt

* 15. märtsil toimus Mustjalas Saaremaa koolinoorte kultuuripäevade piirkondlike eelvoorude kontsert.

* 28. märtsil peeti Kuressaare raeokjasa maha üritus nimetuse all "Raejazzi Eino ja Leino". Kontserdil esinesid Tiit Paulus, Raul Sööbi ja Sirje Medell.

* 29. märtsil esines Kuressaare muusikakoolis kammerkoor Eysysia. Samal päeval toimus veel Nelipühi kirikus rootsi ansambli **Samuelson** kontsert.

Tartumaalt

* 16. märtsil oli Tartu Pimedate Abitamise Fondi **tänukontsert**. Esinesid koolinoortest ja täiskasvanutest taitlejad. Öhtul raamis Andres Dvinjaninov.

* 24., 27., 28., 30. märtsil toimusid Vanemuise väikese maja ovaalsaalil salongiõhtud. Esitati K. Süvalepa laule, vene ja Tšaikovski romansse, prantsuse šanssoone.

* 30. märtsil korraldas Eesti **Muusikateaduse Selts** Tartus ettekandekoosoleku. Esinesid Elina Süste, Toomas Siitan, Tarmo Kivisild, Vaike Sarv jt.

Valgamaalt

* 22. märtsil esinesid Tagula rahvamajas Väikeste Lõõtspillide Ühingu artistid.

* Valga Vene gümnaasiumi stuudio Joy algatusel toimus Valga kultuurimajas üritus, mille käigus õpilastele tutvustati eesti kultuuri ja tavasid. Üritusel osales ka Valga neidude ansambel Maarika Reinholdi juhatusel.

Viljandimaalt

* 9. märtsil kohtusid Paistus Viljandi maakonna **rahvamuusikakollektiivid**. Iga-aastane traditsiooniline kokkutulek toimus esmakordselt 1992. aastal. Tänavusel üritusel osales 7 kollektiivi 50 mängija ja lauljaga.

* 16. märtsil toimus Viljandi Kultuurikolledžis kirikumuusika eriala teabepäev.

* Märtsi keskel käis Võhma segakoor **Leelo** kontserdil Soomes Kõyliös.

* 27. märtsil esines Viljandi raeokjasa vanamuusika ansambel **Capella Carolina**. Kõlasisid Põhjamaade rokokooajastu heliloojate teosed. Sama kava oli eelmistel päevadel esitatud Tallinnas ja Tartus.

Ida-Virumaalt

* 1. märtsil esines Kiviõli kunstide koolis Tallinna **kammerkoor**. Kõlasisid Rahmaninovi, Brahmsi, Pärdi, Tormise jt. teosed.

* Kommenteerides maakondlikku akordioniõpilaste konkursi ütles Kohtla-Järve kunstide kooli direktor Anne Endjärv, et akordionimängu õppivate laste arv on viimasel ajal tunduvalt vähenenud. Populaarsemad on klaver ja kitarr.

* **Sillamäel** saadeti laulu ja muusikaga ära kevadet ja lasteaias, kus on 5 esteetilise kasvatusse stuudiot, sealhulgas muusika osas, käisid külas kolleegid Narvast ja Tallinnast.

* 23. märtsil oli Kohtla-Järve kultuurikeskuses kohaliku linnaorkestri kevadkontsert.

Lääne-Virumaalt

* 13. märtsil toimus Rakvere Kolmainu kiriku noortemajas **Rakvere muusikakooli** 51. aastapäeva kontsert.

* 17. märtsil tähistati Rakveres KITI-klubis piduliku kontserdiga kohaliku koorijuhi OLAV LEPSI 70. sünnipäeva. Esines Rakvere meeskoor, keda juhatas sünnipäevalaps ise.

Võrumaalt

* 1. märtsil esines Võru muusikakoolis elektriakordioni-süntesaatoril Rein Orn, kes viibis Võrus Kuressaare linna delegatsiooniks. Samal päeval toimus Kandle kultuurimajas kohaliku puhkpilliorkestri 98. aastapäeva kontsert. Dirigeerisid Heino Vildo ja Helmut Kostabi.

* 9. märtsil esines Võru kultuurimajas Kannel sõpruslinna **Laitala** meeskoor Soomes.

* 17. märtsil toimus Kandle kultuurimajas napoli laulude ja prantsuse šanssoonide öhtu. Esinesid Erkki Otsman ja Toomas Kuter.

maestro Richard Ritsingu akadeemilist tagasihoidlikkust silmas pidades.

Küllap see oligi määravaks, kui Tallinnas valisid edasilüüakseks Teaduste Akadeemia Meeskoori. Nii tegi enamik Tartus laulnud endisi tudengeid. Meeskoori laul ja sellega kaasnev seltsielu oli omaette nähtus. Meil kõigil oli ju oma töö- ja kodune ring. Kuid määravaks vaba aja veetmise vormiks jäi ikkagi koorielu ja kõik sellega seonduv. See kujunes omamoodi eluviisiks. Veduriks oli kõiges Arvo kui liider. Hämmastavad olid tema energiavarud. Mäletan, et juhatustel (eriti koori algusaegadel) oli lausa tegemist, et Arvold ära võtta sellised asjaajamised, nagu kavade-afišside trükkimine, saalide broneerimine, transpordi organiseerimine kontsertrisideks. Teda jätkus kõikjale.

Ja viimane kohtumine pärast 27 ühist aastat. Küllastasime koos Malle Freimanisega Arvo tema kodu augustis 1986. Tahtsime kooride eimeestena nõu pidada algava hooaja eel. Arvo tervis oli juba halb. Meie ühised plaanipidamised osutusidki peatselt kurbadeks vastastikuteks valededeks.

Ja siis see nukker detsemberilõpp. Külmal ja vingel talvepäeval viime oma maestro Metsakalmistule. Nagu ilm õues, oli kõle ka meie hinges. Dirigentide vastvalitud viimsele puhkepäigale saabus Arvo esimesena. Ka siin on ta teerajaja (hiljem sängitati kõrvale tema õpetaja Jüri Variste ja õpilane Peeter Lilje). Laulsime talle tema

oma helindit "Kalevipoeg isa haul". Seekord olime kõik tema pojad, kes nõutult seisid isa hua ääres. Koori värske presidendi Heino Rossi järelehuue oli julge ja isamaaline, mis tekitas kohalviibivatele parteifunktsionäridele suurt meelepaha, kõigis teistes aga vaimustust. Oli see vist üks esimesi isamaalisi ülesastumisi uuel ärkamisajal, mis jõudis "Sirbi" vahendusel ka laiade rahvahulkadeni. Aga oli ju alles 1986! Oli heameel, et need sõnad öeldi kaasa õigele eesti mehele.

Need hetked on travalt mällu sööbinud.

"Arvo Ratasessa päevad" algasid neljapäeval, 14. märtsil Muusikakeskkooli saalis. Konservatooriumi tudengite poolt oli Jüri Rendi eestvedamisel koostatud meeleolukas fotonäitus. Konverentsil meenutasid head kolleegi professor Kuno Areng ja mitmed koorijuhimist õppivad tudengid. Lindilt kuulati V. Tormise "Pikse litaaniat" ja vaadati videosalvestust Tallinna kammerkoori nooruspäevilt. Esines EMA segakoor. Konverents oli põhjalik ja heatasemeline. Saal oli pungil ja istekohtadest tuli puudu.

G. Otsa nim. Tallinna Muusikakoolis korraldati A. Ratasessa mälestusfestival, mille emotsionaalseks krooniks kujunesid Anna ja Eri Klasi meenutused. Kui hea, et tänane muusikanoorus sai ettekujutuse ühest tublist eelkäijast.

Mälestuskontsert oli laupäeva õhtul. Estonia Kontserdisaali kogunes seitse koori, kellest kuus oli A. Ratasessa asutatud. Teaduste Akadeemia kooridel oli täita kontserdi esimene pool. Julgen arvata, et olime Arvo "lemmiklapsed", sealt siis ka see meeldiv kohustus. Saan dirigentidelt loa

kaasa lüüa ja luban Hirvo Survale, et Kreegi "Külapoistes" ei laula sisse pikka pausi. Nii teengi. TA meeskoor on täienenud noorte häältega ja asjatundjate arvates on see tõttu nooremaks muutunud koori häälevärv. Ka naiskoor kõlab kenasti, eriti pianos. Tundub, et Arvo ei pruugi oma mantlipärijate pärast häbeneda.

Kontserdi lõpul, kui meeskoorid olid kogunenud lavale lõpulauluks ("Eesti mullad"), ulatas Eesti Naislaulu Seltsi esinaine Maret Hurt Vaike Uibopuule vastloodud rändauhinna primale Arvo elutöö jätkajale. Oli kaunis kontsert. Lihtne ja pidulik. Vaid tagasihoidlikud saatesõnad iga koori kohta Martin Viirandilt. Saal oli täis Arvo talendi austajaid, endisi lauljaid, muusikaavalikkust.

Pühapäeval käisid paljud dirigendid ja TA koorid Arvo haul. Oli harras mälestushetk. Lilled, küünlad, meenutused. Lauldi "lauupeo hünni" "Mu isamaa on minu arm".

Õhtul kogunesid Arvo lähemad kolleegid-õpilased ja mitmed endised lauljad perekonna ja naislauluseltsi kutsel Estonia Talveaeda. See oli meeldiv sünnipäevapidu. Talveaia perenaine Viktoria Jagomägi avas koosviibimise ja tutvustas ruumi sümbolit — Estonia vundamendikivi. Ja temalt tõene metafoor — ka Arvo Ratasessa oli sõjajärgse koorimuusika üks alustalasi. Üksteise järele meenutasid nii dirigendid kui laulurahvas Arvoga seotud juhtumeid. Nii tõsiselt kui lustakaid. Väga emotsionaalselt tegi seda Vaike Uibopuu. Tema kõne katkestasid pisarad ja me kõik saime aru, mida ta tahtis öelda. Tõdeti, et üldlauupeo komisjonis on Arvo kui organisaatori plats

EESTIST

Kultuurikokkulepped Ukraina ja Moldovaga

1. aprillil kirjutati Tallinnas alla kultuurialase koostöö kokkuleppele Ukrainaga, 3. aprillil Moldova Vabariigiga. Tegemist on raamlepingutega, mis näevad ette mitmeladset koostööd - festivalide, konkursside, kompleksete kultuuriürituste korraldamist, professionaalsete ja taidluskollektiivide ning solistide vahetamist, muud koostöövorme. Kokkuleppe praktiliseks täitmiseks peeti vajalikuks koostada ja ellu viia regulaarselt kultuurikoostööprogramme 2 - 3 aastaks.

The Hilliard Ensemble'i liikmed on arvutihuvilised

Ita Serman kirjutab "Õhtulehes" ansambli pressikonverentsilt Mustpeade majas, et Eestis esinenud maailmakuulsa *The Hilliard Ensemble*'i liikmed "jätavad vallatute noorukite mulje, kes oleks nagu parasjagu millegagi hakkama saanud ja ootavad, mis sellest nüüd sünnib". Ansambli liikmete huviks on arvatud ning sport. Eesti heliloojatest tahetakse tulevikus koostööd teha ka Erkki-Sven Tüüriga.

Erkki-Sven Tüüri esinduslik visiitkaart

Märtsikuu üheks kaalukamaks sündmuseks eesti muusikaelus oli Erkki-Sven Tüüri autoriplaadi "Crystallisatio" esitluskontserdid märtsi keskel Estonia Kontserdisaalis ja Tartu Ülikooli aulas. Saksa maineka plaadifirma ECM poolt väljalastud laserplaadile on koondatud helilooja 1992-1995. aastatel valminud teosed. Arvustuses "Õhtulehele" annab muusikakriitik Mark Rais väga kõrge hinnangu nii esitajale (Filharmonia kammerkoor, Tallinna Kammerorkester Tõnu Kaljuste juhatusel) kui ka teostele. E.-S. Tüüri "Reekviemi" (1994) kohta märgib ta, et "pole midagi imestada, kui näiteks saja aasta pärast asetatakse see teos samasse ritta Berlioz'i ja Verdi reekviemidega".

Pärnu meestelaul kõlas Tallinnas

9. märtsil toimus Tallinnas Mustpeade Maja Valges saalis Pärnu Mihkel Lüdigi nimelise meeskori ja Eesti Meestelaulu Seltsi Tallinna meeskori ühiskontsert. Pärnu koori juhatakid Evelin Mei ja Anneli Starkopf, Tallinna koori professor Kuno Areng ja Jüri Rent. Kontserdi kava koosnes eesti koorilauluklassikast. Pärnu meeste esitust said sooja vastuvõtu osaliseks Tuudur Vettiku "Kuu" ja Rudolf Tobiase "Eks teie tea".

Asjatundjate arvates on Pärnu meeskoori teie tõsunud. Tõenäoliselt annavad selleks põhjust noored jõud koori ridades ja energilised dirigendid," kirjutab Dag Kivila 19. märtsil Pärnu Postimehes.

Aleksander Einseln — üle-eestilise neidude koori metseen

20. märtsil andis oma esimese kontserdi Pärnus tööd alustanud Eesti neidude koor. Selle loomiseks annetas Aleksander Einseln 10000 krooni. Tema esinemisega lõppes ka koori kolm päeva väldanud laululaager Pärnu Vanalinna koolis.

Tartumaal tervitati kevade lauluga

Rannus viidi 22. märtsil läbi juba traditsiooniliseks muudetud kevadine konkursivaba laululaat *Rannu kuldnokk*. Algselt "avatud lava" põhimõttele rajatud kontsert on aga saanud sedavõrd populaarseks, et koolis tuli lavale pääsemiseks läbida üpriski tihe konkursisõel. Täiskasvanutest sai esinema siiski iga soovija. Külalisesinejad oli kutsutud Kongutast, Elvast ja Ahjalt, paari lauluga rõõmustas publikut ka Vello Orumets. Ignar Fjuki projekti järgi äsja valminud rahvamaja avaral laval astus enam kui kahe tunni kestel üles üle 20 solisti, ansambli ja koori, esinejate iga ulatus lasteaiast hallpeadeni.

Publiku suurt huvi kinnitasid viimase kohani ja rohkemgi täidetud ruumikas saal ja soojad aplausid. Pole kahtlustki, et õnnestunult korraldatud üritus on kujunenud sealkandis muusikaliseks tähtsündmuseks ja loodetavasti jääb selleks veel paljudeks aastateks.

A. KIRSIPIU**Märtsikassi kontsert Kuressaares**

Kuuendat korda toimus tänavu Kuressaare muusikakoolis omapärane üritus — märtsikassi kontsert. Idee algatajaks 6 aastat tagasi oli kohaliku muusikakooli pedagoog, tuntuud jazzkitarrist Tiit Paulus. Täna on see meeldiv traditsioon järjest hoogu juurde saamas.

27. märtsil esinesid sellised tuntud jazzmuusikud, nagu on Raul Sööt ja Tiit Paulus. Kaasa tegid ka Kuressaare muusikakooli juures tänavu esimest hooaega tegutseva pop-jazz osakonna õpilased.

veel täitmata. Vaatasime suurelt ekraanilt videofilmil ja juubilar ilmut meie ette täies elu suuruses. Täname mõttes filmi koostajat Maie Kivitat. Oleme üks pere ja meil on hea olla. Usun, et sellisena oleks soovinud meid näha ka Arvo.

Õhtu lõpul tänasid Arvo pojad kõiki nende nelja päeva SUUREVAEVANÄGIJAID ja pojapoeg ulatab igale neist piduliku lillekimbu. Kas ehk temast saab vanaisa mantlipärija?

Mida öelda kokkuvõtteks. Olid meeldivad päevad täis emotsionaalseid meenutusi. Ei mäleta, et Eestimaal mõnda kultuuritegelast

oleks nii põhjalikult meenutatud. Keegi ei püüdnud teha Arvost Jumalat, oli välditult odavat paraadlikkust. Kõik oli läbimõeldud ja väljapeetud, põhjalikult ette valmistatud. Just nii viis ka tema oma uuendusi ellu, põhjalikult ja läbimõeldult. Olen tänulik kõigile selle suurürituse organiseerijatele — eeskätt Ratasseppade pere ise, Eesti Naissaulu Selts ja Eesti Muusikaakadeemia. Tahaksin neile kõigile avaldada täit tunnustust. Oli heameel tõdeda, et nooruke naislauluselts on endast häälekalt märku andnud. Oli tunda, et Arvo vaim ja temalt meile üle kandunud vaimsus elab edasi.

Võib-olla pealinna igapäevases melus ei ole see nii tunnetatav, kuid talumehena, kes tuleb lausa "elusa looduse" vaikesest, tunnen seda väga.

Kreeka kirjanik Plutarchos on öelnud: "Tänamatus oma suurmeeste vastu on suurtele rahvastele iseloomulik." Küll on hea, et me oleme väike rahvas.

Kalda talus, 18. märtsil õhtupoolikul.

SILVER SÄGA,
üks Arvo paljudest laulumeesest,
nüüdne Tarvatu vaba talupidaja

Tšellist Peeter Paemurru Viljandi loodustarkuste koolis

23. märtsil esines Viljandi loodustarkuste koolis külalislektorina tšellist Peeter Paemurru. Dotsent Paemurru ütles lühintervjuus ajalehele Sakala, et on saanud algimpulsi kokkupuuteks tervisliske eluviiside ja sügava vaimusega oma isalt.

Muusikute koolitamise juures pidas ta oluliseks mitut faktorit: tervislikke eluviise, eetikat, moraali ja maailmavaadet. "Muusika õppimise eesmärk ei ole muusika, vaid täiusliku, harmoonilise inimese arendamine. Muusika eesmärk on seega väljaspool muusikat," ütles ta.

Kohtla-Järve kultuuriameti juhataja lahkub ametist

Ligemalt 12 aastat Kohtla-Järve kultuurielu juhtinud Ene-Eha Urbala esitas märtsi algul linnapea Ain Kalmarule lahkumisavalduse. Ajalehele Põhjarannik antud selgitustes põhjendab ta ametist lahkumise muuhulgas viimasel ajal äratundmisele jõudmise, et linnavalitsus ja volikogu tema teeneid enam ei vaja. Ene-Eha Urbala sõnul oleks vaja, et Kohtla-Järve taolises linnas pöörataks kultuurile senisest palju suuremat tähelepanu: "Tuleb teha põhimõttelisi otsuseid ja eraldada eelarves kultuuri jaoks senisest märksa suuremaid summasid."

Toila laulukaar varises kokku

15. märtsi pärastlõunal varises kokku Toila laululava katuse vasakpoolne osa. Oletatavasti põhjustasid varingu ehitus- ja projekteerimisvead, katusele kogunenud lume raskus ning päikese käes ebaühtlase sulamine. Toila vallavanem Bruno Uustal kirjutab Põhjarannikus, et varingu tagajärgede likvideerimine võib maksma minna 70-80 tuhat krooni. Laululava polnud kindlustatud, kuna riik ei näe seda kohalikele omavalitsustele ette ega eralda selleks ka raha.

Kokku 2,2 miljonit krooni maksma läinud Toila laululava, mida peetakse parima akustikaga välislavaks Eestis, valmis möödunud aasta kevadeks suure kiirustamisega, kuna valmivale laululavale oli juba planeeritud hulk kultuuriüritusi.

Kohtla-Nõmme laululava põles maha

21. märtsi õhtul põles maha Kohtla-Nõmme pargis asuv laululava. Alles jäid kivimüürid. Kohtla-Nõmme vallavanem Enn Liivik avaldas arvamust, et põlenud laululava taastamine võiks maksma minna umbes paarsada tuhat krooni ning et tulekahju põhjustas süütamine. "Lava tagaruumid olid usteta ning sinna kogunesid sageli noortekambad," ütles ta ajalehele Põhjarannik.

Kas tõesti rahapuudus? Või hoopis hooletus?

Ajalehes Põhjarannik pahandab ETV Lastekraani peatoimetaja Evi Viilup ajakirjanike vahendusel selle üle, et Ida-Virumaa kultuuriosakonna ametnike hooletuse tõttu ei pääse Ida-Virumaa lapsed Laulukarussellile võistleva. Ida-Virumaa kultuuriosakonna juhataja Kaarin Veinbergs väidab, et initsiatiiv pidanuks tulema altpoolt, kuid tunnistab samas, et kultuuriosakond jättis 1994. aasta lõpul juhendid allapoole saatmata. Ta põhjendab seda väitega, et maavanem palus teda olla rahaga kokkuhoidlik nng seetõttu ei saanud ta juhendi paljundamiseks osta paberit. Nüüd organiseeriti küll alternatiivsed lauluvõistlused, milles osales üle 60 lapse, kuid reeglendist mittekinnipidamise tõttu ei saada Laulukarussellil esineda.

Laste laulukonkursid toimusid märtsis mitmel pool Eestis. Ajakirjandus fikseeris neist järgmised: Puurmannis (Jõgevamaal), Paides, Põlvas, Audrus (Pärnumaal), Salmes (Saaremaal), Leies (Viljandimaal).

Surmahirm paneb poisid laulma

Sellist pealkirja kandis 2. märtsil ajalehes Vooremaa ilmunud Riina Mägi artikkel poistekooride dirigendist Hirvo Survast. Artikkel oli ajendatud Põltsamaal toimunud poistekooride laululaagist, kus üks peagoonisaator ja dirigent oli noor koorijuht Hirvo Surva. Artikli pealkiri põhineb aga humoorikal seigal ajast, kui 15-aastane Hirvo Surva oma kodulinna Jõhvis tuli Tallinna Otsa-nimelisse muusikakooli õppima. Kui tema korteriperenaine vanaproua Peäske läinud noormeest sisse kirjutama, küsinud majavalitsuse ametnik üürilise nime. "Surva, Hirvo," vastanud vanaproua, mispeale ametnik pahandanud: "Mis surmahirmust Te seal patrate, õelge ometi inimese nimi!"

Lugu läks liikvele ja nii on dirigent Hirvo Surva, igati kena ja heatahtlik inimene, umbes pool eluaega kandnud verdretetamapanevat hüüdnime Surmahirm.

EFK Euroopa-reisil

Eesti Filharmoonia Kammerkoor esines Põhja-Soomes koos Kesk-Põhjamaa kammerorkestriga, esitades Tüüri ja Pärdi loomingut. Sealtsõideti Euroopa koorifestivalile Gütersloh's Saksamaal. Sellega tähistati kohaliku Bach-koori 50. aastapäeva. EFK alustas Bachiga, seejärel esitas põhiliselt Eesti kooriloomingut (Kreek, Tormis). Festivalil osalenuist ei esitanud ükski koor nii palju rahvuslikku loomingut.

Jyväskylä pianistide konkurss

Märtsi keskpaigus oli Jyväskyläs noorte pianistide konkurss, milles osales 52 soomlast ja 18 Balti riikide esindajat. II koha sai **Marko Martin** Tallinnast.

Kreeka lauljatar - Europarlamendi liige

6 keelt vabalt valdav 61-aastane Kreeka lauljatar Nana Mouskori on Europarlamendi liige, kuid jätkab ka kontsertide andmist mitmel pool Euroopas. Ta väidab, et see on küll koormav, kuid teisiti ta ei suuda elada.

Europarlamendis tunneb ta esijoones huvi kultuuriküsimuste vastu ning on väikerahvaste keelte eest võitleja. Ta avaldas sügavat pahameelt, kui Inglismaa pani veto eelnõule eraldada 34 miljonit eküüd toetuseks kirjastajatele tõlketeoste avaldamiseks väikerahvaste keeltest. Mouskori arvates toob Euroopa Liitu vastuvõtmisel ametikeelte kasv praeguselt 11-lt veelgi suuremaks küll kaasa komplikatsioone, kuid ainult suurte rahvaste keelte jätmist ametikeelteks ei tohi kindlasti lubada.

Reuter-ETA

Teda mängiti koos Beethoveniga ja siis unustati

Koos Ludwig van Beethoveniga õppis Johann Georg Albrechtsbergeri juures Antonio Casimir Cartellieri. Koos Beethoveni teostega mängiti 29. aprillil 1795 ka tema oratooriumi "Giaso, Ré di Giuda". Beethoveni noorelt surnud õpingukaaslase looming langes aga seejärel ligi 200 aastaks peaaegu täielikku unustusse. Alles hiljuti avastati Viini ja Firenze arhiivides tema teoste partituurid ning leiti, et need on ettekandmistväärivad ka tänapäeval. Freiburgi kammerorkester ja kammerkoor on Klaus Hövelmanni juhtimisel lindistanud selle CD-le.

Fono Forum, 2/1996

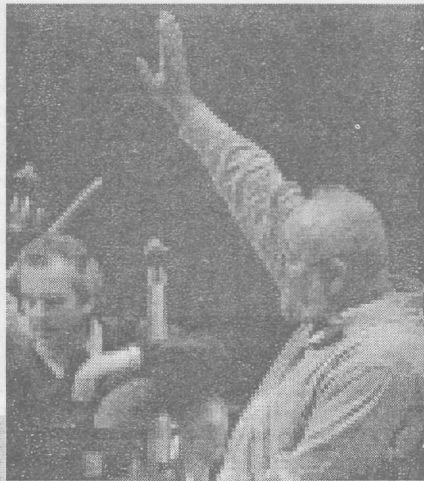
Kui Penderecki hakkas dirigendiks, leidis ta, et...

Kui Penderecki pöördus avangardistlikust stiilist uusromantismi poole, sisistasid kurjad keeled, et ta lähtus populistlike motiividest. Penderecki seletab ise muutusi oma loomingus stiilis dirigeerima hakkamisega: "Mulle hakkas siis vastu minu varasemate teoste kõla. Ma avastasin äkki, kui sügav on Šostakoviitši muusika. Šostakoviitši instrumentatsioon on lähedane Mahleri omale. Oma viimaste sümfooniade instrumentatsiooni osas on mulle rohkem eeskujuks olnud Brückner. Ja ka Sibelius on saanud minu jaoks tähtsaks. Ma tahan rohkem kõlarikkust, suure orkestri võimalusi ära kasutada. Eemal Schönbergi järgsest karedast kõlast, mis on mulle jäänud kitsaks."

Ka leiab Penderecki, et pole vaja otsida printsiipiaalselt uusi vorme. Vanad vormid, näiteks sonaat, on muusika kirjutamiseks igati sobivad. Viimasel ajal on ta loonud aga

esijoones sümfooniaid, "kuna mind praegu kõige enam huvitab muusika substantsi avaldamine suurvormide kaudu. Praegu teevad seda vähesed ja kes veel võiks peale minu tänapäeval sümfooniaid kirjutada."

Hiljuti juhatas Penderecki ise oma Kolmanda sümfoonia esiettekannet Müncheni Filharmoonikute poolt.

Penderecki dirigeerimas

Fono Forum, 2/1996

Kas ooperihoone või kaubamaja?

Washingtoni Ooperi autoriteet on tõusnud, kui möödunud aastast peale on selle kunstiliseks juhiks tenor **Plácido Domingo**. Ooper, mis senini töötas Kennedy Centre'is, kavatses parandada ka oma töötingimusi, tehnilist baasi, ostes Ameerika pealinna keskuses, metroojaama lähedal ära endise 9-korruselise kaubamaja ja kohendades selle ooperihooneks. Leidus ka filantroop, kes oli nõus maksuma kinni maja hinna — 18 miljonit dollarit. Ümberehituseks tuli veel raha otsida.

Kuid selle ilusa plaani tahab nurja ajada Washingtoni linnavalitsus, kes leiab, et USA pealinna keskuse elavdamiseks on neid ruume vähemalt 50% ulatuses vaja kasutada kaubamajana. Teater on nõus selleks eraldama 20%.

Reuter/DPA-ETA

USA vanim ooper tähistab 200-aastast juubelit

200 aasta möödumist oma asutamisest tähistab vanim ooperihoone praegusel USA territooriumil New Orleansis Mississippi suudmealal. See rajati 1797. a., kus Louisiana osariigi sisserännanute hulgas domineerisid prantslased. Oma algusaastatel etendati põhiliselt prantsuse päritolu ooperit. Alguses, kui USA territooriumil veel teisi oopereid polnud, oli New Orleansi ooper kuulus. Ka hiljem on seal laulnud sellised tähed, nagu "Rootsi ööbik" Jenny Lind, Angelina Pelti jt.

Ooperil on tulnud elada läbi mitmeid õnnetusi. Pärast Ameerika kodusõda, kui New Orleans oli mässuliste valduses, pandi ooper mõneks ajaks kinni. Vaevalt sai ta uuesti avatud, kui peaaegu kogu teatritrupp uppus sõidul Euroopasse laeval, mille torm viis põhja. 1914. a. põles ooperihoone maha ja taastati uuesti 1943. a. 1973. a. puhkes suur skandaal, kui seal Massenet' ooperis "Thais" näitlejad mängisid osa stseene alasti.

Kuigi New Orleansi Ooper ei kuulu praegu enam Ameerika parimate ja kuulsaimate hulka, peetakse ta juubelit siiski üheks Ameerika

vokaalkunsti selle aasta tähtsündmuseks.

DPA-ETA

100 aastat džunglioperit

Kautsukibuumi ajal XIX sajandi lõpul rajati Brasiilia džunglis, piirkonnas, kus Negro ja Solimoesi jõgi ühinevad veerikkaks Amazonaseks, linn nimega Manaus. Üks veidrik uusriikas laskis sinna püsti panna ooperihoone, teostamaks, et selline ehitus sobib ka ürgmetsa alale. Boom läks mööda, linn jäi, kuid ooperihoone lagunes. Tänapäeval on Amazonase osariik pealinnaga Manauses üks vaesemaid Brasiilias.

Riigis tervikuna on aga jälle usrikkaid, kellele tuli pähe džunglioper taastada. Sellega saadi hakkama 1990. a. 1996. aasta veebruaris tähistati suurejoonelisel ooperihoone esmapüstitamise 100. aastapäeva, kutsudes esinema kuulsa Hispaania tenori **Jose Carrerase**. Honorari sai ta ühe õhtu eest 300000 Ameerika dollarit, pilet maksis 6000 dollarit. Manausesse sõitsid selleks puhuks ärimehed ja poliitilised prominendid eesotsas presidendi Fernando Cardosoga.

Linnaväljakutele seati üles televiisorid, et ka vaesem rahvas võiks Carrerase esinemist jälgida. Kõik Manause elanikud aga nii ei toiminud. Suur grupp linna töötuid kogunes ooperihoone juurde meelt avaldama mitmesuguste loosungite all. Ühele oli kirjutatud: "Tere, Carreras! Meie, Manause töötud, spondeerime sind!"

Järgmistena on taastatud džunglioperis esinema planeeritud Moskva ballett ja Praha sümfooniaorkester.

Reuter-ETA

Pariisis jälle kaks ooperihoonet

Kui 1989. a. avati Suurt Prantsuse Revolutsiooni 200. aastapäeva tähistavate pidustuste sarjas uus, nüüdisaegne ooperihoone Bastilles' väljakul, kippus vanamoodne, 1875. a. ehitatud Oopera Garnier tühjaks jääma. Maja pandi 18 kuuks kinni, seda puhastati ja mukiti nii seest kui väljast. Maksma läks see 145 miljonit franki.

Nüüd avati Opera Garnier uuesti Tšaikovski balletiga, vaatajateks olid kutsutud koolitüdrukud üle terve Prantsusmaa. Järgmisena on plaanis lavastada Mozarti "Don Giovanni".

Reuter-ETA

Kellele ei meeldi muusikal elektritooil hukkamistest, võib saada piletiraha tagasi

Ameerikas läks suure eduga film-muusikal "Ambrosia väljad", mille peakangelane on nüüdisaegne timukas, mees, kes viib elektritooil ellu surmaotsuseid. Siis aga armub ta naisesse, kelle peab elektritooil tapma. Muusikal lõpeb peategelase enda surmaga elektritooil.

Kui aga sama film-muusikali hakati näitama ka Londonis, nimetasid kriitikud seda absurdseks, halva maitse musternäiteks. Saalid on pooltühjad. Produutsent on nõus sellega, et maitseed võivad olla erinevad, kuid lisab, et tendentsilt on teos tänapäevane — surmanuhtlusevastane. Ühtlasi teatas ta, et vaataja, kellele film vastu hakkab, võib ära minna poole pealt ja saada piletiraha tagasi.

Reuter-ETA

P. Boulezile preemiad

Berliini-Brandenburgi Kunstide Akadeemia aastapremia (300000 marka) sai selle aasta märtsis Prantsusmaa 71-aastane helilooja ja dirigent Pierre Boulez. Preemiat vastu võttes

VARAÖISELE MUUSIKAHUVILISELE TELEVAATAJALE

"Teil on viimasel ajal päris kenasid muusikasaateid," kiitis hiljuti üks tuntud interpreet.

"Teil ei osata ju üldse muusikat näidata," pahandas teine ja tunnistas, et nägi viimati mingit kontserti paar aastat tagasi.

"TV muusikasaadete olukorda peab arutama Eesti Muusika Nõukogus," paneb ette kolmas mõjukas ja muusika pärast alati süüdanut valutav inimene.

Arvamusi ja hinnanguid on seinast seina, ühtede meelest on klassikalist muusikat TV-s liiga vähe, teiste meelest tuleksid needki vähesed kontserdiülekaned ära lõpetada. Äärmuste vahele jääb vaatajate põhiosa, kellele on üsna ükskõik, kas TV-s väärtmuusikat näidatakse või mitte, sest mängu ja meelelahutust pakkuvaid kanaleid on, jumal tänatud, ju mitu. Muusikaprogrammi tegijail tuleb selles arvamuste paljususes kuulata vaheldumisi nii oma südametunnistust kui juhtkonna ettekirjutusi, teha iseenesega kompromisse, mõeldes ennast vaatajaks N. väikelinnast, leida kümnete ideede hulgast see õige, mida annab TV tehniliste ja rahaliste ressursside kujuliseks vormida ja siis toota ettenähtud pikkusega saade näiteks neljapäeva õhtuks kell 23.05-23.25.

Teleprogrammi sisu ja prioriteetide üle on telemajas alati ägedalt vaieldud ja see on loomulik nähtus. Ka programmide koostajail on oma inimlikud huvid ja nõrkused üle doseerida mõnda valdkonda ja "kuivale" jätta teist. Tekkinud telekanalite konkurents sunnib paljutki ümber hindama ja lähtuma programmi planeerimisel uutest kriteeriumidest - auditooriumiuuringute tulemustest ja majanduslikest arvestustest. Vaataja käitumine, tema eelistused ja valikud on see uus reaalsus, millest paari aasta eest veel palju ei räägitud ja millest nüüd enam ei pääse mööda.

Süvamuusika teleprogrammi prioriteetide hulka mõistagi ei kuulu ja nii on muusikasaated paigutatud programmi äärealadele - hilisõistele aegadele või varajastele õhtutundidele. Vaatajaid on neil aegadel ettearvatult vähe. Piiratud mänguruumis tegutsedes tuleb pea iga päev mõnele heade ettepanekutega toimetusse helistanud muusikainimesele selgitada, et tema idee on küll suurepärase, aga kahjuks ei jätku meil mahtu, raha, tegijaid või et idee on küll põnev, aga liiga spetsiifiline. Kui veenvalt kõlavad need põhjendused ekraanilt pakutava taustal, jääb igatihe enda otsustada.

Asja sees olijana ei taha ma sugugi väita, et sel hooajal pakutav oleks optimaalne, parim ja läbikaalutuid valik. See on valik võimalikest valikutest. Kahju on vaid sellest, kui raskuste kiuste valminud saated oma vaatajaid üles ei leia või kui nende arvamused tegijateni tagasi ei ulatu. Kui kommunikatsiooni ei toimu ja kui muusikainimesed muusikasaateid ei vaata, siis on midagi valesti. Mõttevahetuse ärgitamiseks ja lugeja mälu värskendamiseks olgu siinkohal ära toodud lühike loetelu tänavuse hooaja muusikasaadetest ETV-s.

Kõige mahukam ja keerukam selle hooaja muusikaprojektidest on sari "Orkestrimängud", mis märtsis jõudis viienda saateni ja mille esinejaterivi on aukartustäratav: stuudiokülalisteks on olnud Tallinna Kammerorkester, Eesti Muusikaakadeemia Sümfooniaorkester, Noorte Filharmonia, Vanalinna Barokkorkester ja Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, ettevalmistamisel on kava Estonia Teatri orkestriga. Sari sünnib muusikute ja TV mõistvas koostöös, jättes tulevikku tarbeks väärtusliku muusikamaterjali, jälje Eestis praegu tegutsevate orkestrite tasemest ja hulga populaarseid muusikapalu.

Varaõist televaatajat kutsuvad muusikamaastikele rändama

Muutused Eesti Raadio muusikasaadete juhtkonnas

Eesti Raadio muusikasaadete juhtimises on toimunud muutused. 1. aprillil aastaseks saanud ning vaatamata halbadele levivõimalustele 4-5% kuulajate lemmikjaamaks kujunenud

(kõrge protsent teiste riikidega võrreldes) süvamuusikalisel Klassikaraadio on nüüd omaette juht - **Tiia Teder**. Vikerraadio muusika-programmi eest kannab põhivastutust

Lepo Sumera ja Enn Vetemaa, kelle sari "Parnassos" tutvustab erinevaid pille ja vahendab elavat muusikat neiltsamadelt instrumentidelt.

Tsükel "Lisztomania" on toonud vaataja ette rea andekaid noori pianiste - Marko Martin, Risto Laur, Ralf Taal, Kai Ugandi ja Mati Mikalai esitasid Liszti klaveriloomingut, mängides ligikaudu 35000 telekuulajale. Tsükli lõpetas "vanameister" Kalle Randalu Liszti-interpretatsioon.

Sarjast "Dirigendia" on valminud kolm portreesaadet - Paul Mägist, Eri Klasist ja Roman Matsovist, igaiüks neist põnev ja eriline. Järge ootab saade Andres Mustonenist. Populaarseimaks muusikasarjaks on kujunenud "elu konservatiivseid põhiväärtusi" propageeriv "Bravissimo", kus kuulsate ooperite kuulsaid aariaid vahendavad Eero Rauna kommentaarid.

Eesti džässmuusikuid tutvustavas sarjas "Visiitkaart" on sel hooajal esinenud Ain Agan, Tiit Paulus, Helmut Aniko, Villu Veski ja Olav Ehala. Võimaluste piires on kajastatud Eesti muusikaalu tippisündmusi - sügisel valmisid saated "'Joonase" lähetusega Euroopasse", "Estonia Selts 130", festivali "NYD" päevil saated "Muusikateater sajandi lõpul" ja "Roosa", kontserdisaalist on üle kantud isadepäeva-, uusaasta- ja iseseisvuspäeva kontserdid, Juha Kangase ja Tallinna Kammerorkestri kontsert, TTÜ Akadeemilise Meeskoori juubelikontsert; valminud on portreesaadet Ella Ilbakust, Naan Põllust, Heino Kaljustest; üles võetud balletiõhtu "Langevad lehed" Kadrioru luigetiigilt.

Uuemast muusikast on salvestatud E.-S. Tüüri "Mängu võlu" ja R. Rannapi "Piano Factorissimo", koostöös Mark Pekarski löökpilliansambliga salvestatakse Rannapi uus teos "Kaadrid". Ja veel - ETV korraldusel toimus Eesti eelvool Eurovisiooni noorte muusikute konkursile, mis peetakse eeloleval suvel Lissabonis ja kuhu ETV kulu ja kirjadega sõidab Tallinna Muusikakeskkooli õpilane, noor pianist Hanna Heinmaa.

Kui lisada veel sisseostetud muusikaprogrammid, mille valikut muusikasaadete tegijad suunata püüavad ja mis sel hooajal on vaatajate ette toonud Berliini Filharmonikud ja Simon Rattle, Kiri te Kanawa, Iannis Xenakis, Peter Sellarsi, kuulsaid hääli laulmas Verdit ja Puccinit - siis hakkab see põgus ülevaade sügis-talvisest muusikahooajast ETV-s otsi kokku saama. Samasugune kogus saateid on valmimas ja kavandamisel enne suvepuhkusi. Enamaks ei jätku praegu jõudu ja saadete hulk pole ka omaette eesmärk. Pigem kvaliteet, köitvus ja sisutihedus, mille nimel tuleb pingutada ja mille saavutamise sõltub ka paljudest kunstikaugetest otsustest. Kuni napib raha ja nüüdisaegsel tasemel tehnikat, tuleb ideede valikul lähtuda otstarbekusest ja salvestada seda, millele "hammas peale hakkab".

See on ka üks põhjus, miks vaataja viimasel ajal näeb vähem kontserdiülekaned - nende puhul jääb vanadusepuhkuse auga väljateeninud ülekanetehnika kõige enam pragustele nõudmistele jalgu ja sageli muudab televisiooni kohalolek kontserdi jälgimise saalisistujatele piinarikkalt häirivaks. Tänavu suvel alustatakse ETV 1. stuudio rekonstrueerimist, mis peaks looma eeldused hoopis kvaliteetsema heli ja pildi salvestamiseks. Montaažid on juba viidud nüüdisaegsele tasemele.

Loodan, et kultuurihuviline vaataja meie tegemisi ikka märkab. Materjalipuudust huvitavateks saadeteks karta pole.

HEIDI PRUULI,
ETV muusikatoimetaja

Saksamaalt naasnud **Riina Rõõmus**. Juba pisut varem asus helisalvestuse osakonda juhtima **Toomas Velmet**.

TALLINNA KONTSERDIELU - märts

Sümfooniakontserdid

Tomas Indermühle töötab praegu Karlsruhe oboe professorina, kuid on tegev ka oma ansamblis "Ensemble Couperin" ja dirigendina. ERSO ette tuli ta 7. märtsil taas nii solisti kui orkestrijuhina. F. Krommeri oboe- ja G. Donizetti inglissarvekontsertide aegu näitas ERSO end tähelepaneliku saatjana, minnes nõtkelt kaasa ka solisti tempoliste vabadustega. Ent sellest ja T. Indermühle meisterlikust, filigraanselt nüansseeritud mängust üksi ei piisanud tõeliste kunstielamuste vormimiseks neist kohati naiivse helikeelega ja muusikat justkui tühikäigul liigutavatest teostest.

J. Haydni Sümfoonia f-moll - kaasaegsete poolt alapealkirjastatud "La Passione" algab traagilise Adagioga, kuid häälestub järgmistes osades õige rõõmsale lainele: T. Indermühle suutis siin meelitada keelpillidelt välja ilusa läbipaistva kõlavoo, kuid jättis valitsevaks mingi leiguse, passiivsuse. Pea sama mulje saatis ka W. A. Mozarti Es-duur sümfoonia esitus, ainult "Menuetto" paisus elavamaks ja laenas särtsakust ka Finaalile.

Hoopis teised meeleolud valitsesid 14. märtsi kontserdil "Maailma muusikalised pealinnad — Pariis". Orkester istus juba aegsasti täies koosseisus laval ja harjutas nii ennastsalgavalt, et saalijõudnul kippus pea huugama. Arvata võis: seekordne dirigent **Aleksandr Vedernikov** ja programm nõudis väga tõsist suhtumist.

Juba avataktidest oli selge, mis masti mees hoiab dirigendikeppi, kahjuks puudus aga midu nii informatiivsel kavalehel pisingi vihje külalise kohta.

Tsükli pealkirjaga sidus kava juuspeen niit: S. Prokofjevi III Sümfoonia kanti esmakordselt ette Pariisis! Selle väga emotsionaalseks ja romantiliseks peetava suurvormiga talitas A. Vedernikov tundeheatsalt ja laiahaardeliselt, viies oma nägemuse tegelikkuseni põhimõttel "maksku mis maksab". Näis, et ERSO tuli põhiliselt toime. Või ei reetnud oskuslikult kirjutatud partituur hättajäämisi? Operi "Tuliingel" materjale kasutavas sümfoonias oli esileküündivaimaks põnevalt kaasakiskuv Skertso.

K. Szymanowsky Kontsertavamängu juhatas A. Vedernikov ülevoolava temperamendiga ja kujundas sellest R. Wagneri ja R. Straussi muusikalise dramaturgia vaimus loodud teosest otse maagiliselt mõjuva helideorkaani.

Nende kahe raudselt loogiliste ja terviklike teostuste vahel jäi H. Elleri Viulikontsert kuidagi tükeldatuks ja kontseptsioonituks. Maano Männi väärt ettevõtmine - tuua üle mitmete aastate taas kuulajate ette eesti esimene ja ilmselt

raskeim viulikontsert - ei leidnud väärlist partnerlust. A. Vedernikovile oli see mitte ainult tundmatu, vaid ka võõra helikeelega suurvorm, mis vajanuks hoopis pikemaegset süüvimist. Kumatigi jäi M. Männi tõlgitsuslikest ideedest ja sisseelavalt mängitud lüürlisest lõikudest meeldiv mälestus.

Tsükkel "J. Brahmsi sümfooniad" jõudis 28. märtsil kõige brahmsilikumaks ja kontsentreeritumaks nimetatud Kolmandani. **Arvo Volmer** on võtnud selle tsükli elluviimist väga tõsiselt, seegi kord näitasid I osa pingestatud karmus, tundeline Andante, võrratult kaunis III osa ja draamatiline, vastandlik finaali, et A. Volmer mõistab Brahmsi muusikalist filosoofiat ise ja haarab sellesse protsessi kaasa ka orkestri.

Kontserdi esimene pool kinkis eesti muusikale jälle ühe uudisteose. M. Vihmandi südamlük kaaskiri oma "Floreo'le" väärrib tsiteerimist. "...see muusika on nagu ühe lille kasvamine: kõigepealt on tal raskusi oma nina mulla alt välja trügimisega, siis sirutab ta end ikka järjest pikemaks ja suuremaks ja lõpuks avab kogu ümbritseva maailma rõõmuks oma eredavärvilise õie..."

Tõepoolest kõlab muusikas "kasvamine" aimatavast pianissimost rõkkavasse kulminatsiooni, teel sinna on helilooja mängelnud dünaamika, kõlavärvide ja rütmidega õige pillavalt.

E. Rautavaara, kelle Tšellokontserdi esitas Oulu linnaorkestri soolotšellist Arto Alikoski, kuulub nende komponistide hulka, kes oma avatusest erinevatele stiilidele tuleneda võiva eklektilisuse oskavad varjata täiesti isikupärase helikeele taha. Olgu mõjutustega kuidas on, aga ülekaalu jäi omalaadsus: alguse eksalteeritud sooloepisood, visalt korduv intervallika, orkestrile sisulise arenduse usaldamine ja palju muid kujundlikke ideid; kontsert lõppes kummaliselt flažolettidesse ja tremolosse vaibudes. Niisama ebatraditsiooniliselt - vaikusesse - hääbus, muide ka J. Brahmsi sümfoonia. M. Vihmandi "Floreo" aga ehmatas ootamatu "katkilõikamisega".

Kammerkontserdid ja muu

Osiris Trio Hollandist tillatas oma tagasihoidlikule annotatsioonile mittevastava professionaalse kõrgtasemega. Tegemist oli noorte, andekate, head koolitust saanud ja suurepäraselt ansambliivaistu omavate muusikutega, kes muu töö kõrval mängivad kuendat aastat koos trios.

Kõige enam rõõmustas ansambli homogeenne kõlapilt; klaver oli laialt avatud, kuid ei katnud - Ellen Corveri ammendamatu energilisusest hoolimata - hetkekski keelpille. Tšellisti Larissa

Groeneveldi tooniilu ja hõrke nüansse on raske unustada; viulidaja Peter Brunt oli olemuselt oma naispartnereist küll mõneti ratsionaalsem, kuid läks nendega siiski toredasti kaasa.

Alustati L. van Beethoveni varase trioga (op. 1 nr. 3), jätkati (kava muutes) B. Smetanaga ja lõpetati J. Brahmsi Trioga (op. 8 H-duur). Nii või teisiti oli kõigis nooruslikku tormi ja tungi ilminguid, Smetanas veel slaavilikkude paatost, nii et vaibuvaid, lüürlisi meeleolusid kuuldus õige harva. Ent fortissimo pidev diferentseeritus, rääkimata leebematest dünaamilistest astmetest, muutis ülitundelise kõlapildi mõnuga jälgitavaks.

5. märtsil mängis Valges saalis inglise pianist Christian Blackshaw Mozarti, Schumanni ja Chopini - viimaselt 24 prelüüdi.

Samas laulis nädal hiljem bariton Villu Valdma. Vaheldusrikkas programmis oli romantilist, aga ka üsna kaasaegset (T. Kõrvits jt.) vokaalloomingut. Klaveril saatis Martti Raide.

Kuum nimi "**Hilliard Ensemble**" tõi Estonia Kontserdisaali üle mitme aja puupüsti täis. See maailma üks säravamaid ja ilmselt konkurentsitu ansambel, kes oma muusikalise kõrgnivoo ja omapärase stiiliga võidab publiku ja kriitika poolehoidu juba üle kümne aasta, on siinmail küllalt tuttav: alles selle hooaja hakul laulsid nad "Vox est fest" raames korraldatud A. Pärdi autorikontserdil. "Hilliard Ensemble" on tihedates loomingulistes sidemetes nii A. Pärdi kui V. Tormisega, mõlema tööd olid seekordseski kavas.

Ansambli loojaks on bariton Paul Hillier. Sarnasusest hoolimata pärineb nende nimetus aga hoopis Elizabethi-aegselt maalikunstnikult M. Hilliardilt. Praeguseks on algkoosseisust alles vaid kontratenor David James, tema kõrval laulavad tenorid John Potter ja Rogers Covey-Crump ning bass Gordon Jones. Sellest meesansambli suhteliselt kõrgest vokaaltasandist tulenebki "Hilliard Ensemble'i" eriline, habras ja poeetiline kõlapilt, mis kõigist meisterlikest ja varjundirohketest nüanssidest hoolimata jääb suuremas koguses ühetooniliseks. Võimalik, et kavamuudatused likvideerisid just erksamad, intrigeerivad lood (P. Robinson, P. Vasks), allesjäänute vahelduva järjestusega - sajandite tagune ikka paaris nüüdisaegsema helitööga - aga ei kaasnenud suuremat kontrastsust.

Üksjagu põnevust tekitas V. Tormise "Kullervo sõnum", mis andis - nüüd inglise keeles - edasi tükikese "Kalevalast". Päris nii - ilmajäänuna põhjamaaisest mehisusest - Tormise-

tõlgitsust hästi ette ei kujuta, aga mingi kultuuride-arusaamade sünteesina võis seda tunnustada küll.

Esimese poole suurima aplausi teenis A. Pärdi "Ja üks variseridest", mille tõlgitsus "vastulauset" ei pälvinud, jäi vaid imetleda lihtsust ja hardust, millega edastati Pärdi nägemust ühest Luuka evangeeliumi lõigust.

Kõige komplitseeritum oli lõpulugu. B. Guy teos "Un coup de dés" on kirja pandud ülikeerulise graafilise nooditekstina, mis annab lauljatele palju vabadusi, muuhulgas ka õiguse panna kolleegi esinemisele veto. Tavapärase vokaaliga liitus seal kõige kummalisemaid häällitsusi... Tasapisi kaldus eelistus siiski tagasi anonüümsete autorite, Richard Lövisüdame, P. Passereau jt. kaunikõlaliste, rahuisendavatele lauludele.

Muidu oma tõlgetega kenasti keeleseadust järgiv Eesti Kontsert läks seekord hoopis teist teed, trükkides kohusetruult ära kõik 15 inglise, prantsuse, saksa jne. keeltes laulusõnad, mis võisid nende sisust teadust tuua vaid polüglotile.

Puupüsti täis saali tõi ka **Rein Rannapi** autoriõhtu. Programm sisaldas üllatusi, mis Rannapit alati saanud, aga ka väga tõsiseid helindeid nagu "Balti mere eleegeia" Estonia katastroofiohvrite mälestuseks või Juhan Viidingule pühendatud "ajast".

Programm algas kottipimeduses, koondamaks publiku kuulmisaistingut fuajeedest ja rõdudelt kõlanud "Algusele"; siis esitas Andrei Valigura

kaks sooloviivi pala - "Kõietantsija" ja "Ratas". Esimese poole lõpetas Mark Pekarski Löökpilliansmabli esitatud "Frames", kus häällitsesid 100 kõikmõeldavat löökriista Olari Eltsi juhatusel.

Vahepeal lustis rahvas lauatenisepalle harfikeeltele loopides, nii et neid oli kaunis raske õigeks ajaks taas saali koguda. Nimetatud teoste kõrval kõlas veel "Hällilaul", I osa kantaadist "Ilus maa" ja variatsioon Alleaale Kammerkoori ja Tallinna Kammerorkestri esituses, dirigeerimas ikka O. Elts.

Märtsi esimesel pühapäevakontserdil sai kuulata J. S. Bachi Orkestrisüite **Hortus Musicuselt**; teisel esitasid EF Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester Tõnu Kaljuste juhatusel ja solistid Kaia Urb ning Tiit Kogermand E.-S. Tüüri teosed Architectonics VI, Passion Illusions Crystallisatio ja Requiem (In memoriam P. Lilje). Kontsert oli ühtaegu autoriplaadi "Crystallisatio" esitus, mille puhul olid kohal firma ECM-i esindajad ja muusikapress maailma eri väljaannetest.

Kolmandal pühapäevakontserdil esitas Moskva avangardilava kuulsus Mark Pekarski Löökpilliansambel põneva kava pealkirjaga "Together with John Cage".

26. märtsil võis jälgida klaveriduo **Nata-Ly Sakkos-Toivo Peäske** tundlikku, mõttetihedat interpretatsiooni. Nüüd juba üle 10 aasta koos musitseerinud kunstnike suhe muusikasse on tähelepanuväärselt aus ja tõsine, hetkekski ei kaldu nad eneseimetlusse ega

püüa hüpata üle oma varju, kava valikul tunnetavad täpselt oma amplituuri piire.

Õhtu olulisemaks teoseks oli muidugi O. Messiaeni "Visions de l'Amen pour deux Pianos", mille seitse osa lahkavad sügaval filosoofilisel moel maailma loomise, Jeesuse kannatamise, iha, kohtuotsuse ja paradüüsi olemust.

(Väike ääremärkus: autori selgitava teksti tõlge oli küllaltki kummuline; mida ütleb tavakuulajale näiteks lause "Ikklaver imiteerib rütmilise pedaalina kellamängu nonretrograadsetel rütmidel"?).

On teada, et Messiaeni klaverilooming nõuab esitajailt fantastilist pianismi ja oskust luua see täiesti eriline atmosfäär, milles liituisid loogiliselt ühte võimsad värviküllased helilokid. Põhijoontes see Sakkosel-Peäskel ka õnnestus, nende tõlgitsusest jäi tuumakas ja jõuline pilt, kõrghetked seostusid joovastava IV osa (Iha Aamen), briljantse V osa (Inglite, pühakute ja linnulaulu Aamen) ja karmi VI osaga ("Kohtuotsuse Aamen").

Kontserdi algupoolel paiknesid C. Saint-Saënsi lähedalt mänglevad Variatsioonid Beethoveni teemale ja M. Raveli temperamentne "Hispaania rapsoodia", mida originaalis mängib orkester. Duo tabas hästi nendel teraskõvad ja tujukatel rütmidel baseeruvaid karaktereid ja andis kõlalise koloriidi pilgari edasi väga meeleolukalt.

INES RANNAP

BALTIKUM NAKATAB EUROOPAT

14.-17. märtsini 1996 toimus Riias Rahvusvaheline Üliõpilaste Kammermuusikafestival. Osalesid 9 Euroopa muusikakõrgkooli - Helsingist, Stockholmist, Kopenhaagenist, Londonist, Berliinist, Luksemburgist, Vilniusest, Riias ja Tallinnast. Tegemist oli Balti riikide konservatooriumide üliõpilaste 26. kammermuusikafestivaliga, mis on muutunud rahvusvaheliseks.

Traditsioon on alguse saanud 1966. a. Tõraveres peetud klaveritriode konkursist, mille initsiaatoriks oli tolaeagene Tallinna Riikliku Konservatooriumi üliõpilane Arbo Valdma, organisaatoriks ja osavõtjaks TRK trio koosseisus A. Valdma, M. Kärmas ja T. Velmet. Külla oli kutsutud kolme NSV Liidu kõrgema muusikaõppeasutuse (Läti, Moldaavia ja Valgevene) tudengid. Kokku võttis konkursist osa kuus klaveritriot. Kava oli kolmeosaline - kohustuslik Haydni trio, romantiline ja kaasaegne trio. Žürii koosnes osavõtjate õppeasutuste õppejõududest. Triode konkurs õnnestus hästi ja leidis ajakirjanduses elavat vastukaja. Õeldi välja ka mõte kammermuusikafestivalide kui rohkem osavõtjaid haarava ja tähenduselt laiemal ürituse korraldamisest.

Esimene festival toimus 1975. a. Tallinnas, osavõtjateks Balti riikide konservatooriumide ja Moskva Gnessinite nim. Muusikapedagoogilise Instituudi üliõpilased. Toimusid ühised kontserdid kõigi esinejate osavõtul. Repertuaarivalik oli vaba. Ettevõtmine tunnustati kordalainuks. Selle teokssaamisele olid kaasa aidanud professorid S. Sondeckis, J. Karnavičius ja J. Fledzinskas Leedust, M. Sluckovs, J. Kepitis ja M. Saiva Lätist ning V. Reimann Eestist. Siit pärineb ka mõte festivali iga-aastaseks korraldamiseks.

Järgmisel festivalil 1976. a. Riias olid osavõtjateks ainult Baltimaade konservatooriumide üliõpilased. Kujunes välja festivali reglement. Osavõtjate arvuks oli 20-25 tudengit igast õppeasutusest. Iga konservatoorium esines oma kontserdiga, sellele lisandusid

pidulik lõppkontsert, esinemised raadios ja TV-s. Repertuaarivalikus jäi oluliseks oma maa heliloomingu propageerimine.

Muutunud ajale reageeris ka festival. 1990. a. osales Tallinnas *Sibelius-Akademia*, 1992. a. Vilniuses Berliini *Hochschule der Künste*. Suurepärase Balti koostöö näide on nakatanud teisi Euroopa muusikakõrgkooli. Mitmed neist taotlevad festivaliga liitumist. Ka Riias avaldasid ürituse korraldamise soovi peale Leedu Muusikaakadeemia veel *Luxembourg Conservatoire* ja *Stockholm Kungliga Musikhögskolan*. Organisatsioonilise uuendusena toimuvad alates 1995. a. ka õppejõudude meistriklassid.

Tänavune festival oli suurejooneline. Üritusel oli arvukalt sponsoreid ja toetajaid. Festivalikontsertide tase oli kõrge. Suurepäraseid olid Kopenhaageni duo Malina Broman - Benedikta Palko (klaver) ja Londoni Keelpillikvarteti - Elisabeth Williams (viul), Mathew Truscott (II viul), Rebecca Lon (vioola), Robin Michaels (šello) - etteasted. Ka Eesti Muusikaakadeemia üliõpilased Janika Lentsius (flööt), Piret Kangron (klaver), Nils Rõdmussaar (oboe), Siim Selis (klaver), Helen Hallik (flööt) ja Katri Hallik (klaver) esinemist võib pidada kordalainuks. Lõppkontserdil olid menukad õed Helen ja Katri Hallik, neist esimene on alles Muusikakeskkooli õpilane. Esitati Tubina Sonaat flöödile ja klaverile, Poulenci Sonaat oboele ja klaverile ja Denissovi Sonaat flöödile ja klaverile.

Festival on praegu uuesti arenemisjärgus. On muutunud reglement, osavõtjate maade ja üliõpilaste arv. Võimalik, et praegune arv on optimaalne. Festivalide ajalugu on tõestanud, et lähinaabritega koostöö on igal ajal mõistlik ja tulemusrikas. Nüüd avanevad sellele koostööle uued perspektiivid.

MARJE LOHUARU

Kimbutäis konkursse

VOKAALKONKURSS '96 MUSTPEADE MAJAS

9. märtsil sai Mustpeade Majas neljandat aastat järjest teoks vabariiklik vokaalkonkurss '96, kus astusid üles soolo- ja ansambliulaluga tegelevad noored üle Eesti.

Osavõtt oli sel aastal rohke. Žürii koosseisus Erki Pehk, Villu Valdmaa, Ants Soots, Elo Toode ja Helle Kullamaa, tuli üle kuulata kakskümmend viis ansamblit ja kakskümmend üheksa solisti. Sellistest arvudest lähtuvalt tekkis mõte ANSAMBLID JA SOLISTID VIIA EDASPIDI ERINEVATELE PÄEVADELE. Siis saab žürii end paremini pühendada nii ühetele kui teistele esinemistele. Žürii märkis ära parimad, andes laureaadi tiitli järgmistele osavõtjatele: segaansamblistest - **Rapla Kultuurikeskuse Laulustuudio segaansambel** ja neidude ansamblistest - "AVE" Pärnu Õpilasmajast. Meesansamblistest jagasid laureaadi tiitlit "Varsakabi" Saaremaa Ühisgümnaasiumist ja Kuusalu Keskkooli meeskavartett. Solistidest tunnustati parimateks — **Hele Kõre** Jõgevalt ja **Marek Sadam** Viljandist.

Konkursi eesmärgiks aga ei ole mitte niivõrd lauljate pingeritta seadmine, kuivõrd anda osalejale võimalus saada uusi kogemusi, näidata oma laulu- ja esinemisoskust, kuulda näha, mis mujal toimub.

Idealis näeksime me asjade kulgu sellisel, et maakond korraldab oma sisese voo, kust siis sõelale jäävad tulevad meile. On mitmeid maakondi, nagu Jõgeva, Rapla, Valga, Saaremaa, Viljandi, Järva, kes seda teevad ja tulemus on kõrvaga märgatav. Loodame väga, et teisedki maakonnad korraldavad edaspidi siseseid voore. Sellega ühtlustuks üldine tase.

Lõpetuseks tahaks tänada kõiki osalejaid ning muusikaõpetajaid ja juhendajaid, eriti neid, kes sõitsid Tallinnasse päris kaugetest paikadest.

Kohtumiseni järgmisel aastal!

ÜLLE KÄO,

Mustpeade Maja toimetaja

Muusikakoolide õpilased võistlesid

Märtsis olid Eesti muusikakoolide õpilaste konkursside lõppvoorud mitmel erialal üle-eestilisel tuntud spetsialistidest ja maakondade esindajatest koosnevale žüriide ees. Osalt olid žürii esimehed välismaalased, näiteks akordionistide puhul prof. N. Kravtsov Peterburist.

Esimene oligi **akordioniõpilaste** konkurss 9.-10. märtsini Pärnus. 7-8-aastastest saavutas siin esikoha Marina Božik Narva-Kreenholmi muusikakoolist (õp. S. Lutšezarnaja), teiseks jäi Aleksandr Kulatšenko Jõhvist (L. Kutšitševa). 9-10-aastastest oli taas parim Kreenholmi õpetaja S. Lutšezarnaja õpilane Nadežda Burunova, teiseks jäi Madis Lõhmus Türlit (S. Nielson), 11-12-aastastest vastavalt Mihhail Kuzmin Narva-Jõesuust (M. Lugovski) ja Valentin Merkulov Maardust (S. Kägu). 13-14-aastastest jagasid esikohta Aivar Tilk Vändrast (A. Andrekson) ja Mihkel Tagel Põlvast (H. Mõttus), 15-16-aastastest oli II kohaga parim Hannes Kivi Loksalt (E. Kasetalu). Korralikult olid konkursile valmistunud ka õpilased Kiviõli, Pärnu, Lihula, Türi, Põltamaa, Võru muusikakoolist ja Tartu muusikakooli Vara osakonnast.

Noored **kitarristid** võistlesid omavahel 13. märtsil Tallinnas Assauve tornis. 7-11-aastastest oli ülekaalukas võitja Erki Reim Paidest (I. Pajus). 12-14-aastastest sai esikoha Jorma Puusaag Tallinna Muusikakeskkoolist (H. Mätlik), teiseks jäi Julia Presnova Narvast (O. Tsvetkov), 15-aastaste ja vanemate hulgas vastavalt Jelena Ossipova Maardust (L. Peronjan) ja Krista Käo Kuressaarest (T. Tang). Korralikku taset näitasid ka Tallinna ja Vanalinna Muusikakooli õpilased. Varasemate aastatega võrreldes esineti paremini, ilmselt ka tänu sellele, et H. Mätliku ettevõtmisel loodud Kitarristide Liidu näol on nüüd olemas tugev organisatsioon.

Tšelloõpilased, keda on Eestis vähe, võistlesid 15. märtsil Nõmme Muusikakoolis. 9-10-aastastest jagasid 2. kohta Indrek Leivategija H. Elleri nim. Muusikakoolist (R. Mets) ja Veljo Sakkos Nõmme Muusikakoolist (L. Mets). 12-

13-aastastest tuli esimeseks Aleksei Sergejev Narvast (O. Tsvetkov), teiseks Kriss Tinkus Pärnust (I. Matveus). 13-aastastest ja vanematest oli selgelt parim Peeter Altpere Tallinna Muusikakoolist (E. Oit).

Kaks päeva, 15.-16. III kestis **viuliõpilaste** konkurss samas Nõmme Muusikakoolis. Siin jagasid 9-10-aastastest esikohta Kristel Arund Põlvast (T.-M. Arund) ja Igor Devjatkin Narvast (S. Voronova). Sama juhtus 13-14-aastastega, kus olid võrdselt parimad Kaupo Schütz Nõmmelt (M. Ots) ja Gajane Akopjan Tartu II Muusikakoolist (T. Koitla). 11-12-aastastest tuli esikohale Henry Tron Nõmmelt (P. Tõldsepp) ja jäi teiseks Liia Joamets H. Elleri nim. Muusikakoolist (J. Kukk), 15-aastastest ja vanematest vastavalt Marlis Timpmann Tartu II Muusikakoolist (K. Rebane) ja Ingrid Hagel Nõmmelt (M. Ots). Tublisid esinejad oli ka Narva-Jõesuust, Raplast ja Põlvast.

Ansambli ja **orkestrite** konkurss oli 30.-31. märtsini Tallinnas. Hindamissüsteem oli siin keeruline, piirdugem subjektiivsete muljetega. Tõstaksin esile tööd Tallinna 20. Keskkooli muusikaklassides. Els Roode on kasvatanud suure kandleansambli järelkasvaks **Käopojad** (I preemia A-klassis) ja Toivo Lukats pannud lustlikult pilli mängima hulga 7. klassi poisse. Hästi esinesid Tartu I ja II Muusikakooli keelpilliansamblid Kai Rebase juhatusel, Helmut Vaabeli plokklöödiansamblid Westholmi Keskkoolist, suurepärase flöödi- ja akordioniõpetaja Aksel Andreksoni õpilaskorkester Vändrast. Esmaesinejatena olid kaugel Kagu-Eestist kohale tulnud kammerorkester Võru Muusikakoolist ja viiulisansambel Põlvast. Viimase sära ja mänguoskus viisid kuulajad mõttele, et kogu väike Põlva linn on haaratud sellest pilliliigist. Haridusministeeriumi nimel tänan kõiki esinejaid ja nende õpetajaid ning hüüan lastevanematele: "Pange oma lapsed muusikakoolidesse! Sellest on rõõmu nii neile kui teile."

ENE RAID

TAIDLUSANSAMBLID ELAVNEVAD, LAULURÕÕM SÜDAMES

9. ja 10. märts olid mulle rõõmsad päevad - veendusin, et taidluslik ansambli laul, mis varem võis suurel määral nüüd kadunud või ümberorganiseeritud asutuste baasil ja nende ümberkorralduste käigus kippus kidunema, saab jälle jalad alla. Mismoodi ja kelle rahadega - sellest eelistavad asjaosalised üldiselt vaikida. Aga põhiline on tulemus — laulurõõm on tagasi.

Pühapäeval, 10. märtsil oli Tallinnas Salme kultuurikeskuses üle mitme aasta jälle ansambli laulude kohalik ülevaatus. Huvialaklubi **Raavis** kui selle ürituse korraldaja oli alustanud ettevalmistusi juba aastavahetusel, ka nimi oli paika pandud: Tallinna ja Harjumaa naisansambli laulupäev. Samuti eesmärgid: arendada sellealaste ansambli tööd, tõsta huvi ja motivatsiooni lauluproovides käimiseks ja luua esinemisvõimalusi.

Et laulukonkurss leiab nii laia kõlapinna, ei osanud asjaosalised küll ette näha. Tuli 20 laulukollektiivi Tallinnast ja Harjumaalt ning üks koguni Hiiumaalt Käinast. Oli palju

erinevaid esinemiskostüüme, ka rahvarõivaid. Eriti tegid heameelt rõõmsad näod, hea tuju ja laululust. Juhendi kohalised olid ansamblid 3-12-liikmelised, esitada tuli kolm laulu omal valikul, üks neist tingimata eesti rahvalaul soovitatavalt a capella esituses. Žürii oli 5-liikmeline - Taavi Esko Kuusalu keskkoolist, helilooja Raimond Lätte, Ülle Raud rahvuskultuuri keskusest, Mall Ruben Tallinna Kultuuriametist ja esimehena mina - Hans Hindpere.

Žürii töö kujunes väga pingeliseks. Häid lauluansambleid oli palju ja seetõttu suurendasime auhinna kohtade arvu. Esikoha saajaid oli kaks: **Eesti Pimedate Ühingu Ettevõtte Tallinna ansambel "Siilike"** (ans. juht Leili Sarapuu) ja **Turba Kultuurimaja trio (Iveta Jürisson)**. Teisi kohti anti välja samuti kaks: RAS Kalev ansambel "Annilo" (Merike Tint) ja Loo rahvamaja ansambel "Lootar" (Ahto Nurk). III kohtadele tulid Haabersti Vabaaja Keskuse ansambel "Piccolo koor" (Aarne Männik) ja Mustamäe Vanurite Päevakeskuse naisansambel

"Hõbekihar" (Hedda Tamkõrv). Parima eesti rahvalaulu esitaja nimetusel pälvisid I koha võitnud ansamblid "Siilike" ja Turba naistrio.

Lauljaist moodustus publiku žürii, kes valis omalt poolt nii I koha pälvinud ansambli kui ka parimad rahvalaulude esitajad. Meeldiva üllatusena langes publiku (lauljate) arvamus absoluutselt ühte žürii omaga.

Oli palju meeldivaid lauluelamusi, oli ka ootamatuid apse nii lauljatele endile kui žüriile. Kuid kogu seda ülevat "laulupidu" saatis heatahtlikult rõõmsate, südamlike inimeste mürisev aplaus. Oli üksmeelne arvamus - seda üritust tulevikus kindlasti kordame.

Külalistena esinesid meesansambel "Vanad sõbrad", tütarlaste ansambel "Siuru" ja Tallinna Raekoja kammerkoori naisansambel. Lühikese kokkuvõtte konkursi headest ja vähem headest tulemustest tuli teha minul.

Kogu selle ürituse organisaator ja hing oli huvialaklubi **Raavis** president Gennadi Vihman. Kogu lauljatepere nimel tänu temale.

Samuti Tallinna Salme Kultuurikeskusele ja Koit Randusele, kes teadustas kava väga humoorikalt ja hoogsalt.

Samalaadne üritus toimus päev varem Järvamaal, Türi lähedal Oisus. See oli seal juba arvult neljas vokaalansambli päev nimetusena "Oisu Lauluratas '96" (eelmised toimusid 1991, 1993 ja 1995. a.). Kõik liigid olid lubatud ja ka esindatud - nii nais-, mees- kui segaansamblid. Osavõtjaid oli 16. Alustati ühise hääleseade ja kooslaulmisega. Läbiviimine oli ladus ja tuju ülev. Parimad ansamblid olid: Paide Kultuurikeskuse segaansambel "54" ja "Campanella" (mõlemad Olaf Lääne juhendamisel), Oisu rahvamaja naisansambel (Ülle Välimäe) ja Särevere Taidlusklubi segaansambel (Jaak Kailvee).

Auhindu välja ei jagatud, žüriid kui niisugust ei olnud (allkirjutanu pidi üksi kõik ilusasti ära kuulama ja hilisemas sõnavõtus head ja vead paika panema). Küll aga jagati nii iseendale kui arvukaile kuulajatele küllaga laulurõõmu, head tuju ja optimismi tulevikku.

HANS HINDPERE

TOOMAS VOLL - Kilingi-Nõmme linna kapellmeister

Miks mitte nii nimetada, kui ametite järgi loetelu on järgmine: keskkoolis lauluõpetaja, koorijuht, ringijuht, huvijuht, klubis ringijuht. Sisuliselt on kogu väikelinna kultuurielu muusikaline pool Toomas Volli käes. Pealegi on tema töö Pärnu maakonnast kaugele välja ulatav väljund. Miks peab üks missioon olema töö vormistamise osas nii ära lahterdatud? Sellele ja veel paljudele muudele küsimustele vastab Toomas Voll ise.

TV: Kui mul oleks võimalik ja teisalt oleks see riigitoõ, töötaksin ainult kollektiividega. Kahjuks pole sellist võimalust. Olen praegu ka aineõpetaja, see mõneti segab: palju tuleb teha seda, mida vaja. Soovikohane on ainult ringijuhhi töö.

Sellest ametitebuketist tooksin välja Sind tuntuks teinud osa - Liisi Koikson, laulustuudio ÜKS VÄIKE RÕÖM, solistid, ansambel RUKKILILL.

Ise ma joonistaksin nelinurga: LIISI KOIKSON ja stuudio ÜKS VÄIKE RÕÖM, ansambel RUKKILILL ja Pärnu kammerkoor AVE CANTO. Oleks nagu suletud ring. Ei, mitte sugugi! Üks töö avab tee teisele, teine kolmandale ja sealt edasi. Kasutegurgi liigub sama moodi. Ahelsüsteem.

Kui kaua tegutseb juba laulustuudio?

Töötame stuudioina juba teist aastat. Kui läksin 1991. a. Kilingi-Nõmme Keskkooli tööle, hakkasin kohe tegutsema lastekoori ja tütarlasteansambliga. Skelett on sealt pärit, nüüd on lihagi peale kasvatatud.

Kuidas?

Koosseisu oleme konkursi korras selekteerinud. Põhiansambelis on 14 lauljat. Sellest sügisest sain järelikasvustuudio - ja jälle 14 last. Seitse on olnud minu õnnenumbr - nüüd siis topelt seitse.

ÜKS VÄIKE RÕÖM-stuudiolane on ju LIISI KOIKSON, kes puääses laulma Itaaliasse, tehes kuulsaks Sinu kodulinna, Sinust rääkimata.

Mul on Liisiga Linnahallis tehtud video laulust "Sõit pilvelaeval". Eesti TV laulusaadete peatoimetaja Ene Viilup saatis video Itaaliasse. Laul sai parima välislaulu peapreemia. Liisi on ennast hästi näidanud ka Eesti avalikkuse ees, olles ETV laulukarusselli kahekordne võitja, SALO rahvusvahelise lastelaulukonkursi võitja. Tänaaksin siinkohal TV-inimesi, kes on avastanud Liisi ka endi jaoks.

Estonia Teatri esitonor, EMA õppejõud IVO KUUSK on Liisi puhul õeldud, et tal on õige hingamine ja fraseerimise tunnetus. Mida teeb Liisi praegu? On tema kõrvale tulnud ka teisi?

Töötame, kuid väiksema koormusega, sest ta on neiuikka sirgumas ja häälemurre on tüdrukutelgi. Minu eesmärk on tegelda erinevat stiili vokaalmuusikaga. Ma ei pea õigeks, et laps varakult spetsialiseerub dzässile, bluusile või rahvalaulule. Põhilne on, et säiliks huvi edasi laulda ja laulmist edasi õppida. Milline stiil saab ühe või teise laulja pärisosaks, selgub nagunii. Mul on

ÜKS VÄIKE RÕÖM: Toomas Volli paremal käel Liisi Koikson

sirgunud mõned toredad solistid, nagu Paavo Ruzitš (12 a.) ja Evelin Adamson (13 a.).

Sinu muusikalisse ahelsüsteemi kuulub väärrikalt helilooming. On see tekkinud sisesunnilt või vajadusest?

Olude tegur on vist tähtsam. Oli periood, kus mul töö stuudios käis, solistid olid välja valitud, kuid polnud sobivat repertuaari. Senised head laulud olid muutunud naftaliinilõhnalisteks. Hakka või totaalset tööd tegema, et lõhna eemaldada. Siis äkki plaksti! telelehes: uute laulude konkurs! Hüva, proovin. Tegin oma tekstide autorile Lii Kuningale ettepaneku: teeme kolm laulu, saan end eri stiilides näidata. Nii sündisid Pärniku mure, Värvilised unistused, Kodu. Imekombel saatis kõiki laule edu. "Pärdik" - Grand prix ja Estonia saali publikupreemia, "Kodu" - televaatajate lemmikuks ja II koht Estonia saalipublikult, "Värvilised unistused" - televaatajate II koht.

Ütlesid, et tegid ettepaneku tekstide autorile. Järeldan, et kirjutasid enne ja kirjutasid nüüdki. Kas on plaanis ka raamatusse raiduda?

Koos Lii Kuningaga oleme tõesti neid loonud kümneid. Plaanis on 14 laulu kaante vahele saada. Millal valik on laual, ei julge praegu öelda.

Räägime nüüd ka Sinu nelinurga täiskasvanute külgedest.

Mul on elav, laulev eesti rahvuslill - Rukkilill, mida juhatan juba 9 aastat. Kui palju on olnud ansamblike ülevaatusi, nii palju oleme võistlustules käinud: kolmel suurel üleriigilisel, kust saime 2 korda esikoha ja ühe korra teise koha. Tegutseme praegu elurõõmsas salongimuusika stiilis. Kavad on suuremad ja väiksemad, vastavalt ürituse vajadusele. Täiskavasse oleme lülitanud akrobaadi Vello Vaheri oma lastega, ka peotantsijad.

Millal puhkad?

Stabiilne puhkus on teel nelinurga neljanda külje juurde. Saan nädalas 4 korda 40 minutit puhata, kui sõidan kammerkoori AVE Canto juurde Pärnu proove tegema.

Kuidas kavatsed seda hooaega lõpetada?

Ave Cantoga läheme Sotimaale. Ülejäänud puhul lisaksin, et kogu hooaja oleme tegelnud erineva muusikaga: klassikat, eesti muusikat, kerge vodevillilik kava ohkimise-puhkimise ja armastuslauludega, erinevate maade muusika.

Mullu suvel õnnestus Sul olla Sloveenia pealinna Ljubljanas Euroopa koorimuusika sümposionil. Täiendasid end, käisid kontsertidel.

Käisin workshop'ides, maailma tippude juures tunnis, laulsime, õppisime erinevat repertuaari, olin dirigeerimise meistriklassides, loengutel, maailmakuulsate dirigentide proovides. Vaatasin, kuidas töötab valikkooridega kuulus Penderecky (Poola) oma "Lukas Passioni" kallal, kuulsataanlase John Hybye juures sain õppida relaxi meetodikat, lauljale vabaduse loomist. Kohutavalt vajalik ja tänuväärne asi. Samas leidsin, et olen teinud targasti, lauldes oma kollektiividega kergemat muusikat, spirituaale. Relaxile üleminek polegi nii valulik. Kuulun nende dirigentide hulka, kes arvavad, et koorid ei pea tingimata laulma üht ja sedasama Sisaski laulu või Bachi motetti. Aga eks aeg arene ja kooride tegevus ühes sellega. Järgmine selline sümposion toimub Sydneys. Kahtlen, kas materiaalselt jaksan sinna sõita.

Jõudu Sulle!

Lisagem, et Toomas Volli omapoolne muusikaline tegevuse määratlus - nelinurk - hakkab uut kuju võtma: on tulnud juurde uued nurgad üle-eestilises mastaabis:

1) peagi saab hooaeg täis kooriühingu noorte koorijuhtide kammerkooris bassilauljana, 2) 18. märtsil algasid Pärnu Vanalinna Koolis proovid vastloodud vabariikliku neidude kooriga. Koos töötatakse "Kurekella" dirigendi Lennart Jõelaga Tartust, 3) projekti koor ETV-s, kus neidude pool on Lasteekraani laulustuudiost ja noormehed Tallinna koolidest.

Intervjuueeris

MALLE RAID

TROMPETIPÄEVAD KAHE PILGU LÄBI

14.-22. märtsini toimusid Tallinna VII Trompetipäevad. Külaliseks oli seekord - nagu ka eelmisel aastal - Trevor J. Ford Norrast. Võrdlemisi värvika elulooga dirigent, helilooja ja mitme raamatu autor on Briti Kuningliku Mereväe orkestri teenistuses külastanud paljusid maid, töötanud kaua aega Norra Puhkpilliorkestrite Liidu muusikajuhina, osalenud rahvusvaheliste konkursside žüriides, kirjutanud hulgaliselt muusikat, millest üle 50 teose on kirjastatud Euroopas ja USA-s. Praegu veedab ta suurema osa ajast kirjutades ja reisides. Järgnevalt vastavad küsimustele T. J. Ford ning Trompetipäevade initsiaator ja üks korraldajaid Avo Ots.

Härra Ford, Te olete õppinud klaverit ja viiulit. Kuidas sattusite puhkpillide juurde. Ja isegi nii, et hakkasite ise puhkpillimuusikat kirjutama?

TF: 15-aastaselt astusin ma Briti Kuningliku Mereväe orkestrisse. Ma ei osanud mängida ühtegi puhkpilli ja osalesin seal pianistina, kuni mulle õpetati oboemängu. Oboe ongi minu "ametlik" puhkpill, seda ma mängisin palju aastaid. 27-aastaselt ülendati mind orkestrijuhiks ja sellest ajast peale pole ma oboed enam tõsiselt mänginud. Ma olen alati teadeid teinud, komponeerima hakkasin aga juhuse läbi. Nimelt peab seadete tegemisel jälgima, et sa ei kasutaks nende heliloojate muusikat, kes on surnud vähem kui 70 aastat. Kuna kartsin seadusega vastuollu minna, hakkasingi ise muusikat kirjutama, et mitte teiste oma kasutada. Kui olin juba korra alustanud, siis see paelus mind tõsiselt. Nii olengi viimased 30 aastat pidevalt komponeerinud.

Olete kirjutanud ka teooriaraamatuid. Millest?

TF: Ma alustasin raamatuga häälestusest ja intonatsioonist, sest ei leidnud ühtegi raamatut, mis selle probleemiga tõsiselt tegeleks. Ometi on need puhkpillidel nende konstruktsiooni ja mitmete kaastegurite - huulikud, keeled, individuaalne mänguviis - tõttu eriti olulised. See teema huvitas mind väga, kõikidel orkestritel tuleb ju intonatsiooniga kaasnevat probleemi lahendada. Õnnkombel saatis raamatut küllaltki suur edu; see avaldati norra keeles ja praegu valmistatakse seda ette hollandi, saksa ja inglise keeles avaldamiseks. Teine raamat "75 nõuannet dirigendile" sisaldab kasulikke nippe, mis aitavad dirigendil parem olla, kuid mida mitte kõik ei tea. Kolmas raamat seadmisest ja orkestratsioonist on praegu avaldamisel.

Avo, ehk räägiksid veidi trompetipäevade ajaloost, sellest, mis mõttega ja kes neid korraldab.

AO: Trompetipäevad toimuvad käesoleval aastal seitsmendat korda, korraldajaks on Eesti Muusikaakadeemia puhkpilliosakond. Päevade eesmärk on parandada õpetust ja anda poistele esinemisvõimalusi. Samuti on eesmärk ansambli- ja puhkpillimuusika edendamine; puhkpillimuusika ei ole Eestis praegusel ajal populaarne ja orkestrite tase on küllaltki madal, peaaegu täiesti on puudu just kooliorkestreid. Ilma ansambli- ja orkestrimänguta ei saa minu arvates olla õiget pillimängu õpetamist; mujal maailmas on neid loetud äärmiselt tähtsaks, peaaegu niisama tähtsaks kui erialaõpetus. Me oleme igal aastal püüdnud siia kutsuda

külalisspetsialiste, enam-vähem vaheldumisi on nendeks olnud kas dirigent või trompetiprofessor. Näiteks J. Bolšianov, T. Dokšitšev, siin on käinud tunde tegemas Ülemaailmse Trompetgildi noor laureaat H. Harjanne. Meie lastel ei olnud nõukogude ajal ega ole ka praegu nii palju raha, et minna Läände õppima. Kui siia kutsuda keegi külaline, saavad sellest kasu kõik, kes on huvitatud.

Kas trompetipäevad võiksid aidata kooliorkestrite puudumise või nõrga taseme probleemi lahendamist?

AO: Ma leian, et meie kontserdid Eesti Muusikaakadeemia puhkpilliorkestri ja praegu ka Tallinna Muusikakeskkooli puhkpilliorkestriga on küllaltki heal tasemel ja aitavad puhkpillimuusikat populariseerida, andes samal ajal kogemusi ka mängijatele. Külalisdirigendid, ka härra Trevor Ford, toovad tavaliselt kaasa väga palju noote. Noodid on meil väga

kallid ja näiteks sel aastal mängime ainult Trevor Fordi nootidest, mis on enamuses originaalid. Varsti tuleb ka meil aeg, kus koopiaid ei lubata enam mängida.

Mida annavad trompetipäevad publikule?

AO: Põhiprobleem on siin, et Eestis on puhkpillide valdkonnas lahus professionaalne ja amatöörmuusika. Sellel on omad, kaugele tagasi ulatuvad põhjused. Eesti puhkpillimuusika kunstilised juhid on olnud sisuliselt amatöörid ja püüdnud ise kõiki kunstilisi küsimusi korraldada. Väga palju on Eesti puhkpillimuusikas olnud mitte edasi-, vaid tagasiminekut. Minu arvates peaks meie muusikaolu kunstiline juhtimine olema ikkagi professionaalide käes. Teine küsimus - võiks olla koostöö Eesti Muusikaakadeemia ja amatööride vahel. Sellist eesmärki teenib Tallinna Filharmoonia ja EMA puhkpilliosakonna ühistegevusena tekkinud professionaalne organisatsioon, mis tegeleb Eesti puhkpilliõpetuse edendamise. Näiteks korraldatakse juba teist aastat suvekursusi, mis hõlmavad

Trevor J. Ford

vabariigi parimaid noori mängijaid.

Me rääkisime pillimängu õpetamisest ja kooliorkestritest kui puhkpillimängijate kandepinnast, sellest, et olukord Eestis ei ole praegu kiita. Teie tegevus, hr. Trevor, on pikka aega hõlmanud ka muusikalise hariduse korraldamist Norras. Kuidas on need küsimused seal lahendatud?

TF: Nende probleemide lahendamine on Norras viimase 25-30 aastaga teinud läbi tohutu arengu. 25-30 aastat tagasi puhkpilliorkestrite tegevuse organiseerimine praktiliselt puudus. Kõik, ka kooliorkestrid olid eraviisilised, nad tegutsesid pärast koolitöö lõppu ja pidid koolimaja kasutamise eest isegi maksma. Praegu on igal kommunil oma muusikakool, kus saavad koolitust pea kõigi orkestrite mängijad. Kui varem pidi orkestrijuht õpetama iga inimest ja kõiki pille, nii et ta ise ei jõudnud enam mängida, siis tänaseks on olukord täiesti teistsugune. Ma arvan, et kommunide muusikakoolid on (mitte ainult puhkpilli-) orkestrite jaoks paljugi muutnud, sest lapsed puutuvad juba väga varases eas — muusikalises lasteaias näiteks 4-5-aastaselt - kokku muusikaga. 7-8-aastased lapsed hakkavad juba muusikat ja pillimängu tõsisemalt õppima.

Trompetipäevade ettevalmistamisel olete teinud tööd mitme meie muusikakollektiiviga. Kas oleksite nõus neid

iseloostama ning nimetama meie muusikute probleeme ja tugevaid külgi?

TF: Seda teen ma meeleldi. Siinse puhkpillimängu kõrge tase on mulle avaldanud tõsiselt muljet. Samuti olen ma väga õnnelik, et Avo Ots juba enne minu saabumist tegi orkestrite ettevalmistamisel suurt tööd. Nii on mul väga lihtne tulla, viia läbi paar viimast proovi ning saada seejärel kogu aplaus endale... (naerab). Ma pean Avo Otsast väga lugu, ta on suurepärase muusik ja, nagu ma aru saan, olulise mõjuga õpetaja ja dirigent. Niisuguseid teerajajaid nagu Avo Ots, Jüri Leiten ja mitmed teised on väga vaja: nad ohverdavad end, et luua arengut ja traditsioone, sest usuvad sellesse asjasse.

Minu muljed... Kõigepealt noorim orkester - Tallinna Muusikakeskkooli puhkpilliorkester. Imepärane! Mulle meeldib väga nendega töötada, tahaks nad endaga Norrasse kaasa võtta. Nad on lihtsalt oivalised. Neil on suurepärase distsipliin; midagi ei pea ma ütleva rohkem kui üksainus kord - nad teevad seda otsekohe. Armastan neid lapsi väga, nendega oli meeldiv tööd teha.

Eesti Muusikaakadeemia Brassansambel jättis mulle samuti sügava mulje, mitte ainult hea mängu, vaid ka "muusikuks olemise" tõttu: nende fraseerimine, toonikvaliteet, kõlatasakaal ja muusika tõlgendamise viis on muljetavaldavad ja näitavad, et neil on olnud väga head juhendajad.

Eesti Muusikaakadeemia puhkpilliorkester - suurepärase muusikud, seal on palju tõeliselt häid mängijaid. Kahjuks pole pillirühmad omavahel tasakaalus - sellise suurusega orkestri puhul läheks vaja 20 klarnetit, on aga ainult neli. Nii et kõla tasakaalustamiseks tuleb pidevalt võidelda. Et nad sellest hoolimata suudavad saavutada nii head kvaliteeti, tuleb lugeda nende võimekuse teeneks. Nad pole mitte ainult tehniliselt head mängijad, vaid ka lihtsalt peened muusikud: võib kuulda tooni soojust, fraaside musikaalset kujundust. On tõesti meeldiv nendega töötada. Nagu kõik head mängijad ja agarad muusikud on ka nemad väga hõivatud, ja väga raske on saada proovidesse kogu orkestri koosseisu.

Olen hoidnud suurima kiituse imeväärse professionaalse ansambli - Tallinn Brassi - jaoks. See on ainulaadne kollektiiv. Kõikides teistes maades, mida ma tean, on professionaalsed sümfoonia- ja ooperiorkestrite vaskpillimängijad väga hõivatud ja nad lihtsalt ei leia aega millekski muuks peale oma töö ja võib-olla ka õpilaste. Siin on muusikud täpselt samuti hõivatud, neil on töö sümfooniaorkestris või ooperiteatris. Olen kindel, et neil on palju muud tegemist, nagu näiteks õpilased või dirigeerimine. Ja ikkagi leiavad nad aega, et proovideks regulaarselt kokku tulla. Selle tulemuseks on erakordne, rõhutan, erakordne kvaliteet. Mulle on suureks auks töötada nii professionaalse ansambliga. Nende tase vastab täielikult rahvusvahelisele, arvan, et et see on parimaid kollektiive, keda ma olen eales kuulnud.

Olete siiani toonud välja vaid häid külgi, kuid näiteks seoses Muusikaakadeemia puhkpilliorkestriga on esinenud ka tähelepanematuse ja nõrga keskendumise probleeme. Kas Te

võiksite oletada midagi nende probleemide põhjuste kohta?

TF: Nojah, ma ei kavatsenud seda küll öelda, ent kui Te juba küsite, siis olgu pealegi. Tõesti väga veider lugu: noortel lastel on väga hea distsipliin, ja tipp-professionaalidel Tallinn Brassil on tõeliselt professionaalne distsipliin. Samas aga kusagil vahepeal asuvate üliõpilastega, kes on suurepärase muusikud ja hakkavad professionaalideks kujunema, rased on veel ehk pisut noored ja väheste kogemustega, esineb teatavaid distsipliiniprobleeme: on raske saavutada nende tähelepanu, mõnikord tuleb nende vaigistamiseks kaks või kolm korda "pst" öelda. Kindlasti ei ole see ainult Tallinna probleem. Arvan, et siin on mängus noorte eneseteadvus; võib-olla nad tajuvad, et on väga head pillimängijad ja ei peaks liiga palju kuulama mingit nende ees seisvat vanameest... (naerab). Pealegi olen ma olnud pisut ebaõiglane: 80% mängijaist on suurepärase distsipliiniga ja ainult 20% on neid, kes teiste tööd häirivad.

AO: Meie üliõpilasorkestri distsipliin kipub sarnanema kõigi teiste orkestritega. Võiks ju esimeseks prooviks partiid ette valmistada, et proovis enam "lehest lugemist" ei toimuks. Meil antakse eksimisi andeks ja seetõttu üliõpilased arvavad, et nendele antakse ka kõik andeks. Mõnes mõttes kasutavad nad ka seda, et Trevor Ford püüab igas asjas head leida ja öelda, et sul tuli see hästi välja, tõstes nii enesetunnet ja suurendades esinemisjulgust. Ollakse ikkagi harjunud, et peab kurjasti ütleva. Teine küsimus on oma aktiivsuse puudumises, püütakse ikka kuidagi teiste najal mängida. Ei jälgita dirigendi kätt, koosmäng ei ole päris täpne, proovides ei anta oma parimat. Siin on üks naljakas moment ka: arvatakse, et kontserdil tuleb, aga nagu praktika tihtilugu kipub näitama, võetakse end kontserdil nii pingsalt kokku, et tulemus on hoopis halvem.

Siinkohal tahaks väljendada heameelt Tallinn Brassi üle, kes on üle saanud mõtlemisest: "Meil on kõik väga head mehed koos, mängime korra läbi ja küll tuleb". Seal tehakse praegu väga tugevat tööd, mis kindlustab, et vajalikul hetkel tõesti tuleb. Meie üliõpilastel on selline suhtumine praegu sageli puudu: on üks osa selliseid, kellel niikuinii tuleb välja, teised ainult naeravad oma eksimuste peale ja kolmandad naeravad neid, kelle välja ei tule. Mõned võtavad oma eksimusi küll südamesse ka ja tunnevad piinlikkust. Aga üldiselt olen ma rahul; kava sai siiski ära õpitud. Ja Tallinna Muusikakeskkooli lasteorkestris on töösse suhtumine õnneks eranditult tõsine, nagu ka Trevor Ford juba mainis.

Kuidas hr. Fordile Eestis meeldis?

TF: Mulle on meeldinud iga siinviibitud minut. Tallinn on ilus linn ja meenutab mulle rohkem Skandinaaviat kui Euroopat... Tegelikult on aga inimesed need, kes jätvad peamise mulje: nii sõbralikud ja sõdamlikud inimesed, suurepärase muusikud - oli suur rõõm.

Täna!

Küsitles

TARMO PAJUSAAR

KUIDAS MINNA EDASI 8 AASTAT PÄRAST LAULVAT REVOLUTSIOONI?

23. märtsil oli pärast kaheaastast vaheaega koos Eesti Kooriühingu volikogu. Aruande esitas juhatuse esimees **Venno Laul**. Ta märkis, et aruandeperioodil on teoks saanud kavandatu — Kooriühing on saanud katusorganisatsiooniks, mis peale Eesti Meestelaulu Seltsi, Eesti Muusikaõpetajate Liidu ja puhkpillisektsioon ühendab nüüd ka Eesti Naislaulu Seltsi ja Eesti Segakooride Liitu (mõlemad loodud 1994. a.). On kujunenud välja paljudele maadele iseloomulik struktuur, kus igal

kooriliigil on oma organisatsioon. Ka Koorijuhtide Assotsiatsioon on loomisel, kuid see läheb senini takerdumisi.

Kooriühingule kui katusorganisatsioonile on jäänud kaks põhilist ülesannet: 1) kõiki kooriliike ühendavate ühisürituste (laulupeod, Vigala laager), mitmesuguste konkursside läbiviimine; 2) rahvusvahelised sidemed. Viimast aspekti, samuti Kooriühingu majanduslikku olukorda on V. Laul "Muusikalehe" jaanuari- ja veebruarinumbris juba põhjalikult

valgustanud. Rõõmustavat võisid tema kui ka kaasaruandega esinenud Kooriühingu tegevdirektor Ilmar Moss lisada: Kooriühingule eraldas selleks aastaks eelmisel päeval Kultuurkapitali rahvakultuuri sihtkapital 80 000 krooni. Tallinna Panka kunagi pandud raha on seal kasvanud, vähenenud on administratiivkulutused (sh. hr. Moss töötab seal Lauupeo Direktsiooni direktori põhitöö kõrvalt kohakaasluse alusel ilma palgata). Nii et jalad on finantsiliselt nüüd kindlalt maas.

Mitmed sõnavõetud andsid tunnistust

KONKURSS NOORTELE PUHKPILLIORKESTRITE DIRIGENTIDELE

II Noorte puhkpilliorkestri juhtide konkursi toimus 21.-23. märtsini. Võistlust hindas žürii koosseisus: esimees T. Ford, T. Leinatamm, A. Ots, A. Miido ja J. Vasar.

T. Ford on kahtlemata Norra kõige autoriteetsem puhkpillimuusika asjatundja, tunnustatud helilooja ja oodatud külalisdirigent rahvusvahelistel festivalidel ning žürii liige Inglise, Šveitsi, USA, Jaapani jt. maade orkestrite ja brassbändide konkurssidel. Ta hindas võistlejaid objektiivselt ja rangelt.

Žürii lubas II voores neli võistlejat kümnest.

Järgnevalt lühidalt minu arvamusi konkursi võitjatest. Kõik kolm on teinud pillimeestena ja see andis neile suure eelise töös orkestriga. Omamoodi "skandaalse" teoga sai hakkama suurepärase klarinetist Toomas Vavilov — olles õppinud kümnekond tundi dirigeerimist, saavutas ta III koha.

M. Kasemaa (EMA) ja T. Kivisilla (TPÜ magistrand) on minu arvates dirigendina kaugel üle Eesti puhkpillimuusika "vanameistritest".

Väga stabiilselt esines mõlemas voorus M. Kasemaa (õp. I. Tõnisson). Tema kava kontsertesitus II voorus oli nauditav. M. Kasemaa dirigeerimistehnika on selge ja arusaadav, ta suutis end mõistetavaks teha ka orkestrile. Esitus oli musikaalne, ilma üleliigsete emotsioonideta.

Mulle meeldis väga ka T. Kivisilla (õp. R. Brauer). Ta juhatab kindlalt ja musikaalselt, heas kontaktis orkestriga. Kahjuks ei õnnestunud täielikult II voorus Nelhybeli "Korsika Litanja".

T. Vavilov tundus olevat orkestri lemmik ning ta juhtis punktidega esimeses voorus. Kontsertesituse puhul oli tunda vähest dirigeerimiskogemust (kontrollimata andmetel juhatab ta orkestrit elus esimest korda).

Soovin edu kõigile konkursist osavõtnud muusikutele ning õnnitlen võitjaid. Täna Piirivalveameti orkestrit meisterliku esinemise eest konkursil.

AVO OTS

Margus Kasemaa

Tarmo Kivisilla

Toomas Vavilov

ŽÜRII ESIMEHE T. FORDI MÄRKUSTEST II VOORUS ESINEJATE KOHTA (lühendatult)

Kõiki nelja esinejat peab ta lootustandvateks.

I - MARGUS KASEMAA

Väga hea tehnika, seehulgas "silla-kohtades", ja kontroll orkestri üle. Tunnetab lugude stiili ja iseloomu. Partituur on peas, pisut laulab isegi kaasa. Kuid osa märguandeid orkestrile jäi puudu. Esimese loo lõpuosa oli muust mõnevõrra nõrgem. Teises loos oli dirigeerimises vähevõitu varieerimist.

II - TARMO KIVISILLA

Väga kindel tehnika ja üldiselt hea fraseerimine. Kuid vaatab väga palju partituuri, seetõttu nõrgeneb kontakt orkestriga, löök muutub mehaaniliseks ja "mustaks".

III - TOOMAS VAVILOV

Musikaalsuse, partituuri mõistmine ja eriti võime tõttu inspireerida orkestrit entusiastlikult mängima ületas ta kõiki teisi. Kuid dirigeerimine on veel "must", vigu palju, seehulgas helitugevuse üleforsseerimist, mistõttu valguse ja varju nüansid lähevad kaduma. Kahju!

IV - OTT KASK

Tunneb hästi partituuri, tempo hea ja löök kohati väga hea, aga samas on ka puudujääke varieerimises. Kuid ta dirigeerib isegi pausikohtadel ja fraseerimine pole alati selge. Esimese loo lõpp oli hea, kuid teise oma ebakindel.

LÜHIINTERVJUU VÕITJA KOHTA

Mis on Teie arvates M. Kasemaa edu peapõhjus? Orkestrant: Väga selge löök.

Võitja ise: See tuleb kõik mul seest. Suur tänu kõigile mu õpetajatele, eriti Aadu Regile ja Ilmar Tõnissonile.

sellest, et delegaadid pole Kooriühingu uue struktuuriga ikka veel harjunud. Vastates neis tehtud ettepanekutele ütles V. Laul, et need tuleb tõstatada ja lahendada vastavate osaorganisatsioonide raames.

Kuid üks mitmes sõnavõtus kõlanud mõte leidis ühist toetust: nüüd, kus pakilised organisatoorsed ja finantsilised küsimused on lahendatud, tuleb

põhjalikult analüüsida uut, varasemast ajast tunduvalt erinevat olukorda ja selle alusel välja töötada Eesti koorilaululiikumise strateegiline kurss. Seda pidas tähtsaks ka pärast 10-aastast Kooriühingu eesotsas olemist oma ameti mahapannud Venno Laulu ettepanekul uueks esimeheks valitud RAMi peadirigent ja EMA laulupedagoog Ants Soots. Ja sellega seoses veel üks

volikogu koosolekul kõlanud soov: oleks kena, kui eesti rahvas ja tema praegused juhid rohkem väärtustaksid neid, kes viisid läbi maailma ainulaadse laulva revolutsiooni, näitaksid üles rohkem mõistmist ja tuge lauljate nüüdsete probleemide suhtes.

T. LUUNJA

Ines Rannap

NAD TAHTSID SAADA MUUSIKUIKS

Algus ML nr 9/10 (1994)

K. R.: "Üldainete korralikku omandamist nõutakse loomulikult kõikides koolides, ainult et MKK-st kehva õppeedukuse tõttu väljaheidetud kaotasid ka erialase tuleviku. Seetõttu oldi meil ilmselt paindlikuma suhtumisega muusikaliselt andekamatesse.

Ega täpselt teagi, miks ja kuhu kadusid meie algklasside kaaslased. Kellegi erialaseid tasemeid ei avalikustatud ja vahetundides siis veel oma oskusi ei demonstreeritud. Sügisel tulime kokku ja tuvastasime, et toda või teist enam polnud. Eks lahkuti nii eriala kui üldainete pärast. Või leidsid vanemad, et lapse koormus on liialt suur."

J. A.: "Igatahes tundus kons MKK-ga võrreldes sanatooriumina!"

Kes oli teie klassijuhataja?

J. A.: "Algklassides nad aina vahetusid, VIII õppeaastal tuli klassijuhatajaks õpetaja

I klass on piknikul. Esiplaanil toidab end Jüri Alpterten

Teatri ja Muusika Muuseumis esinemise eel. Vasakul Marita Klimova, Kersti Liivango, Ela Eelhein. Klaveri ees Ruth Alaküla.

I. Puks, kelle meelest me polnudki enam mingi kirju mass, vaid tõelised isiksused."

R. A.: "27. koolist tulnuna märkasin kohe seda diferentseerimat suhtumist. Muide, nii heas kui halvas mõttes: kes millegagi toime ei tulnud, sai halvustava pitseri laubale."

Milline oli teie vahekord spordiga?

K. R.: "Pea kõik olime "nakatunud" pingpongi, vahepeal pidasime koguni edetabelit, käisime koolivälistel võistlustel ja saime diplomeid... Jüri kindlasti.

Oma ainsa spordidiplomi pälvisin orienteerumises. Ega ma suurt joosta jaksanud, aga kõik kontrollpunktid leidsin üles!"

R. A.: "Mäletan, et nõutud suusatamisnormi tegin kord viimases hädas õitsvate kevadlilled vahele pidama jäänud lumeribadel."

K. R.: "Aga suusalaagrites tegutsesime sundimata, need olid väga toredad päevad!"

Nii kena ja korraliku lennu käest on isegi sobimatu pärida teavet ulakuste kohta, neid lihtsalt ei tehtud. Teatakse rääkida ainult toolipõhjadel kelgutamisest Harjumäel. Kes neid viitsis kooli tagasi viia, mõnest polnud enam asjagi oma põhifunktsiooni täitmisel. Kui klassis enam millelegi istuda polnud, plahvatas pahandus...

Agas juuksed?

J. A.: "Muidugi olid need kõigil parasjagu pikad. Direktsioon käis klassis asja uurimas. Sentimeetreid ei lugenud, aga lakk ei tohtinud ulatuda üle kraeääre - seega oli pikemakaelalistel õigus pikematele juustele."

Mälestustejagamise lõpuks oli Ruth sulanud nii hellameelseks, et avaldas koguni vaimustust solfitundides ränga vaevaga omandatud (ja paljude poolt teravalt kritiseeritud) jo-le-mi-süsteemi suhtes.

R. A.: "Arvan, et jo-le-mi abil on võimalik õpetada igaüht kuulama, laulma ja mängima! Isegi elevanti!"

Siia ei oska enam midagi lisada!

(Järgneb)

R. TOBIASE VAIMULIKUD KOORITEOSED ESMAETTEKANDES HEATEGEVUSKONTSERDIL

5. märtsil toimus Estonia kontserdisaalis huvitav ja omaladne üritus - Eesti Projekti kammerkoori esituses kõlasid eesti klassiku Rudolf Tobiase vaimulikud kooriteosed - motetid. Kontsert oli omamoodi loogiliseks jätkuks projektile, mille käigus salvestati umbes aasta tagasi sama koori poolt CD-le kõik R. Tobiase motetid.

Publikut jälgides torakas silma üks iseärasus. Kui tavapäraselt on süvamuusika kontsertide kuulajate seas ülekaalus muusikainimesed, siis seekordsel üritusel kohtas ka mitmeid prominentseid tegelasi poliitika- ja ärimaailmast.

Kahtlemata on Eesti Projekti kammerkoori ning selle noore dirigendi **Anne-Liis Treimann-Polli** näol tegu andekate muusikutega. See hakkas kõrvu esimestest ettekantud motetidest alates. Neid tugevasti sissepoole pööratud karakteriga helitöid kuulates tabasin end mõtteilt, et võib-olla oleks selletaolise muusika mõjulepääsvus suurem, kui seda oleks ette kantud mõnes kirikus. Seal oleksid ilmselt lisaks mõnevõrra teiselaadsemale õhkkonnale soodsat mõju avaldanud ka akustilised faktorid. Tekstilehelt nähtus, et helilooja kaldus eelistama süngema alatooniga tekste. See kajastus ka muusikas eneses.

Üllatav oli teada saada, et enamik ettekantud Tobiase vaimulikest kooriteostest kõlas Eestis kontsertettekandes esmakordselt. Kuigi helilooja sellised väga tuntud koorilaulud, nagu "Eks teie tea" ja "Otsekuiri", temaatika poolest samuti vaimulikud, on vaatamata vahepealsetele segastele aegadele rahva seas väga populaarsed, pole Tobiase teisi vaimulikke lühizänris kooriteoseid siiani ette kantud.

Kontsert võeti publiku poolt väga soojalt

Heategevuskontserdi idee kuulub härra Markku Laukkole, mööblifirma Isku peaaktsionäri, pärast seda kui ta oli kuulnud oma abikaasa Merja Kaleniuse muretsetud Eesti Projekti kammerkoori CD-plaati Rudolf Tobiase "Motettidega". Kuna see muusika oli hr. Laukkole väga meeldinud, osteti hiljem peresse ka "Joonase lähetamise" plaat. Sellist huvi eesti süvamuusika vastu ei leia eesti ärimeeste ning muusikabisnesiga seotud inimeste seas mitte just eriti sageli. Seetõttu väärub välismaalasest eesti tippkultuuri metseen eriti sügavat lugupidamist. Ka selle eest, et ta tõmbas toetajatena kaasa teisi firmasid ja eraisikuid.

Andrus Kalvet,
määndžer

vastu ja ürituse lõppedes andis mööblifirma **Isku** esindaja Nõmme lastehaigla arstidele üle piletimüügist laekunud summa.

Pärast kontserdi lõppu andis koori määndžer **Andrus Kalvet** peale oma selle loo alguses toodud kirjatüki ka lühiintervjuu. Tema sõnul käib kammerkoor koos põhiliselt projektiti. Seetõttu ei ole koosseis eriti stabiilne — proovitakse välja selekteerida iga konkreetse ürituse jaoks võimalikult tugevam ansambel. Seekordset koosseisu pidas ta ehk tugevamaks kui Tobiase CD plaadistamise aegset, kui I soprani osas esines veel mõningaid puudujääke.

Koori tulevikuplaanide kohta ei soovinud hr. Kalvet suuremat eelreklaami teha, öeldes, et väga palju sõltub sponsoritest. Kuid üks võimalik ettevõtmine on ilmselt **Arnold Susi** koorilaulude plaadistamine Eesti Raadio jaoks. Arnold Susi, omaaegne poliitikategelane, sh. Otto Tiefsi valitsuse haridusminister 1944. aastal, oli ka asjaarmastaja helilooja. Määndžer Kalvet, kes on samaaegselt ise ka Eesti Projekti kammerkoori laulja, leiab, et asjaarmastaja Arnold Susi koorilauludes nii mõndagi "kummitab". See aga on märk, et tegu pole üldsegi mitte halva muusikaga.

Kuna hr. Kalveti sõnul sõltuvad tulevikuplaanid suuresti sponsorite toetusest, küsisin temalt, kas pole üritatud mõnda kontserti läbi viia n.-õ. Eesti Kontserdi tiiva all. Selgus, et siiani ei ole üritamised suuremat vilja kannnud. Ära öeldakse muuseas põhjendusega, et Eesti Projekti kammerkoor on taidluskoor. Andrus Kalveti sõnul on aga professionaalse ja taidluskoori piir sageli küllalt hägune. Tema koori liikmetest on enamik muusikalise kesk- või kõrgharidusega ning n.-õ. nootide selgeksõppimist proovides enam ei toimu.

Andrus Kalvet ütles ka, et koorile on tulnud kutse osaleda selle aasta juunis samal koorifestivalil Jaapanis, kust mullu tõi ära grand prix teine Eesti kollektiiv, Ellerheina tütarlastekoos. Paraku puuduvad aga sõidurahad - 12-13000 krooni inimese kohta. Toetustaotlust Kultuurkapitalilt ei rahuldatud. Seda probleemi palus ka koori dirigent Muusikalehe vahendusel teadvustada - äkki leidub meie lugejate seas rikkaid kultuurilembeseid inimesi, kes oleksid nõus öla alla panema.

AARO PERTMANN

Oli kord ENSV Riiklik Filharmoonia

GERTRUD ÜPPIS

1945. aastal lavastasid E. Liiger ja V. Soosõrv Nõmme Gümnaasiumis (mida siis nimetati 10. Keskkooliks) E. Tambergi poolt V. Kivilo libretole kirjutatud opereti "Odysseus". Tollaste kooliõpilaste ja isegi muusikaavalikkuse arvates lausa pretsedenditult kunstisündmusel oli tohutu menu. Nausikaa rolli täitmine usaldati abituriendile Gertrud Üppisele, kellele see polnud kaugeltki esimene lavakogemus, kuid eelnenuist kahtlemata vastutusrikkaim.

G. Üppis on pärit Narvast, kus ta isa Aleksander teenis küll autojuhina elatust ja ema Amalie õmblejana, kuid kelle

näitlemis- ja laulmisharrastused reetsid mitmete kunstigeenide olemasolu. Mis seal siis imestada, et tütrekesele nii ühtesid kui teisi pärandati, lisaks veel ka "looduslik" õmblejaoskus. Gertrudi mälestustes ei vajanud ema juurdelõikamisel mingeid matriitse, juba 19-aastase neiuna oli tal oma ateljee ja õpilased!

Narva elu lõppes 1939. a., kui idast ähvardav oht sundis Üppiseid müüma maha oma vara ja otsima uut elupaika Nõmmel. Gertrud vahetas Narva kooli Rahumäe Algkooli vastu, ema leidis uusi kundesid Nõmme kandist ja ka maalt, kust kogutud naturatasu aitas elada üle sõja-aastad.

Lauljaks tahtis Gertrud saada kohe, kui "Maipäevi" ja "Rose-Marie'd" J. MacDonaldiga peaosas korduvalt vaatamas käies sattus näitlejannast pöörasesse vaimustusse. Esialgu laulis tüdruk koos emaga kahel häälel vanu vene romansse. Kui teda aga kuulis

perekonnatuttavast laulupedagoog Vera Nedremskaja, pakkus ta end kohe Gertrudile õpetajaks.

Mitmetelt koolipidudelt ja olümpiaadidelt kogutud esinemisostuste omaniku otsuses astuda muusikakooli polnud midagi üllatavat, küll aga ajas naerma kenasti muktud Gertrudi jõudmine vastuvõtueksamile päev hiljem, kui komisjon parajasti otsuseid langetas. Ainult tänu G. Ernesaksa heasoovlikkusele lubati Gertrudil oma laulukesed siiski ette kanda ja muudki katsed sooritada.

Kahel esimesel kursusel juhendas Gertrudi A. Olbrei, edasi kuni konservatooriumi lõpuni J. Siimon. Kuna Gertrud oli 1947. a. abiellunud Viktor Laidoneriga, oli tema uus perekonnanimi teravaks pinnuks juhtkonna silmis — muide, samal ajal oli õppimas ka Leelo Päts! Kõige enam käisid need nimed närvidele marksismi-leninismi õppejõule J. Ottenderile. Gertrud ei hiilnud teadmistega selles tähtsas aines, ei suutnud isegi meelde jätta Stalini sünnipäeva ja ...üleüldse!

Kõigele vaatamata lõpetas G. Laidoner Konservatooriumi 1954. a. ja sai ENSV Riikliku Filharmoonia solistiksi. Sealse tööga oli lauljatar kokku puutunud juba õpingupäevil, fila direktor N. Goldschmith, kuulnud Gertrudi esinemisi J. Siimoni õpilasohtuil, kutsus teda mõnigi kord kaasa tegema estraaditruupide ringreisidel. Vaha-Viisimaa, Laats-Vaagi ja Baskin-Järveti brigaadidega jätkas G. Laidoner tööd ka koosseisulise solistina.

Parajasti siis, kui Gertrud sai konservatooriumi lõpudiplomi, määrati tema insenerist abikaasa tööle Narva Hüdrolektrijaama ja Gertrudist võinuks saada sealse lastemuusikakooli direktor. Paraku ei suutnud ta loobuda lauljakarjäärist pealinnas ja perekond lõhenes.

Algul kõitis pidev reisimine sellest hoolimata, et olmetingimused olid kõike muud kui normaalsed. Talvine Aseri: rahvas saalis läki-läkides ja viltides, Mõttuste tantsupaar ja G. Üppis aga laval poolpaljalt oma nappides ja dekolteeritud esinemisrõivais. Selle kangelasteo tunnustuseks tõusis publik aplodeerides püsti!

Bussid, millega ringi reisiti, olid oma elutöö lõpetanud ammü mõnes teises asutuses, "vanaduspuhkuse" veetsid nad logisedes-turtsudes fila transpordivahenditena. Jääb vaid imestada, et need külmetamised bussides ja esinemispaikades ei kahjustanud laulja hääleorganeid pöördumatult, väikestest katarridest saadi ikka üle.

50-ndate lõpul laienesid reisid N. Liidu paljudesse paikkondadesse: Kaukaasiasse, Kesk-Aasiasse, Siberisse, rääkimata lähematest suurlinnadest. Koos estraadiorkestriga esineti ka Moskva mainekamates (Tšaikovski nimeline, Kunstnike Maja, Teadlaste Maja, Välisministeerium jne.) saalides, samuti Leningradis Ülikooli aulas, Estraaditeatris jm. Venemaa-reisid olid sageli väsitavalt pikad, kord jõuti pärast 78. kontserti Narva ja kui siis seal nõuti ka lisapala, tundis Gertrud äkki võimetust edasi laulda — häält lihtsalt enam polnud!

Pärast dekaadikontserti Tšaikovski nim. saalis kirjutas N. Šumskaja "Sovetskaja Kultura" veergudel nii: "Laulude sisu täpne lahtimõtestamine, suurepärase žanritunnetus, elav temperament ja loominguline erutus seostub G. Otsa, V. Gurjevi ja G. Üppise esituskunsti kõrge professionaalse kultuuriga ja suure tõlgitusliku taktitundega. Nad tunnevad end vabalt kõige erinevamas repertuaaris ja valdavad eeskujulikult nii eesti kui vene keelt." (1956)

Kahju, et siia kõrvale pole tsiteerida mõnd teist konkreetsemat, aga G. Üppise tegutsemisaastail polnud kombeks kirjutada ajalehtedes estraadi- või segakontsertidest, rääkimata muusikalektoriumidest, kammerohtuist või valitsuskontsertidest. Aga just neil astus G. Üppis oma tohutu ooperi- ja operetiaariaid, rahvalaule, romansse ja kergemuusikapalu hõlmava repertuaariga aina üles — ühtekokku paar tuhat korda". Ja seda vaid seitsme aasta

jooksul, sest 1961. a. lahkus G. Üppis fila koosseisust ja sai "Estonia" teatri koorilauljaks. Miks selline samm?

G. Ü.: "Olin ühest küljest lihtsalt tüdinunud lõputust rändamisest mööda N. Liitu. Kui kõigi kohtade esmavõlu tuhmus, siis ei pakkunud elu sealseis hotellides ja söömine "isekallutajates" mingit mõnu. Teisest küljest vajas meie vana ema pidevat hooldamist, polnud enam mõeldav sõita ära terveks kuuks."

"Estonias" õnnestus G. Üppisel teha mitu väiksemat osa, nagu Brigitte "Jolantes", Annina "Traviatas", Frasquita "Carmenis" jt. "Pajatsites" mängis ta koos G. Otsaga, kes väitis teda olevat esimese Nedda, keda jaksas sülle võtta!

"Boheemis" oli Üppisele määratud Musette'i osa koos J. Solovjova ja V. Nelusega, kuid ta polnud saanud ühtki proovi. Ühel õhtul tegi Gertrud parajasti süüa, kui helises telefon — "Estonia" "vägevad" R. Hammer, K. Raudsepp ja T. Targamaa palusid teda "põlvilimaas" päästa etendus, sest mõlemad Musette'id olid reast väljas. Võttis siis Gertrud põlle eest, haaras partituuri, et seda veel taksos sirvida ja sõitis teatrisse. K. Karask hüüatas: "Täna saab pulli!" ja värbas kogu teatripersonali sellest osa saama. Paraku jäi "pull" ära, sest Gertrudil oli osa kõrvalt vaadates selgeks saanud ja olukorra kummalispis välistas igasuguse närveerimise.

G. Üppise mälestustest õhkub hoopis suuremat kiindumust teatrisse kui nn. filatöösse ja see on klassikalise hariduse saanud laulja puhul päris loomulik. Ometi ei suutnud Gertrud murda läbi konkurentsi ja intriigide barjäärist ning leida alalist rakendust solistina. Paralleelselt kooritööga esines ta veel ka kontserdilaval, töötas hiljem Õpetaja Maja kunstilise juhina ja Pedagoogilise kooli lauluõpetajana.

Lõpetuseks üks lõbus meenutus.

G. Ü.: "Laulsin kord orkestriga ühel ülikitsal laval, tundsin, kuidas poognad kippusid mind seljatagant toksima. See oli E. Vainu "Ununesid sõnad"... ja need ununesid mul tõepoolest — rahvas sai kõvasti nalja!"

Vene keiserliku õukonnaorkestri juhtsolistist EESTI TŠELLOKOOLKONNA RAJAJAKS

Kunstiliselt kõrgetasemelisest tšellomängust Eestis saame tõenäoliselt kõnelema hakata alles seoses RAYMOND BÖÖCKE tegevusega. Veelgi enam, just see väljapaistev muusik pani meie mail kindla aluse tervele tänaseni ulatuvale tšellokunstnike koolkonnale.

Raymond (Raimond) Bööcke, mõnedel andmetel van Bööcke, oli pärit Pärnust, kus ta Hollandist tulnud isa töötas metsaülemana. Nooruk õppis Pärnu gümnaasiumis ning huvitus muusikast nii tõsiselt, et seadis 1888. aastal sammud Peterburi kuulsale konservatooriumi poole. Viis aastat tihedaid õpinguid Neevalinna toonase kuulsaima tšelloprofessori Aleksandr Verzbilovitši (1849–1911) juures andis töökale ja tõeliselt andekale noorukile erilisel tõhusa ettevalmistuse. Sellise, et Raymond Bööcke kutsuti üsna peatselt ja täiesti konkursiväliselt (mõtlemapanev fakt, eks?) Peterburi Õukonnakapelli solistik. Venemaa sellesse, küllap kõige esinduslikumasse orkestrisse koondati reeglina ainult kõige paremad jõud.

Juba enne Õukonnakapelli koosseisu arvamist arendas noor muusik solistina mitmekülgset tegevust. Paraku ei suutnud ta teine (ja põhiline) kodumaa - Eesti - pakkuda nendel aegadel isegi tippklassi kuuluvatele solistidele-interpretidele küllaldast tegevusvälja ega ka pedagoogina tegetsemise võimalust.

Nii ongi Raymond Bööcke õpetanud tšellomängu ühes Kaasani muusikakoolis ja tegutsenud Riias Vene Keiserliku Muusikaseltsi osakonnas. 1916. aastal valiti ta Odessa konservatooriumi professoriks, kuid vahepeal vallandunud sõda ei lubanud tal enam sinna asuda.

Venemaa tähtsamates muusikakeskustes, kus Raymond Bööcke paljude kontsertidega esines, arvati ta kriitikute harvaesineval üksimeelil oma ajastu parimate tšellovirtuosooside hulka. Sellest annavad veel tagantjärele tunnistust mitmed ajalehelõiked. Ühest loeme:

"Härra Bööcke on üks kõige parematest professor Verzbilovitši õpilastest ning üks tema hiilgavate muusikatradiitsioonide kandja. Palju rohkem kui teistel on temal korda läinud omandada Verzbilovitši avarat, pehmet ja sulavat tooni ning seda kauni tehnikaga ja ilmetatult ettekandeviisiga ühendada."

Teisal on ühe pärastpoolse, juba Eestis toimunud esinemise kohta kirjas:

"Tšellokontserdid on meie kandis õige haruldased ja see on professor Raimund Bööcke teene, et vahendada meile tšelloliteratuuri huvitavaid teoseid."

Raymond Bööcke kerkis solistina esile juba grammofoonielisel ajastul. Selle algul lindistati peamiselt igat masti lauljaid, harvem siis märksa vähem nõutud tõsisemat instrumentaalmuusikat, eriti kammermuusikat. Nii polegi võimalust demonstreerida vanadelt "helikonservidelt"

selle väljapaistva kunstniku soofoesinemisi. Tõsi, Eesti täieliku diskograafia lehekülgedel ilustuvad mõned plaadid triolt Hugo Schütz (viul), Raymond Bööcke (tšello) ja Vladimir Padva (klaver), samuti on temalt olemas paar ettekannet tagasihoidliku kaasategijana lauljate saateansambliks.

Professor Bööckel oli Eesti arenevas muusikaelus täita kindel koht. Ta harrastas agaralt kammermuusikat, mängis palju kvartettides ja triodes. Üks selline pisikollektiiv - Hugo Schütz viiulil, Raymond Bööcke tšellol ja Anna Savitski klaveril - on esindatud ka ühel kunagisel heliplaadil. See on pigem meeleolu- kui kammermuusika laadis kirjutatud ja interpreteeritud pisiteos.

Seegi pisku demonstreerib veenvalt tolle kunstniku intonatsioonikindlust, laitmatut instrumendikäsitlust ja nõtket fraseerimisoskust - kõike, mida üks tõeline tšellosoolist vajab ja vajab.

Kui 1919. aastal rajati Tallinna Kõrgem Muusikakool (hilisem Konservatoorium ja nüüdne Muusikaakadeemia), läks selle ettevõtmise peamisel käimalükkajal Mihkel Lüdigil korda meelitada just Raymond Bööcke tšelloõpetajaks. Nii asuski ta aastasteks eriala- ja kammeransambli klassi juhendama.

Nagu kirjutab professor Endel Lippus kogumikus "Tallinna Riiklik Konservatoorium", polnud Raymond Bööcke erialapedagoogina eriti kursis metoodikaküsimustega, kuid oskas samas tugeva muusikuna hästi välja töötada teoste muusikalist, s. t. interpretatsioonilist külge.

Tegevus tema ansambli klassis kulges alati väga elavas ja huvitavas vormis, tõeliselt tõises meeleolus. Õppurid mängisid oma auväärse õpetaja vahetult (!) osalemisel läbi tohtu hulga repertuaari. Tavakohaselt toimus see ikka prima vista - ning seda tehti kellale pilku heitmata ja õppejõule ettenähtud ametlike töönorme tublijagu eirates. Keegi ei rehkendanud siis kokku tunde ega palka...

Professor Raymond Bööcke õpilastest on nimekamaid "Estonia" teatri orkestri kauaaegne solist ja suurtulemustega tšellopedagoog Laine Leichter ning hilisem konservatooriumiprofessor August Karjus. Mõlemad on kõrvuti saavutusterohke interpretitõega toimekalt edasi viinud oma kuulsat õpetaja rajatud koolkonda. See järjepidevus on olnud igati tõhus. August Karjuse õpilased on omakorda olnud meie lähiminekivi või on praegusedki juhtivad tšellokunstnikud - Jaan Reinaste, Ivo Juul ja Toomas Velmet kõigepealt. Ning õpilaste õpilasi juba uuest põlvkonnast jagub neilegi. Laine Leichterit tööd, kes pedagoogina on alati eelistanud pakkuda õpetust alg- ja keskastmel, pärjavada tema mitme õpilasnõuruki hinnatavad võidud koguni rahvusvahelisel areenil.

Paari semestri jagu õppis eaka Raymond Bööcke juures ka Martin Levald, kellest sai paljudeks aastateks "Estonia" teatri orkestri kontsertmeister ja hinnatud soolotšellist. Temalt on minu lindiarihiivis aastatetagune mikrofoniusutlus, mille mahakirjutis kõlab järgmiselt:

"Te saite kolme-kümnendate aastate künnisel Tallinna Konservatooriumis õpetust ka professor Raymond Bööckelt?"

"...Kui ma nüüd seda pool sajandit hiljem meelde tuletama hakkan, siis ilmub silmade ette e s i m e n e mulje professorist. Ta oli väga soliidne ja autoriteetne muusikamees. Hiljem sai selgeks, et see esimene mulje oli päris õige ja paikapidav!"

Tema õpetusmeetod oli selline, et kõik asjad, mis läbi võtsime, mängis ta õpilasele ise alati ette. Ta oli isegi siis, vanurina, veel suurepärase vormis solist, tõeline kunstnik - väga hea tehnikaga ja sisukas tõlgendaja. Ometi, kui ta tunnis ette mängis, kinnitas ühtepuhku: "Teie peate muidugi palju paremini mängima, sest olete noored!"

Muidugi pani see meile erilise kohustuse peale: saagu mis saab, tuli omaenese nahast välja püüda... Kui vaja, käis lahtuse avaldamine eriti leebelt. Kui talle mõnikord miski ei meeldinud, ütles ta kuivalt: "Peaks parem olema!"

Kui läksin tundi, istus professor klaveri taha ja kohemaid läks tõeliseks muusitseerimiseks. Ta oli ka väga hea pianist, nagu selle põlvkonna muusikud erialast sõltumata üldse. Teiste klaverimängijate abi palus õpetaja ainult siis, kui tahtis õpilast ansambli täiesti segamatult kuulata ja kontrollida.

Temaga töötasime läbi kohutavalt mahuka repertuaari, mis moodustaski minu jaoks selle kindla aluse, millele hilisemas iseseisvas töös võisin tugineda hakata: nii muusikalise mõlemise kui mängutehnika, fraseerimise ja tooniandmise osas."

Minu edasise õppimise ajal pole kunagi üheainsa aasta jooksul nii palju repertuaari läbi võetud. Praegugi, tagantjärele, tundub see isegi uskumatu: kolm Goltermanni kontserti ja viis Rombergi kontserti... see on kokku kaheksa suurt kontserti. Peale selle veel loendamatu hulk väiksemaid asju. Ometi leidis professor aega kõigesse süvenemiseks ja samas ka meie - oma õpilaste - viimiseks oma avara silmaringi sfääridesse."

Mitmekülgne Raymond Bööcke huvitus ka heliloomingust, kirjutas kammermuusikat. Peterburis õppinud ja Eesti kultuurisfääri tsentrisse kinnistunud Hollandist pärit muusiku sulest on mitmeid päris toreid eesti rahvalaulude tõtlusi kammeransamblikele. Sõandaksin siin koguni avaldada lootust, et nüüdisaegsed interpretid need peatselt ja põhjendatult taasavastavad.

Lisaks öeldule oli Raymond Bööcke loodusejalgija ja kirglik jahimees. Kuni 1940. aastani, kui mainekas muusik kaotas igasuguse perspektiivi elu jätkamiseks vahepeal radikaalselt muutunud oludes ja teda üha ängistavama võõra surve all... ning jahipüüsi lask tema eluküünla kustutas. Paraku mitte õnnetu juhu läbi.

HEINO PEDUSAAR

125

ESIMENE HELISTIK — ASJALIK

Aprillis 1996 tähistab populaarne meesansambel "Vanad sõbrad" kontserdiga Mustpeade Majas 40 aasta möödumist oma asutamisest. Vähemalt meeste endi teadmist mööda on see vanim pidevalt tegutsenud küll taidluslik, kuid oma tasemelt poolprofessionaalne ansambel, mis on kogu Eestimaal tuntud.

Ja ühtlasi tunnustatud — oma kõrgperioodil 70-ndail aastail võitsid "Vanad sõbrad" korduvalt taidluskonkurssidel esikohti. Ta repertuaaris on olnud rahvalike laulude kõrval sellised vägagi keerulised teosed, nagu G. Verdi "Hernani", R. Wagneri "Ehatäht", Fr. Chopini A-duur polonees, A. Hatšaturjani "Mõökade tants" jne. Tema 1070 esinemist on enamik toimunud Eestis, seehulgas raadios ja televisioonis, 4 korda Estonia kontserdisaalis, kusjuures ühel korral venis umbes 20 laulule planeeritud kontsert publiku nõudel kordamiste ja lisapalade tõttu 28 lauluga maratonkontserdiks.

Kuid "Vanad sõbrad" on Eesti meestelaulu esindanud ka väljaspool Eestit. 1000. kontsert toimuski Soomes, kus tal on kujunenud viimasel ajal tihedad sõprussidemed Helsingi esindusmeeskoriga "Aikamiehet" ("Täismehed"), varem aga rändas ansambel ringi mööda Nõukogude Liitu, sh. mitmetel kultuuridekaadidel koos põhiliselt professionaalsete kollektiividega. On kontserte antud koos professionaalsete solistidega, näit. Voldemar Kuslapi ja Sirje Puuraga.

Nüüd on vist kõik põhiline ära öeldud ja võib panna punkti? Kui jääda kuivametlikule pinnale, siis küll. Aga meie lugeja tahab ju teada saada ka millestki iseäralikust, mis 40 aasta jooksul on juhtunud selle kollektiiviga. Ning nagu ühest helistikust teise üleminekul jutustagem loo, mis ühelt poolt kinnitaks eelpoolöeldut "Vanade sõprade" laulu kõitvuse kohta, teisalt kuuluks justnagu kurioosete valda.

TEINE HELISTIK - NALJATLEV

Esinedes Saksamaal Schwerinis lahtisel laval, tabas "Vanu sõpru" paduvihm. Nad jätkasid laulmist. Ka publik ei põgenenud vihmavarju — tee selgeks, kas oli laulu võim nii suur või näitasid kuulajad üles lauljatega solidaarsust. Küllap oli mõlemat.

Ka muud iseäralised juhtumid on rohkem seotud ringreisidega väljaspool Eestit. Vanasti mujal Liidus kultuuripäevadel käies tuli ikka esitada ka algkeeles vähemalt üks selle rahva laul, kellel oldi külas. Gruusias oli asi tip-top. Aga kasahhi rahvalaulu andis otsida. Lõpuks ansambli juht leidis laulu, mille kohta oli öeldud, et see on kasahhi rahvalaul kellegi vene muusiku töötluses. Õppisid ära, laulsid Kasahhimaal, ootasid aplausi. Kasahhid aga küsima: mis rahva laul see on, midagi oleks nagu kasahhipärat ka, aga vähevõitu.

Kõige meeldejäävamad on olnud kaks ühtemoodi sündmust, mis "Vanad sõbradel" leidsid aset teineteisest mitmetuhande kilomeetri kaugusel. Esimene 1968. a. Baikali ääres. Tormi tõttu ei saanud õigeaegselt ära sõita. Tormile järgnes tuulevaikus. Ja kui mehed laulsid, siis kõlas see väga ilusasti ja kaugele ning siberlannad tulid juba toidult maha võetud mehi kõige paremate roogadega kostitama. Teine kord oli 1980. aasta suvel esimest korda Soomes, Kotka merepäevadel esinedes. Pärast edukaid kontserte viidi mehed mere äärde sauna. Kehad puhtad, mindi imesooja vette suplema. Ja hakati kaelani vees olles laulma. Jumalikult kõlas.

Kas mitte anda ettevatsetud kontsert mererannas vees seistes? Mõte tekitas elevust. Sügavas vees olles on siiski raske laulda, vesi vajutab diafragma peale. Ent võib ju ka nii, et ainult jalad on vees. Aga selline imeline efekt tekib ainult selgetel tuulevaiksetel suveõhtutel. Neid on aga vähe, ei saa ette planeerida. Vahest siiski proovida, kuigi peaks olema ka lähedal

EESTI VANIM pidevalt tegutsev meesansambel PEAB JUUBELIT

Vasakult L. Leppik, I Nuka, P. Palk, H. Hindpere
Georg Hallingu foto

Lembit Leppik, bariton Ilmar Nuka, bass Paul Palk. Ainult kolm meest on veel järele jäänud, topeltkvartett on aegade jooksul kahanenud trioks, lahkunute on paljud läinud manalateele.

Mis mehi koos hoiab, mis tähendab neile taidlus ja mis see taidlus üldse on?

Ansambli juht Hans Hindpere pajatab meestelaulust Lõuna-Saksamaal Baieris. Seal on meestel kombeks koguda kokkulepitud ajal õllesaalidesse ja kesvamärjudest rüübatas laulda üldtuntud laule. Ansamblijuhti ega õppimist pole.

See on laulmine vaid oma lõbuks. Taidlus eeldab aga ka laulude õppimist dirigendi juhtimisel ja lõppresultaadina kontserti publikule. Oma laulurõõmule lisaks pakutakse seda teistele ja saadakse vastu tänu. See on omaette suur rõõm ja selle nimel ollakse nõus aastate kaupa lihvimise, õppimise ära mitteprofessionaalide jaoks üpris raskeid palu ja taluma muidki ebamugavusi.

Nagu seekordsegi juubelikontserdi eel. Möödunud sügiseks oli kunagine topeltkvartett kokku kuivanud kvartetiks. Koorilaadset kõla sellega küll enam ei saavuta, aga kõik hääleliigid olid siiski olemas. Siis langes välja I tenor. Kas kutsuda keegi kuskilt mujalt? Endised analoogilised meeskvarietid, ka RAMi omad, on ju lagunened ja vanemaid laulumehi võinuks leida, nooremad poleks oma hääle värskeuse poolest sobinud. Kuid kas uus liitub kollektiivi, suudab aprilliks juubelikontserdi kava omandada? Käiakse proovidel Mustpeade Majas ju vaid kord nädalas. Kindlam tundus olevat jätkata triona, kuigi H. Hindperel tuli paljugi ümber seada. Otse sobivaid laule pole heliloojad meestriodele kirjutanud, sest neid on vähe. Üht-teist kirjutas dirigent, nagu varemgi, ansamblile ise. Ja kuigi tööd oli palju, mindi nii kindlama tundega juubelikontserdile vastu.

"Vanad sõbrad" on jäänud kindlaks oma repertuaaritraditsioonidele, pole kaasa läinud pärast keelu kadumist tekkinud sakraalmuusika suurmoega. Ja rahuldusega pannakse tähele, et neile omane rahvalik laul ja rahvalaul hakkab ka teiste ansamblite repertuaaris aegapidi rohkem kõlama.

Kui varem esineti aastas 40-50 korda, siis mullu anti ainult 28 kontserti. Vähenedmine pole tingitud mitte ainult vanemate meeste kiiremast väsimisest, ka nõudmine on vähenenud. Pole näiteks enam kolhooside lõikuspidusid, kuhu "Vanu sõpru" esinema otse anuti. Kuid üht-teist on juurde tulnud: esinemised Vanalinna Päevadel, tasuta kontsert pensionäridele iga kuu teisel esmaspäeval. Laulust on rõõmu nii endale kui kuulajatele ning eriti mõnus tunne on, kui publik hakkab mõnda "Vanade sõprade" tõmbenumbrit, näiteks "Isabellat" kaasa laulma. "Ettevalmistamise vaev tasub end mitmekordselt", lausub Lembit Leppik. Ning mitte ainult asjaolu, et laulmine on argimuresid unustama panev lõõgastus, vaid esijoones just see enda ja teiste rõõm on peapõhjus, miks kokkuvõtlikult öeldakse: "Laulmine on meile pool elu."

HERBERT VAINU

kuival maal nn. tagavaraestraad, juhuks kui ilm veab alt. Esijoones võiksid seda teha nooremad ansamblid. "Vanad sõbrad" on nüüd enamikus juba üle kuuekümnepäev ja tervis pole enam see.

KOLMAS HELISTIK - KOOKAKS

Jällegi on jõudnud kätte moment vahetada helistikku, rääkida finaalis tähtsaimast.

Ansambel, mis 1961. a. võttis endale praeguse nime, alustas topeltkvartetina, vahepeal laulis selles koguni 9 meest. Päris alustanuist pole praegu enam koosseisus kedagi. Kuid need, kes on järele jäänud, on selles kollektiivis olnud kõik juba üle 20 aasta — nii ansambli juht Hans Hindpere kui ka tenor

70 aastat tagasi

APRILL 1926

Eesti suurimaks noorsoo-organisatsiooniks oli kujunenud Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühendus, mille osakondadel oli 35 elujõulist koori, kes aktiivselt tegutsesid ja kontserte andsid.

Eelmisel aastal asutatud Viljandi "Koidu" meeskoor andis oma teise kontserdi, mis pakkus enam kui oodata võis. Koori kõla oli hea, vaid mõnes kohas jäid tenorid sügavvõimsate basside kõrval nõrgaks. Iseäranis meeldisid K. A. Hermannil "Isamaa ilu hoieldes" ja M. Härma "Sõjalaste marss", samuti A. Kapi "See on Eesti laul". Ootamatult hästi õnnestus ka Tobiase "Eks teie tea". Kontserti juhatanud K. Grünvald tõi välja ka oma naiskoori, mis esitas auväärt koorijuhi enese laule, millest eriti kaunit kõlas L. Koidula sõnadele loodud "Ojakene voolab". Viljandi Hariduseltsi saalis asetleidnud mitmekesise kavaga kontserdil astus hr. Grünvald üles ka klaverisoologa.

24. aprillil esines "Estonia" kontserdisaalis lauluselts "Põhjala" segakoor. Juhatas Karl Leinus. A capella laulude kõrval, nagu J. Sibeliuse "Isamaale", A. Lemba "Kevadveed", K. A. Hermannil "Kena kevade" jt., oli tähtsaima teosena kavas A. Rombergi "Kellalaul". Soolopartiid laulsid Ella Lipand, Nikolai Põlluaas ja Benno Hansen, orkestri osa täitsid Ülo Topman orelil ja Harry Truus klaveril. "Põhjala" kooris oli palju väga head häälematerjali, alates kõlavatest sopranitest ja lõpetades sügavate bassidega.

Suurel Neljapäeval oli Tallinnas Kaarli kirikus kontsert, millest peale solistide prof. A. Kapi ja Joh. Jürgensoni (Jürme), kes esinesid orelil, võtsid veel osa laulja L. Hellat-Lemba ja viiuldaja R. Milli ning "Linda" naiskoor L. Hellat-Lemba juhatusel. Selle koori ümber oli koondunud võrdlemisi hea häälematerjaliga naispere. Ühtlasi oli aga ka selge, et lauljatarist koorijuht oma ameti peale ei sobinud. "Vaja on asjatundlikku ja kindlat mehe kätt," arvas "Muusikaleht".

Tartus kandis pühade ajal Peetri kiriku lauluselts Pauluse kirikus ette Heinrich Schützi "Johannese passiooni". Orkestri aset täitis orel. Koor oli oma osa küll kenasti kätte õppinud, kuid häälekultuur jättis soovida. Juhatus oli A. Wirkhausi kindlates kätes.

Helikunstnik P. Süda 5. surma-aastapäeva puhul pani P. Süda Mälestuse Jäädvustamise

Ühing Tallinnas Jaani kirikus 18. aprillil toime kadunud helilooja orelitööde kontserdi. Esiettekandel oli prelüüd, mille helilooja lõpetas vahetult enne surma. Esinesid M. Saar, P. Laja ja J. Jürgenson. Kõige enam äratas tähelepanu f-moll fuuga M. Saare meisterlikult ja peenemaitseiselt registreeritud ettekandel.

Kultuurkapitali Helikunsti Sihtkapital omandas rea helitöid, nagu A. Lemba Sümfoonia nr. 1, A. Vedro "Sümfoonilise scherzo", J. Aaviku kantaadi "Kodumaa", M. Lüdigi sümfoonilise pildi "Jaaniöö", A. Lätte Keelpillikvarteti, 5 soololaulu M. Saare sulest ja H. Elleri 4 vähemat orkestritööd (sh. "Koit" ja "Videvik").

Eesti Lauljate Liit oli välja kuulutanud koorilaulude võistluse. Auhinna vääriliseks tunnistati 7 laulu J. Aavikult.

15. märtsil oli 60-aastaseks saanud Tartu Konservatooriumi lauluõpetaja Georg Stahlberg. 27. aprillil tähistas ta oma juubelit ja 40 aastast muusikalise tegevuse tähtpäeva kontserdiga "Vanemuises". Ta oli lõpetanud Tartu Ülikooli põllumajanduse alal, õppinud laulmist Peterburis, Kölnis ja Veneetsias. Oli olnud Parma, Hamburgi ja Viini ooperiteatri solist. Alates 1922. aastast õpetas ta Tartu Konservatooriumis. Tema õpilaste hulka võisid end arvata L. Neuman, B. Hansen, R. Jöks, A. Viisimaa. Kontserti ehtis finaali Weberi ooperist "Nõidkütt", milles oli kaastegev maestro suur õpilaskogu. Stahlbergi hääli oli ikka veel jõuline ja kõlav.

Vladimir Padva esines taas kodupubliku ees "Estonia" kontserdisaalis. Leipzigi Konservatooriumi seljataha jätnud ja nüüd Berliinis end täiendav pianist oli teinud varasemaga võrreldes tuntavaid edusamme, mille tõttu tema ennegi tugev löök oli läinud veelgi tugevamaks, passaaõid muutunud selgemaks ja ilmekamaks.

Pärast prof. A. Glehni lahkumist Eestist oli kammeransambli harrastamine jäänud kuidagi unarusse. Nüüd oli prof. Raimond Bööcke kokku seadnud keelpillikvarteti. Olgugi et kvarteti liikmete Rudolf Milli, Herbert Laane, Sandro Sorgato ja Bööcke enda võimed ning küpsus polnud võrdsed, sest mõlemad viiuldajad olid veel õpilasseisuses, täitis kvartett oma ülesande üsna hästi. Kõige enam õnnestus Mozarti Kvartett nr. 17, mille filigraanne helikude tuli läbi paistva selguse ja kergusena kuuldavale. Vähem rahuldus Griegi tujukas g-moll Kvartett, mille intonatsioon polnud mitte alati täpne. Brahmsi Klaverikvinteti

ettekandel mängis kaasa pr. A. Lemba. Kui keelpillides vähe väsimust tundus, oli Lemba see, kes kiskus nooremaid kaasa oma peenetundelise, sügavalt läbimõeldud ja värskes mänguga.

Vladimir Samõko viiuliõhtu oli kuuldajaid täis tõmmanud "Vanemuise" kontserdisaali. Põhiteoseks oli Beethoveni Viulikontsert, millega akadeemilise laadiga viiuldaja sai kenasti hakkama. Efektsed olid Brahmsi Ungari tantsud, Paganini Kapriis nr. 24 ja Kreisleri Kapriis.

Viljandis, "Ugala" saalis esines endine Maria teatri solist hr. I. Filippov. Tema hääli oli ühtlane, registre tre ülemineku kuulajale tähelepanematu, tõlgitsemine intelligentne, rütm puhas ja diktsioon eeskujulik. Publiku kasvatamusest andis aga tunnistust alatine ringisebimine, enne kontserdi lõppu garderoobi tormamine ja siis üleriites tagasi tulemine, et kontsert lõpuni kuulata. Sama kavaga esines hr. Filippov ka Pärnus.

Pärnus oli ka Aino Tamme auõhtu. Juubilar selgus endiselt kuulajaid puhta hääle, selge diktsiooni ja helisevate trilleritega.

29. aprillil esietendus "Estonias" Puccini "Boheem". Mimi oli pr. M. Päts, kes seekord suurt kunstilist mõju saavutas mitte ainult oma loomuliku mängu, vaid ka oma õrna häälega, mis kõlas iseäranis painduvalt. Eriti hästi tuli tal välja kuuluse ariooso 1. vaatuses. Meessolistidest oli esikohal B. Hansen Collini osas, kes viimases pildis laulis südantliigutavalt, äratades tormilisi kiiduavalduisi.

Tšaikovski "Padaemandat" oli aprillil 1926 põhjust mitu korda vaadata. 30. skp-l laulis Lisat Maria Rosenvald-Aleksandrova. Tema hästikoolitatud lüütrilis-dramaatiline sopran "helus hõbehedasti", nagu kirjutas "Päevaleht". Ta mängis ja laulis anduvuse ja temperamendiga, ühendades õnnelikult oma kangelanna vastandlikud poolused — kire ja õrnuse. Liisa osas esines ka teine külaline — Niina Koschitz. A. Lemba ütleb, et ta oskas "vaatamata oma suure ja paksu figuuri peale, mis Liisa kuju illusiooni natuke segas, tugevasti mõjuda oma tundmusriikka laulu ja elulise mänguga".

Publiku osavõtt sümfoonia- ja rahvakontsertidest Tallinnas oli pidevalt vähenenud. Jälle kaaluvi nende lõpetamist. Hooaja sümfooniakontsertide tsükkel lõppes Tšaikovski õhtuga, mida juhatas J. Aavik, kelle dirigeerimine jättis Th. Lemba sõnul soovida.

MATI MÄRTIN

(Algus 2.lk.-l)

võib osutada nii heaks, et tema vastu tunneb juba enne laulupidu huvi mõni välisfirma, pakkudes heliloojale soodsamaid finantstingimusi. Leiti, et lahendus peitub sel puhul helilooja poolt välisfirmaga sõlmitavasse lepingusse klausli sisseviimises, et selle tingimused ei laiene enne laulupidu Eesti kohta, et välisfirma ei saa dikteerida autorihonorari suurust laulupekokogumikus.

OSAVÕTUMAKS LAULIKUTE HINNANA

Põhjalikult arutati I. Mossi ettepanekut kehtestada laulupeol osalejatele osavõtumaks, mis võrdub laulupeo noodikogumike paketi hinnaga, oleks selle omamoodi kautsjon. Hr. Moss rõhutas, et see lahendaks korraga kaks küsimust: iga osaliseks registreerinu saaks noodid (nii väheneks ka väljalangejate arv) ja kaoks nootide ebaseaduslik paljundamine. K. Puhkim ja A. Prüssel märkisid, et praeguse viletsuse tingimustes perifeeriapiirkondades võiks see süsteem mõnegi potentsiaalse osaleja laulupeolt eemale jätta. Kuid üldiselt lähtuti eeldusest, mida mina küll pean üleliia optimistlikuks, et 1999. a. on elatustase ka perifeeriapiirkondades oluliselt tõusnud, sh. valitsuse regionaalpoliitika tõttu. Seepärast suhtuti sellesse ettepanekusse positiivselt.

KÕIGILE VÕRDSED TINGIMUSED

Hr. Moss tõi sel puhul esile oma arusaamise laulupidude edasise arengu finantsküle kohta. Aluseks on põhimõte, et kõigil osalejail peavad olema võrdsed tingimused, vaatamata nende elukohale. Seepärast peaksid säilima soodustused transpordi ja majutamise osas inimestele, kes elavad väljaspool laulupeopaika (Tallinn), kuid neid ei tohiks olla tootlustamise osas, sest ka laulupeo ajal Värskas või Vilsandil elav inimene peaks ju ikka sööma. Laste tasuta toitlustamine tuleks aga ikka säilitada. Ta lisas, et 1999. a. laulupeoga saab tõsisemalt tegelema hakata alles sel sügisel, pärast ESTO laulupidu. Ning kõigepealt tuleb otsustada laulupeo moto, üldine suunitus. Sellest sõltub paljuski repertuaarivalik ja üht-teist muudki.

Igal juhul tuleb aga lahti saada kahest äärmusest: 1) nõukogude ajast säilinud muidusaamise meeleolust, 2) kõige jätmisest turustihhi hooleks.

Nõupidamisel räägitust tegi kokkuvõtte

HERBERT VAINU

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

Kirjandus

Estonia Teatri subretipaar Katrin Karisma - Tõnu Kilgas. - Tallinn, 1995. - 14 lk.; ill.
Gunn, Jacky. Queen - nii nagu kõik algas: kirjutatud koostöös ansambel Queeniga. - Tallinn, 1995. - 238 lk., ill.
Kangro, Raimo. Pillilugu: [lastele muusikariistadest]. - Tallinn, 1995. - 74 lk.; ill.
Kitarimuusika päevad: 9.-14. jaanuar 1996. - Tallinn, 1996. - 47 lk.; ill.
Kull, I. Eesti muusika ajalugu koolidele. - Tallinn, 1996. - 87 lk.; ill.
Spence, Keith. Raamat muusikast. - Vilnius, 1995. - 144 lk.; ill.
Sundberg, Johan. Õpetus muusikahelidest. - Tallinn, 1995. - 196 lk.; ill.
Alussa oli rumpu: Orff-pedagoogiikan suomalainen sovellutus. - Karhula, 1995. - 26 s.; mus.
Biesenbender, Volker. Von der unerträglichen Leichtigkeit des Instrumentalspiels: drei Vorträge zur Ökologie des Musizierens. - Aarau, 1992. - 80 S.
Hartwig, Edward. Zelazowa Wola: album. - Warszawa, 1993. - 44 s.; ill.
Enzyklopedie muzyki. - Warszawa, 1995. - 1128 s.; ill.
Estonian Philharmonic Chamber Choir 1995: guide. - Tallinn, 1995. - 14 p.
Göteborgs symfoniker: konserthusset Göteborg. - Göteborg, 1995. - 12 p.
Bibliography of Icelandic sound recordings. - Reykjavik, 1995.
Irish composers 1994-95. - Dublin, 1994. - 39 p.
Korhonen, Kimmo. Finnish Concertos. - Helsinki, 1995. - 88 p.
Kovaljov, Juri, Panova Marina. Kogda mõ otđohajem: Russkije narodnoje pesni i igrö. - Moskva, 1995. - 183 s.
Matheopoulos, Helena. Diiva. - Klaukkala, 1992. - 374 s.
Moisala, Pirkko, Valkeila, Riitta. Musiikin toinen sukupuoli. - Helsinki, 1994.
Music at the United Nations. - New York, 1995. - 72 p.
Music history writing and national culture: proceedings of a seminar: Tallinn, December 1-3, 1995. - Tallinn, 1995. - 112 p.
The Music lover's guide to Europe. - New York, 1992. - 434 p.; ill.
Norsk musikfortegnelse lydfestinger 1990-1991. - Oslo, 1993.
Orrey, Leslie. Opera: a consise history. - London, 1993. - 252 p.; ill.
Sundin, Nils-Göran. Aesthetic criteria for musical interpretation. - Jyväskylä, 1994. - 665 p.
Suomalaisia säveltäjiä. - Helsinki, 1994.
Wiedemann, Herbert. Meditatives Klavierspiel: Horchen, Spielen, Improvisieren. - Aarau, 1991. - 109 S.; ill.

Noodid

Ave Maria: Vokalnõi album. - Moscow, Mainz; 1994.
Bruckner, A. Ave Maria: Gesang und Klavier: tief. - Mainz, 1968.
E.E.L.K. koraaliviiside kogu (4-häälnel). - Toronto, 1994.
Kangro, R. Drei estnische Volksweisen: Op. 43 für Flöte solo. - Bühl/Baden, 1995.
Kangro, R. Helisev maailm: muusikaõpik 7. klassile. - Tallinn, 1996.
Kangro, R. Klavierstücke für Kinder: Op. 20. - Bühl/Baden, 1995.
Kuulberg, M. Quartett für 4 Saxophone. - Bühl/Baden, 1995.
Kuulberg, M. Sonate Nr. 3 für Violine solo. - Bühl/Baden, 1995.
Körvits, T. L.L.Y.B (1991) für zwei Gitarren. - Bühl/Baden, 1995.
Lepnurm, H. Variationen für Violine und Orgel. - Bühl/Baden, 1995.
Marguste, A. 12 Kinderstücke für Klavier. - Bühl/Baden, 1995.
Mägi, E. A tre: für Violine, Violoncello und Gitarre. - Bühl/Baden, 1995.
Mägi, E. Kadenz und Thema für Violine und Orgel. - Bühl/Baden, 1995.
Mägi, E. Processus für Violine und Gitarre. - Bühl/Baden, 1995.
Parsadanjan, B. Duo-Sonate für Violine und Violoncello. - Bühl/Baden, 1995.
Põldmäe, A. Kleine Suite Op. 41 für Flöte solo. - Bühl/Baden, 1995.
Sink, K. Kyrie: segakoorile. - Bühl/Baden, 1995.
Sumera, L. 1981 für Klavier. - Bühl/Baden, 1995.
Sumera, L. Für B.B.B. und seinen Freund (Version 1): für Flöte und Gitarre. - Bühl/Baden, 1995.
Sumera, L. Streichquartett. - Bühl/Baden, 1995.
Sumera, L. Zwei Stücke für Violine Solo. - Bühl/Baden, 1995.
Torrim, J. Sinfonie 1 für Orgel. - Bühl/Baden, 1995.
Torrim, J. Sinfonie 2 für Orgel. - Bühl/Baden, 1995.
Vähi, P. Digital love: für Flöte und Violine. - Bühl/Baden, 1995.
Vähi, P. Mystical uniting für Flöte, Violine und Gitarre. - Bühl/Baden, 1995.
Vähi, P. To His Highness Salvador D.: für Flöte, Violine und Gitarre. - Bühl/Baden, 1995.

HELIÜLESVÕTTED

Kompaktplaadid

Eesti hit 5 / Esit.: Code One, ans., Must Q, ans. Zone, ans. Hovery Covery, ans. Ü. Jörberg, laul, jt. - 1996.
Lloyd Webber, Andrew. Surrender: The unexpected songs / Perf. by: S. Brightman, soprano, orchestra, choir, soloists. - 1995.

(Algus 6. lk.-l)

ütles ta, et on püüdnud praegust ajastut väljendada muusikas ning ei kahetse, et on pühendanud palju aega ka teiste heliloojate tööde ettekandmisele.

Koos Joni Mitchelliga sai P. Boulez ka 1996. aasta Polaarmuusika Auraha. Selle annab Rootsi kuningas kätte 8. mail.

Berliinis jagati ka erialapreemiaid. Muusikapreemia sai Saksa helilooja Hanspeter Kybuiz. Ka

teiste kunstide alal läksid preemiad Saksamaale, v. a. filmikunsti osas. Siin sai selle Peterburi režissöör Sergei Ovtšarov satiirilise tummfilmi "Trummipöörin" eest postsotsialistliku riigi elust.

DPA/Svensk musik-ETA Puhkpillimelapsed

16-aastane prantsuse tuubamängija Stephane Labeyrie äratas 1991. a. tähelepanu rahvusvahelisel konkursil Genfis. Pärast seda on ta hoolikalt õppinud, andnud solistina

1. V kell 17.00 Valga Muusikakool, 2. V kell 19.00 Tartu Ülikooli aula - klaver NICLAS SIVELÖV (Rootsi). Peterson-Berger, Schumann, Ginastera, Debussy.

3. V kell 19.00 Rapla kirik, 5. V kell 16.00 Tallinna Kaarli kirik - RAM. Dirigent ELMO TIIVALD. Durufle, Rheinberger.

4. V kell 19.00 Estonia Kontserdisaal - ERSO. Dirigent DMITRI LISS (Venemaa), klaver NICLAS SIVELÖV (Rootsi). Stravinski, Bartok, Tšaikovski.

4. V kell 16.00 Väravatorn - HORTUS MUSICUS, ansambli juht ANDRES MUSTONEN.

6. V kell 18.00 Põlva Muusikakool - ANDRUS HAAV (viul).

18. V kell 16.00 Väravatorn - HORTUS MUSICUS, ansambli juht ANDRES MUSTONEN.

18. V kell 18.00 Tartu Ülikooli aula, 19. V kell 19.00 Toomkirik - COLLEGIUM VOCALE (Belgia). Dirigent PHILIPPE HERREWEGHE. Bachide suguvõsa motetid.

21. V kell 19.00 Mustpeade Maja Olavi saal - Kammerorkestri "CAMERATA ST. PETERSBURG" solistid. Viul — ANNA VORONOVA, tšello TAMARA BELJAJEVA, klaver IGOR URJAŠ, viioliin DMITRI JAKUBOVSKI.

23. V kell 19.00 Estonia Kontserdisaal - JOHAN WOLFGANG GOETHE MUUSIKAS. ERSO, Estonis Teatri koor, Tallinna poistekoor, Eesti Raadio koori naisrühm. Dirigent ARVO VOLMER, solistid MARINA LAPINA, PILLE LILL, SOLVEIG RAJA, DAPHNE BECKA (Holland), URVE TAUTS, KARLIS ZARINŠ (Läti), TAIMO TOOMAST, MATI PALM. Mahleri Sümfoonia nr. 8.

28. V kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal - klaver IVARI ILJA.

Officium / Perf. by: J. Garbarek, saxophones, the Hilliard Ensemble, ens. - 1994. UB 40 (ansambel). The bes of.

Veski, Anne (laulja). Greatest hits. - 1994.

World anthems. (Hümnid) / Perf. by English Chamber Orchestra, cond. D. Fraser. - 1992.

Ünn, Jaan (flööt) - Mätlik, Heiki (kitarr). Flauto Per Chitarra. - Tallinn, 1995.

Helikassetid

Krieger, Erich, autor, esit. Ma kuulun sulle. - 1995.

Plastico (ansambel). Let's go plastic. - 1995.

Rock Hotel (ansambel). Aeg meid muutnud on. - 1995.

Silicon Dream (ansambel). Greatest hits. — Tln., 1995.

2 Unlimited (ansambel). Hits unlimited. — Tln., 1995.

mitmeid kontserte ja saavutanud teistel konkurssidel edusamme. Oma 20. sünnipäeval 7. detsembril 1995 sai ta jällegi õüri liikmete üksmeelse arvamuse kohaselt esikoha konkursil Sydneys Austraalias.

Metsasarvemängija Rodek Baboraki on pärast mitmeid auhinnalisi kohti, sealhulgas esikohta Müncheni konkursil 1994. a., võetud enne 20-aastaseks saamist tööle Müncheni Filharmoonia solistina.

Brass Bulletin 1/1996

Enne pill, siis nimi

Jaapanlane Toshio Nemoto on ehitanud hambakliiniku puhkpillimängijate jaoks. Läbi ajakirjā "Brass Bulletin" mitme numbril jagab ta oma kogemusi, rõhutades, et erinevad pillid põhjustavad erinevaid deformatsioone. Uue patsiendi käest küsib ta kõigepealt, mis pilli ta mängib, siis alles nime.

Tänavu möödub sada aastat esimese elektronmuusikainstrumenti leiutaja Lev Termeni (Leo Theremini - 1896-1993) sünnist. Olin selle vaieldamatult väljapaistva inimesega aastatel 1988-90 isiklikult tuttav. Kohtusime esmakordselt Kaasanis 1988. a. SKB "Prometeuse" organiseeritud foorumil, mis toimus B. Galejevi juhendamisel, hiljem aga korduvalt tollal veel üleliidulise Arvutimuusika ja Muusikainformatsiooni Assotsiatsiooni koosolekutel. Olen olnud Moskvast külas nii Termeni enda kui ka tütre Natalja kodus.

LEV TERMENI KAKSIKELU

Kirjutasin L. Termenile juba kaks aastat varem, kui olin lugenud ajakirjas "Sovetskaja Muzõka" artiklit tema akustilisest süsteemist ja leidsin, et sellel on palju sarnasust J. Soonvaldi süsteemiga, millele ma tol ajal toetusin arvutimuusika valdkonnas. Kuid olid ka erinevused. Ma otsustasin nende kohta L. Termenilt endalt aru pärida. Tema aga ei saanud seda kirja kätte. Nähtavasti seepärast, et minu kirjavahetus vaadati tollal läbi, olin KGB järelvalve all, ja sealsed asjamehed leidsid minu pöördumise nii kuulsa mehe poole olevat lubamatu.

Meie esimest vestlust Kaasanis alustasin küsimustest, mida ma olin esitanud oma kirjas. Termen vastas põhjalikult ja väga viisakalt ning lõpuks palus tulla Moskvast talle külla. Olin selle üle muidugi väga rõõmus. Tol ajal ma veel ei teadnud, et hakkan 1989. a. veebruaris loodud üleliidulise assotsiatsiooni presidendina kahe aasta aja jooksul sõitma Moskvasse või mõnda teise linna, kus toimusid koosolekud, iga kuu, nagu assotsiatsiooni põhikiri ette nägi. Jumal tänatud, komanderingud olid tol ajal odavad. Moskvast olles ei jätnud ma kasutamata juhist käia külas Termeni või - sagedamini - tema Lenini prospektil elanud tütre Natalja juures, kuhu tuli ka tema isa. Seal toimunud jutuajamistel rääkis Termen, kes oma kuulsusse suhtus poolpõlglikult, mõndagi oma elust, millest meeldejäätanu annan siinkohal edasi.

Termenil õnnestus 1921. a., kui tal oma leiutise idee oli juba olemas, pääseda vastuvõtule Lenini juurde. Ta teadis, mis Lenini sõna tähendab ja visiidile pääsemiseks ostis ära ühe Lenini sekretäri.

Tol ajal oli Termen oma veendumuste poolest kommunist. Lenin soovitas kasutada termenvoxi konstruktsiooniprintsiipi lahingualarmi helisignalisatsiooni seadiste valmistamiseks, hiljem Stalin aga Termeni telesüsteemi korra järele valvamiseks riigipiiril.¹ Nii sai Termen tahes-tahtmatult seotuks NKVD-MVD-KGB-ga.

Termeni triumfaalne sõit läbi Euroopa ja hilisem kauaaegne elamine Ameerika Ühendriikides olid sisuliselt luureaktsioonid. Nii algas Termeni kaksikelu: ühest küljest üldtuntud, maailmakuulus leiutaja-muusik, teisalt nõukogude salateenistuse töötaja, kes andis edasi informatsiooni tehnoloogilistest ja majandusküsimustest, saatis näiteks Moskvasse teateid Ameerika rakettide WWII kohta.² (Mulle ta ütles, et tema sellealane tegevus ei toonud kahju Ameerika Ühendriikide julgeolekule.)

USA-s tegutses ta eraettevõtjana. NKVD toetusel õitses Termeni laboratoorium, väga kiiresti sai temast miljonär, kes isegi võttis tööle Albert Einstein. Termeni sõnul päästis Ameerika valitsus Einstein natside käest ja andis talle peavarju, tema palk Princetoni ülikoolis oli aga väga väike ja ta sai materiaalselt tuge Termenilt. Einstein rääkis Termen alati suure austusega, isegi pieteediga. Eriti kriipsutas ta alla Einsteinini nimlikkust.

Ühendriikides puutus Termen kokku NSV Liidust emigreerunud vene kultuuritegelastega. Eriti huvitavad olid minu jaoks tema jutud Sergei Rahmaninovist. Termeni sõnade kohaselt oli Rahmaninov äge antikommunist. Jutud tema Nõukogude patriotismist Punaarmee rahalise toetamise näol põhinevad selle olukorra absoluutsel mitterõõmismisel, milles

elas Rahmaninov. Termeni sõnade kohaselt sai Rahmaninov sõja ajal ühe kontserdi eest 100 000 dollarit, ohverdada 16 tuhat ei tähendanud tema jaoks mitte midagi. Selles mõttes käitus ta nagu tavaline ameeriklane. (I. Ehrenburg kirjutas oma autobiograafias "Inimesed, aastad, elu": "Sõja aastatel oli ameeriklastel... refleks: võtta käest kell ja saata punaarmeeleastele."³)

Termen jutustas ka sellest, kuidas teda represseeriti. NSV Liitu tagasipöördu nud miljonäri anti laboratoorium

Moskva konservatooriumi pööningul. "Formalismivastase võitluse ajal" (1948) sai konservatooriumi tollane rektor A. Svešnikov (kellest Termen rääkis ainult põlgusega) teada, et majas, kus ta on peremees, "tegeldakse elektriga". Tal oli hirm ja ta "kirjutas, kuhu vaja". Termeni süüdistati kõikvõimalikes kuritegudes, ka seostes Lääne luureteenistustega selle põhjal, et ta oli seal kaua elanud. Vanginagi töötas Termen Nõukogude Liidu kaitse heaks, olles Solženitsõni "esimeses ringis". Pärast vanglast vabastamist oli ta KGB järelvalve all, teda rehabiliteeriti alles perestroika ajal.

Meil oli ka vestlusi "nõukogude muusika klassikutest". Töötades Moskva konservatooriumis suhtles Termen paljude heliloojatega, kuid nendest rääkida ta reeglina ei armastanud. Võib-olla oli see endise vangi ettevaatlikkus - ta kartis teha teistele kahju. Mõned detailid on siiski meelde jäänud. Nii rääkis ta, et laul "Püha sõda" (Svjaštšennaja voina) on loodud ülalt tulnud käsu kohaselt, "monteeritud kokku" kahest vanast populaarsest viisist, loomulikult muudetud kujul. Punaarmee kuulsa laulu- ja tantsuansambli juht Aleksandrov ei tahtnud sõita rindele esinema, teda aga sunniti.

Loomulikult oli meil juttu ka elektronmuusika ja akustika teemadel. Meie kontaktide ajal andis Lev Termen mulle oma kolm seni avaldamata artiklit, mida ta palus publiseerida pärast oma surma. Nende vahel on ka käsikiri "Mitmehälne termenvox". Termen tegi sama avastuse, mis tema Ameerika kolleeg, kellest Igor Garšnek kirjutas "Muusikalehe" 1995. aasta novembrinumbris, kuid nõukogude võim ei andnud talle võimalust muuta see avastus reaalsuseks. Kuigi nendest artiklitest teavad mõned venekeelsed kirjastused, on nad praegustes majandustingimustes jäänud avaldamata - puudub massinõudmine. Ka ei ole tulemusi andnud minu püüded leida kontakti Termeni fondiga Moskvast. Võib-olla muutub midagi tänavusel juubeliaastal. Või püüda neid avaldada kõigepealt mitte algkeeles?

1989. a. tuli tollal juba 93-aastane Lev Termen Tallinna Üleliidulise Arvutimuusika ja Muusikainformatsiooni Assotsiatsiooni asutuskooolekule koos tütre Nataljaga. Neist ilmus pikk artikkel ka "Sirbis". Viis päeva kestnud koosolekul oli palju rahvast. Legendiks muutunud Lev Termeni kõne teaduslik-tehnoloogilisel konverentsil võeti vastu ovatsioonidega. Ka selle sisu oli ebatavaline. Natalja poolt *termenvoxi* demonstreerimine jäi aga ära. Termenid teatasid, et nad peavad ära sõitma ja mul tuli kontserdi kava muuta.

Termenvoxi elavat kõla ei saanudki tallinlased kuulda. Kui 1989. a. detsembris oli juba välja kuulutatud Natalja Termeni esinemine ja linnas rippusid afišid, ütles ta viimasel hetkel ära põhjendusega, et honorar on madal. See oli tõesti madal, kuid see oli kõrgeim honorar, mis oli lubatud raamatupidamise reeglite järgi. Ma ei tulnud aga selle peale, et võisin lisaks honorarile kirjutada ka preemia. See polnud ju keelatud.

Pärastpoole olen jäänud mõtlema, kas need kontserdid ei keelatud ära ülevalt: keegi ei tahtnud, et kohtumist kahe endise vangi - Termeni ja minu - vahel krooniks edukas kontsert.

Kuid tollal viis see suhete pahenemisele, mida soodustas teinegi asjaolu. Tollal komponeerisin ma oma teist ooperit "Peegli ees" V. Kaverini teose järgi. Igivana kirjanik tahtis väga kuulata kas või katkendit sellest teosest. Ma ei saanud talle aga mängida klaveril midagi peale teisejärguliste episoodide (tantsud jne.): teose keel on keeruline, pille kasutatakse ebatraditsiooniliselt, nagu E. Denissovi

vokaaltsüklites või A. Pärdi 2. ja 3. sümfoonia. Klaviiri teha on siin põhimõtteliselt võimatu.

Kui ka kuulsin ternevoxi, olin ma üllatunud: selle pilli tämbrit võib muuta, pealegi on ta väga lähedane inimhäälele. Ma tegin ooperikulminatsioonide seade termenvoxile ja klaverile. Leppisime Natalja Termeniga kokku, et ta mängib selle V. Kaverinile ette. Ta aga venitas, kuni Kaverin suri. Ma ei tea, kuidas ma käituksin praegu, tol ajal aga ei suutnud ma Natalja Termenile andestada niisugust lohakust. Ma hakkasin üha harvemini käima Termenite juures ja pärast meie assotsiatsiooni muutumist rahvusvaheliseks üldse Moskvast. Ka tegid Eesti ja Venemaa halvenenud suhted piiriületamise raskemaks.

Lev Termeni viimastel eluaastatel me omavahel enam ei kohtunud. Tema surmast Haagis rahvusvahelisel festivalil sain ma teada ajakirjandusest. Vaieldamatult oli ta XX sajandi üks suuremaid mõtlejaid, kes on jätnud oma jälje nii muusika kui tehnikarengusse.

MARK RAIS

1 Vt. Bulat Gulejev. In memoriam Leon Sergeyevich Theremin (1896-1993), ajakiri "Leonardo", vol. 27, nr. 2; 1994, p. 92.

2 Sealsamas.

3 Ilja Ehrenburg. Ljudi, godõ, žizn. Pjataja i šestaja kniga. – "Sovetski Pisatel", lk. 377.

ÜKS PÕGUS KOKKUPUUDE HOLLANDI MUUSIKUTEGA

See kokkupuude sai teoks 31. jaanuarist 4. veebruarini VII Barokmuusikapäevadel Tallinnas, kus osalesid Hollandi vanamuusika kooli traditsiooni kandjad, olgu nad siis rahvuselt hollandlased või inglased: Gustav Leonhardt, Fred Jacobs, Marten Root, Johannes Leertouwer, Menno van Delft, Richard Egarr, Susanne Braumann, Mimi Mitchell, Jon Wilson Mayer ning ansambel *Cercamon* Lida Dekkersi juhatusel koos organisti Bert Matteriga. Kohal oli ka Hollandi-poolne koordinaator ning organiseerija, Hollandi Vanamuusika Ühingu esimees Jan Nuchelmans. Toetajate nimistus kohtame nimetatud ühingu lisaks veel Hollandi Kultuuriministeeriumi ja organisatsioonide *Early Music Festival Utrecht*. Nii et kui varasematel barokmuusikapäevadel oleme kuulnud küllalisesinejaid Soomest, Rootsist, Inglismaalt, Prantsusmaalt, Poolast, Saksamaalt ja Venemaalt (võib-olla jäi mõni maa nimetamata), siis seekordsed pidustused kulgesid Hollandi "lipu all".

Tsiteerin Jan Nuchelmansi, kes on Amsterdami Sweelinki-konservatooriumi muusikaajaloo ja kultuuriajaloo õppejõud ning teeb koostööd Haagi Konservatooriumiga, kelle põhitöökoht on aga Pariisi Konservatooriumi vanamuusika osakonnas. juhatajana. Veel on J. N. maailma ühe prestiižikama vanamuusikafestivali, Utrechti festivali üks algatajaid ning ta on olnud seotud ka kõigi seal toimunud 14 festivali organiseerimisega.

"Hollandis on palju vanamuusikaharrastajaid ja parimad neist on omavahel tihedalt seotud. Nii osutusi võimalikuks leida mängijaid, kes erinevates koosseisudes olid valmis Eestis andma 7-8 kontserti. Nad on seda Hollandis kogu aeg praktiseerinud."

Utrechti Festivali ja Tallinna Barokmuusikapäevade koostöö kohta lisas ta: "Me oleme õnnelikud olukorras, sest meie organisatsioon, mis on ainuke vanamuusikaga seotud Hollandis, sai valitsuselt toetust, aitamaks viia Hollandi muusikat välismaale. Ei ole mõtet toetada meie esinemisi Prantsusmaal või Inglismaal, sest sealsed inimesed on võimalised maksma meie reisimise eest, see pole neile probleem. Nii pidasimegi õigeks riigi toetuse ära kasutada Ida-Euroopas. Kõik otsustati mõne päeva jooksul ilma bürokraatlike asjaajamisteta. Ma pidasin läbirääkimisi muusikutega, mul oli seda kergem teha kui Andres Mustonenil Tallinnast. Kõik kulges väga sujuvalt, sain paljudelt positiivsed vastused. Võib öelda, et siia tulid minu sõbrad-tuttavad Utrechti festivalidelt."

Päris huvitav ja meie tegutsemistega võrreldav oli heita pilk tagasi sellele, kuidas sündis prestiižikas Utrechti festival. Jutustab taas Jan Nuchelmans:

V. Normet intervjuerib J. Nuchelmansi (vasakul) ja R. Egarr'i

"Kord olime ühe sõbraga, kes mängis minu ansamblis *Camerata Trajectina*, jalgrattamatkal Hispaanias ja Portugalis. Kui ühel järsul mäenõlval ei jaksanud me enam edasi sõita ja tegime puhkepause, tuli jutuks, et Utrechti pole vanamuusika kontserte. Nii alustasimegi 1977. aastal oma ansambliga ja meie sõprade ansamblitega. Alguses toimus viis kontserti aastas. Viie aasta pärast tegime midagi tagasihoidliku festivali taolise, et tähistada oma väikese organisatsiooni *Pratum Musicum* juubelit. Kõik viis kontserti toimusid ühe nädala jooksul ja publikut tuli palju. Meid otsis üles Hollandi Festivali direktor Amsterdamist ja pakkus koostööd. Aasta pärast toimus esimene ametlik Utrechti festival juba viie-kuue erineva organisatsiooni abil ja toetusel. Alustasime neljateistkümne kontserdiga kümne päeva jooksul. Nüüd toimub selle aja jooksul seitsekümmend-kaheksakümmend kontserti! Kui esimesel festivalil oli 25 000 külastajat, siis nüüd on tavalisel üle 70 000!"

Lisaks instrumentalistidele viibis Tallinna festivalil ka kaks koori: *Sagittarius* Pariisist ning *Schola cantorum Cercamon* Hollandist. Viimastest võiks lausa omaette lugu pajatada, sest need 8 daami kannavad väärikalt ja uhkelt hollandi vanamuusika traditsioone. Nad püüavad mitte ainult stiilselt ja kunstikipselt seda ette kanda, vaid tuua ka lähemale tänapäevase inimese emotsionaalsetele vajadustele. Kõik lauljad on professionaalsed muusikud. Juht Lida Dekkers on tegelnud 20 aastat keskaja muusikaga, laulnud ise ansamblites *Sequentia Köln* ja *Olim*. Tema valib vanadest käsikirjadest repertuaari ja valmistab selle ette.

Keskaegset, neumadega üles tähendatud

noodikirja tõlgendatakse tänapäeval väga erinevalt. Cercamonil on aastate jooksul välja kujunenud oma stiil, oma tõlgendus neumakirjast. Lida Dekkers selgitab: "Hollandi keskaegne muusika on tihedalt seotud Saksa repertuaariga, aga ka Lotringi omaga. On väga huvitav, et Hollandi põhja- ja lõunaosa muusika on stiililiselt väga erinevad. Lõunast pärineb kuulus franko-flaami poliifonistide koolkond, nagu Dufay, Ockeghem, Obrecht jt. See on väga suurejooneline ja keeruline stiil. Põhja-Hollandist pärinev muusika on palju lihtsam ja arhailisem, seotud vanemate stiilidega. Esituse osas on naishääled, kui ilusasti nad ka ei kõlaks, siiski tämbrikselt piiratud ja üks võimalus vaheldust tuua kontserti on kasutada oreli-improvisatsioon. Bert Matter on väga hea muusik ning tema improvisatsioonid kirikulaulude teemadel on põnevad ja stiilsed. Mõnikord kasutame ka keskaja instrumente. Või näitlejaid, kes loevad tekste."

Niguliste kirikus *Cercamoni* (tõlkes: see, kes rändab läbi maailma) kuulates tekkis mitmeid mõtteid selle kohta, millist emotsionaalsust me sellest muusikast õieti otsime, nii esitajad kui kuulajad? Kas tõesti ajalooliselt kaugete aegade nostalgiat, kes nüüdisaja kõlapildist kontrastselt erinevat ja sellega saavutatud värsket nautimiskogemust? Kas piha muusika tekitatud hardustunnet, mis laseb selleks tunniks unustada, kui võrd tulvil dissonantsirohkeid "kobaraid" on meie argiolemine? Kas nunnade ristikäigu-laul kiriku võlvide eri paigust viib meid sügavuti sellesse aeg-ruumi, kuhu me ükskord teame end minevat ja meie hing otsib (naudit?) ette minemise (jäämise) paratamatuse magus-valusat tunnetust?

Ja siis need oreli-improvisatsioonid! Õieti on see *Carcamoni* poolt päris tavatu julgus, sest hollandlastena peaksid nad ehk vanamuusika traditsioonidesse kanoonilisemalt suhtuma. Vähemalt on laialt levinud arvamus, et vanamuusika interpreteerimises on Hollandi kompetentsem ja enim tooniandev maa. Nad on loonud vanakunsti uurimiseks ja viljelemiseks kõvad koolilised ja süstemaatilised traditsioonid. Ning — kuna positsioon kohustab! — suutnud neid ka hoida. Hoida meisterlikkuse, virtuoossuse, sügavalt traditsioone tundva ja austava sisekultuuri ning meistritele omase väärikusega.

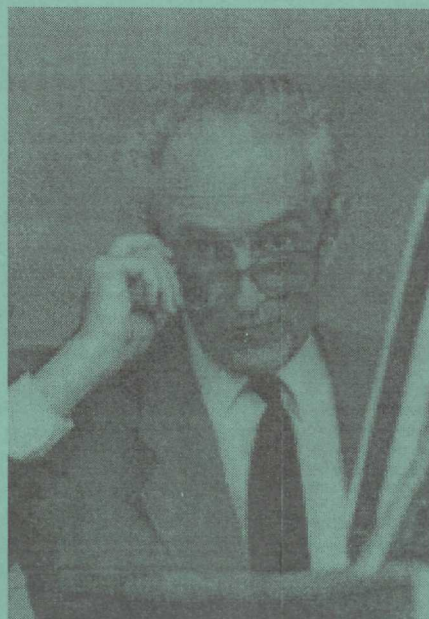
Tallinnas esinenute hulgas väärikaim ja MEISTER oli kahtlemata Gustav Leonhardt — pianist, klavessinist, dirigent, pedagoog, teoreetik, ajaloolane, filosoof, ja mis kõik veel — tihes isikus. Mees, kelles pealegi iga toll kõneleb vaimuaristokraadist. Ometi ütles just tema, et Tallinna (siiras!) publik on vaimustav. Veel lausus ta (tsiteerin mõtet): "Maailmas on praegu kaks suunda vanamuusika mängimiseks. Üks — püüelda uurimise, mõtlemise ja autentsete instrumentide abil võimalikult suure ajaloolise ehtsuse poole. Teine — mängida muusikat nii, nagu on harjutud mängima, kuulama ja ilusaks pidama. Me keegi ei saa öelda, mis on õige, mis vale. Sest me lihtsalt EI SAA TEADA, mis on õige..."

Ja veel ütles ta tagasihoidlikult selle (müüdi) kohta, et just hollandlased esitavad hästi vana muusikat: "Teil on lihtsalt olnud õne sattuda kuulama häid muusikuid, kes JUHTUSID olema Hollandist."

Kui kord "jää oli sulanud", osutusid hollandlased väga emotsionaalseteks barokkmuusika-"pelimannideks". Niisugust naudingut Locatelli ja Marais' muusikast poleks osanud kujutellagi, nagu nägime tundvat esitajaid (M. Root, J. Leertouwer, F. Jacobs, S. Braumann) ja mis nakatas viimset kui saalisistujat-seisjat!

Maraton-kontserdist kõnelemata. See oli lummav ja lustiline muusikapidu. Toomas Siitan võttis selle kokku tabavalt: "Sellest õhtust kumas läbi nende muusikute ideoloogia. See on võrreldav vast ehk väga heade džässimängijate muusitseerimisega jam-sessionil." Tõepoolest! Koosseisud vaheldusid, ansamblid olid ainulaadsed ja ainukordsed — sõna otseses mõttes. Kõigis pulbitses muusikajoovastus. Teorbi-virtuoos, Amsterdami Sweelincki-konservatooriumi lautoprofessor Fred Jacobs, kes esines siin viiel kontserdil (ansamblites *Locke-Consort*, *Schönbrunn Amsterdam*, koos gambist Susanne Braumanniga ning soolokavaga) kviteeris: "See oli minu elu suurim muusikaelamus." Ta ütles seda nii, et see ei tundunudki liialdatuna. Ta rõhutas ka, et Tallinn oma paljude vanade kammermuusika-paikadega ning sellise publikuga (taas, ka tema!) on üks ideaalsemaid paiku vanamuusika festivalide läbiviimiseks.

Tallinnas, eeskätt ansambli Hortus Musicus ja võrattu Andres Mustoneni eestvedamisel unustasid hollandlased ja hollandi kooliga inglasedki oma positsioonilise väärikuse, sest meie oma (veel!) eelarvamustest vaba elu- ja kunstihierarhiatesse suhtumisega ei andnud neile

Gustav Leonhardt

mahtigi tunda end kuidagimoodi oma kõrgel ja väärikal, kuid ehk ka vahel ebamugaval pjeedestaalil. Me andsime neile võimaluse tulla "rahva sekka".

Efekt oli võrattu. Ja hollandlased tõstsid oma maine Tallinnas ning tallinlaste jaoks enneolematult kõrgele. Neid, SEITSMENDAJAID BAROKIPÄEVI, annab mälestada.

VIRVE NORMET

EESTI KOORIÜHINGU PÖÖRDUMINE HELILOOJATE POOLE

EESTI KOORIÜHING PAKUB HELILOOJATELE UUE KOORILOOMINGU TUTVUSTAMISE VÕIMALUSE

Koorijuhtide ja muusikaõpetajate Vigala seminar-laagris (toimub iga aasta augustis) esitavad vastavad koorid heliloojate uusi sega-, nais-, mees-, laste- ja poistekoori laule. Eriti oodatud on laulupeo kavasse sobivad laulud. Seminarist osavõtjatele antakse võimalus väljendada oma suhtumist igasse teosesse ja huvi selle vastu spetsiaalse ankeedi abil. Kujunev hinnang peaks olema ka kirjastajatele heaks orientiiriks koorilaulude kogumike koostamisel ja väljaandmisel.

Helilooja, kes soovib pakutavat võimalust kasutada, peaks saatma (tooma) hiljemalt 15. juuniks Eesti Kooriühingusse (Suur-Karja 23 / Pärnu mnt. 10C) EE0001, Tallinn (informatsioon telefonil 441 849, 449 147) pakutava teose noodid (loetavas kirjas, mis võimaldab paljundamist

eksperimentaalkoori tarbeks) koos oma kaaskirjaga. Kaaskirjas tuleb avaldada konkreetsetelt oma tingimused. Tingimuste põhilised variandid:

A — autor on huvitatud, et teos leiaks tee kooride repertuaari. Seepärast lubab autor anda välja eksperimentaalkoori poolt kasutatavad koopiad (ca 40 eksemplari) soovijatele — koorijuhtidele, muusikaõpetajatele;

B — autor ei luba nooti levitada ja teost enne ega pärast eksperimentaalkoori ettekannet seminar-laagris kellelgi teisel kasutada.

Jääme ootama elavat vastukaja!

EESTI KOORIÜHING

Vabandust!

ML märtsinumbriks on Aksel Pajupuu artiklis "Arvo Ratassepp suure plaanis" (lk. 21) jäänud toimetuse stiil osundamata lõputsiitaid autor. Selleks on Kuno Areng. Vabandame.

Toimetus

Jaan Õun — in memoriam

Ei ole enam Jaan Õuna, ühte säravaimat ja helgeimat eesti muusikut.

Mullu sügisel teadsime, et ta on raskelt haige. Kartuses, et seda ei õnnestu enam hiljem teha, võtsime temalt 50. sünnipäeva puhul pika intervjuu, mis ilmus ML oktoobri- ja novembrinumbriks. Jäi mulje, et ta on juba paranemas. Kui Jaan Õun teksti kooskõlastamisel lausus: "See on justkui kokkuvõtte kogu mu elust", uskusime, et see ei ole nii. Et ta toob meile veel palju rõõmu, et kokkuvõtete aeg on kaugel ees.

Kahjuks ei ole nii läinud. Päranduseks jättis ta meile oma töö, oma kirgliku soovi muuta elu kaunimaks. Võib-olla on see kõige paremini väljendatud sõnadega tema intervjuus, millega me loo tema nõusolekul pealkirjastasime: "Meie ülesanne on pöörata noored näoga Päikese poole."